

Stotinu kamenčića izgubljenoga raja: romanička skulptura u muzejima i zbirkama između Save i Drave

Goss, Vladimir Peter

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2007**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:300:196740>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-22**

Repository / Repozitorij:

[AMZdepo - Repository of the Archaeological Museum in Zagreb](#)

STOTINU KAMENČIĆA IZGUBLJENOGA RAJA

Romanička skulptura u muzejima i zbirkama između Save i Drave

A HUNDRED STONES FROM A LOST PARADISE

Romanesque Sculpture in Museums and Collections
between the Sava and the Drava Rivers

STOTINU KAMENČIĆA IZGUBLJENOGA RAJA

Romanička skulptura u muzejima i zbirkama između Save i Drave

A HUNDRED STONES FROM A LOST PARADISE

Romanesque Sculpture in Museums and Collections
between the Sava and the Drava Rivers

Arheološki muzej u Zagrebu

The Archaeological Museum in Zagreb

2007

Nakladnik	Arheološki muzej u Zagrebu
Za nakladnika	Ante Rendić-Miočević
Autor izložbe i kataloga	Vladimir P. Goss
Urednici kataloga	Vjekoslav Jukić i Tihana Puc
Recenzenti kataloga	Marina Vicelja i Ivan Mirnik
Lektura	Ana Diklić
Prijevod na engleski jezik	Barbara Smith-Demo
Fotografije	Filip Beusan, Igor Krajcar, Saša Korka, Dušan Mirković i Foto-arhiv Hrvatskog restauratorskog zavoda Karta lokaliteta: Miljenka Galić
Prostorna koncepcija i likovni postav izložbe	Mario Beusan
Oblikovanje kataloga	LASER <i>plus</i> / Snježana Engelman Džafić
Tisak	DENONA d.o.o.
Naklada	700

Tiskanje kataloga i realizaciju izložbe financijski su pomogli: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske i Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba.

Publisher	Archaeological Museum in Zagreb
For the publisher	Ante Rendić-Miočević
Author of the exhibition and catalogue	Vladimir P. Goss
Editors of the catalogue	Vjekoslav Jukić and Tihana Puc
Referees of the catalogue	Marina Vicelja and Ivan Mirnik
Translation	Barbara Smith-Demo
Photographs	Filip Beusan and Igor Krajcar, Saša Korka, Dušan Mirković and Croatian Restoration Institute Photo archives Map of sites: Miljenka Galić
Exhibition spacial conception and design	Mario Beusan
Catalogue design	LASER <i>plus</i> / Snježana Engelman Džafić
Printed by	DENONA d.o.o.
Edition	700

Financial aid for printing the catalogue and mounting the exhibition was granted by: Ministry of Culture, Republic of Croatia, Ministry of Science, Education and Sports, Republic of Croatia, and the Zagreb City Office for Education, Culture and Sports.

STOTINU KAMENČIĆA IZGUBLJENOGA RAJA

Romanička skulptura u muzejima i zbirkama između Save i Drave

A HUNDRED STONES FROM A LOST PARADISE

Romanesque Sculpture in Museums and Collections
between the Sava and the Drava Rivers

Arheološki muzej u Zagrebu

2007

Skulptura sepulkralca iz Glogovnice

Sadržaj / Contents

- 8** Predgovor
 - 9** Introduction
 - 12** Riječ zahvale
 - 13** Acknowledgements
 - 16** Stotinu kamenčića izgubljenoga raja
Romanička skulptura u muzejima i zbirkama između Save i Drave
 - 17** A Hundred Stones from a Lost Paradise
Romanesque Sculpture in Museums and Collections between the Sava and the Drava Rivers
 - 38** Bilješke
 - 39** Footnotes
 - 44** Literatura
 - 45** Bibliography
 - 50** KATALOG / CATALOGUE
 - 111** Literatura kataloga / Bibliography of catalogue
-

Predgovor

U sklopu redovitih izložbenih aktivnosti zagrebačkog Arheološkoga muzeja, uz uobičajene jednu ili dvije gostujuće izložbe, gotovo svake godine Muzej priređuje i projekte pripremljene u, recimo to tako, vlastitoj produkciji. Njihovi autori većinom su, što je i razumljivo, kustosi različitih muzejskih odjela, ali se nerijetko u autorskoj ulozi pojavljuju i pojedini vanjski suradnici, poglavito onda kad postoje opravdana očekivanja u uspješnost takvih projekata i uvjerenje da je riječ o vrijednim izložbenim i, po mogućnosti, širim kulturološkim projektima. Osim izložaba pripremanih u jednogodišnjim ciklusima povremeno se pojavljuju i zahtjevniji projekti za koje su potrebni dugotrajni, najčešće dvogodišnji ili trogodišnji pripremni radovi. Obično je to znak da su izložbi nužno morali prethoditi opsežni istraživački radovi, bez kojih ne bi bilo moguće pristupiti finalizaciji takvih projekata, temeljito osmišljenoj i pažljivo pripremljenoj prezentaciji izložbe,

Čini se da je upravo takav bio slučaj i s izložbom naslovljenom **Stotinu kamenčića izgubljenoga raja – Romanička skulptura u muzejima i zbirkama između Save i Drave**. Za nju smo, kad nam je svojedobno bila predložena kao potencijalno zanimljiv izložbeni projekt, kao ideja koju bi, doduše, tek trebalo osmisлити i koja bi mogla postati aktualnom tek u nekom, u tadašnje vrijeme, još nedefiniranom budućem vremenu, teško mogli pretpostaviti – vjerujem da isto mišljenje dijele i autori projekta – da će ono što je autorima u samim počecima, kad su se ozbiljnije prihvaćali posla, bilo poznato i dostupno – a riječ je o razmjerno malobrojnim ostacima dekorativne ili figuralne kamene plastike razasutim po različitim muzejskim, crkvenim, privatnim i sličnim zbirkama – biti samo temeljem koji će biti moguće nadopunjavati novim zanimljivim, prethodno nepoznatim ili nezamijećenim primjercima, odnosno da će rad na pripremi izložbe omogućiti otkrivanje i prikupljanje velikog broja novih spomenika, da će dakle nova otkrića u mnogome nadmašiti prvotna očekivanja te iznjedruti nova svjedočanstva raskošnog, ali još uvijek nedovoljno poznatog i istraženog fundusa kamene romaničke plastike u međurječju Save i Drave.

Inicijator projekta i njegov *spiritus movens*, povijesničar umjetnosti i književnik Vladimir P. Goss, autor brojnih stručnih i znanstvenih članaka, vrijednih studija i reprezentativnih monografskih izdanja posvećenih različitim skupinama umjetničkih spomenika iz razdoblja ranog hrvatskog srednjovjekovlja, dugo je, kako je i sam često isticao, u sebi nosio ideju o izložbenom projektu kojim bi se hrvatskoj, ali možda još više i inozemnoj zainteresiranoj javnosti, predstavili kamenčići izgubljenoga raja, korpus romaničke skulpture iz međurječja Save i Drave. Taj brojčano skroman, ali upravo stoga i iznimno dragocjen spomenički fundus, stručnoj te osobito široj javnosti bio je gotovo nepoznat; ispravnije bi možda bilo zaključiti da je usljed nedovoljne istraženosti bio poznat samo pojedincima i to na osnovi razmjerno rijetkih sačuvanih primjeraka koji nikada ranije nisu bili sustavno evidentirani i popisani, a još manje objavljeni i stručno i znanstveno valorizirani. Cilj projekta poglavito se zasnivao na želji autora da se izlošcima koji su za ovu prigodu prikupljeni potaknu istraživanja koja će iznjedruti nove spoznaje o tom zanemarenom segmentu hrvatske spomeničke baštine, o spomenicima kojima se u proteklih sedamstotinjak godina gotovo potpuno zameo trag. Za potrebe izložbe iz 21 muzejske ustanove ili drugih relevantnih institucija i privatnih zbirki odabrano je i izloženo 106, a potječu iz razdoblja koje obuhvaća približno 500 godina; oni su, ponavljamo, u ovoj prigodi prvi put na jednom mjestu prezentirani u tolikom broju, a mnogi su izloženi prvi put, neki od njih i tek nedavno otkriveni. Važnim smatramo naglasiti da izložbu prati i dvojezični katalog koji bi ju, dakako, trebao nadživjeti i građu koja je velikim trudom prepoznata i brižljivo odabrana trajno sačuvati od zaborava, temeljita, sveobuhvatna istraživanja tek bi međutim trebala uslijediti. Tomu će, nadamo se, poticaj pružiti upravo ova izložba, a osobito katalog koji bi, barem se tako nadamo, trebao postati nezaobilaznim polazištem i čvrstim osloncem svakom budućem istraživaču. Parafrazirao bih u tom

Introduction

Within the regular exhibition program the Archaeological Museum in Zagreb, along with one or two guest exhibitions, usually features a couple of projects of its own. Their authors are mostly curators of various departments of the Museum, but also outside associates, especially when such projects promise new and interesting contributions of broader cultural impact on the level of quality expected from the Museum. In addition to exhibitions prepared in one year cycles, the Museum occasionally supports more demanding projects which require two or three years of preparatory activities, meaning, usually, that the exhibition had to be preceded by comprehensive research required for finalization of such a project in the form of a well thought out and well conceived exhibition.

We believe that this is exactly the case of the exhibition entitled **A Hundred Stones from a Lost Paradise – Romanesque Sculpture in the Museums and Collections between the Sava and the Drava Rivers**. When it was proposed as a potentially interesting exhibition project, something that still should be thought through and realize at some yet undetermined moment in the future, it was hard to anticipate – and I trust that the authors of the exhibition share this opinion – that, what they from the outset have at their disposal, meaning relatively few fragments of figured or decorative sculpture in various museums, and private or church collections, would become a foundation to be expanded by new, attractive and previously unknown material. Briefly, that the preparation work for the exhibition, would lead to discovery and gathering of a large number of unknown monuments, and that these new discoveries would vastly surpass the original expectations, producing new evidence of a rich, and still poorly known and poorly researched *fundus* of the Romanesque stone sculpture between the Sava and the Drava rivers.

The initiator of the project and its *spiritus movens* has been Vladimir Peter Goss, art historian and writer, author of numerous professional and scholarly articles, of valuable studies and representative monographs dedicated to the earlier phases of Croatian Middle Ages. As he has himself pointed out, he has for a long period of time contemplated the idea of an exhibition that would present to the Croatian, and maybe even more so to international public the stones from the lost paradise, the corpus of the Romanesque stone sculpture between the Sava and the Drava. That in terms of numbers relatively modest, but extremely valuable segment of our artistic patrimony, was almost totally unrecognized by both scholarly and general public, or, more precisely, recognized by just a few on the basis of a relatively small number of preserved examples which had never before been systematically listed or catalogued, let alone published and expertly evaluated. The goal of the project has been founded on the intention to stimulate new research of that neglected segment of Croatian artistic heritage, of monuments that have disappeared over some seven centuries having left almost no traces. For the purposes of the exhibition we have selected 106 pieces from 21 museums and similar institutions and private collections, covering roughly 500 years. For the first time they are being shown together, under the same roof, many of them exhibited for the first time, some only recently discovered. We want to stress that exhibition is accompanied by a bi-lingual Catalogue, which may, hopefully, retain the record of the exhibition and the exhibited materials for the future. Thorough and systematic investigations are yet to follow, hopefully stimulated by the exhibition, and especially by the Catalogue which, we hope, may become a starting point and a corner stone for any future research. May I be allowed to paraphrase Horace: I believe that the Catalogue might be „more permanent than brass,” the foundation stone for many future scholarly insights aiming at a total history of Romanesque sculpture and art on the territory defined by the exhibition.

It is a pleasant task to thank those who have brought this project to a successful conclusion enabling the visitors of the Museum of Archaeology in Zagreb to witness the richness of our cultural heritage, reminding them,

kontekstu znamenite Horacijeve stihove: vjerujem naime da će katalog biti štivom »trajnijim od mjedi« te da će postati kamenom temeljcem na kojemu će biti moguće nadograđivati nove spoznaje, s ciljem da u budućnosti napori istraživača urode sveobuhvatnom, cjelovitom povijesti romaničke skulpture na području koje je definirano u naslovu izložbe.

Preostaje naposljetku zahvaliti se onima koji su najzaslužniji što je projekt uspješno okončan i što će posjetitelji zagrebačkog Muzeja biti u prigodi svjedočiti bogatstvu dijela spomeničke baštine koju smo naslijedili, ali nažalost i odviše dugo neopravdano zanemarivali. To se poglavito odnosi na ustanove i pojedince koji su građu s povjerenjem ustupili Arheološkome muzeju i na taj način omogućili da izložba bude ostvarena onako kako su njezini autori priželjkivali. Osobitu zahvalnost izražavamo prethodno spominjanom autoru izložbe, Vladimiru P. Gossu, kao i njegovim najbližim suradnicima, poglavito Vjekoslavu Jukiću, odnosno Tihani Puc, koji su, svaki na svoj način, pružili značajan doprinos realizaciji izložbe. Svi su oni s riječkog Sveučilišta, s Odsjeka za povijest umjetnosti tamošnjeg Filozofskog fakulteta pa tu činjenicu izdvajam kao još jedan primjer otvorenosti Muzeja prema suradnicima koji djeluju u drugim sredinama, a imaju ideja i volje da ih zajednički realiziramo. Zahvalnost dugujemo i recenzetima tekstova, Marini Vicelji i Ivanu Mirniku, a također i svim piscima kataloških jedinica – njihova su imena navedena na drugom mjestu pa ih stoga nećemo još jednom poimence izdvajati. Sve što je rečeno vrijedi i za čestog likovnog suradnika Muzeja, arhitekta Marija Beusana, koji je likovno oblikovao izložbu, zatim za autore fotografija, kao i za sve ostale koji su na bilo koji način sudjelovali u realizaciji izložbe i kataloga, a čija su imena zabilježena u impressumu izložbenog kataloga.

Ove izložbe ne bi dakako bilo bez financijske potpore onih koji su prepoznali njezino značenje; zahvaljujem stoga Ministarstvu kulture te Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa RH, kao i Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba na pokazanom razumijevanju za ovaj, po našem mišljenju, iznimno važan izložbeni projekt.

Ante Rendić-Miočević

however, also of what we have unjustifiably neglected. First of all we thank the institutions which have most kindly loaned their materials to the Archaeological Museum making it possible that the exhibition reaches the scope desired by its authors. We are particularly grateful to the already mentioned exhibition author, Vladimir Peter Goss, and to his closest associates, in particular to Vjekoslav Jukić and Tihana Puc, who, each in his/her own way, contributed to the realization of the exhibition. They are all members of the Department of Art History of the Faculty of Philosophy of the University of Rijeka, which is yet another evidence of the Museum's openness to scholarly milieus outside Zagreb when proposing ideas of common interest. We thank the reviewers of the Catalogue texts, Marina Vicelja and Ivan Mirnik, and to the writers of all Catalogue entries, whose names are listed elsewhere. With the same breath we thank our frequent fine arts associate, architect Mario Beusan, who designed the exhibition, the authors of the photographs, as well as everybody else who has in any manner participated; their names are listed in the Catalogue impressum.

This exhibition would have been impossible without the financial support of institutions which have duly recognized its significance: The Ministry of Culture and the Ministry of Science, Education and Sports of the Republic of Croatia, and the Zagreb City Office for Education, Culture and Sports. We thank them for their understanding of this, in our opinion, exceptionally important exhibition project.

Ante Rendić-Miočević

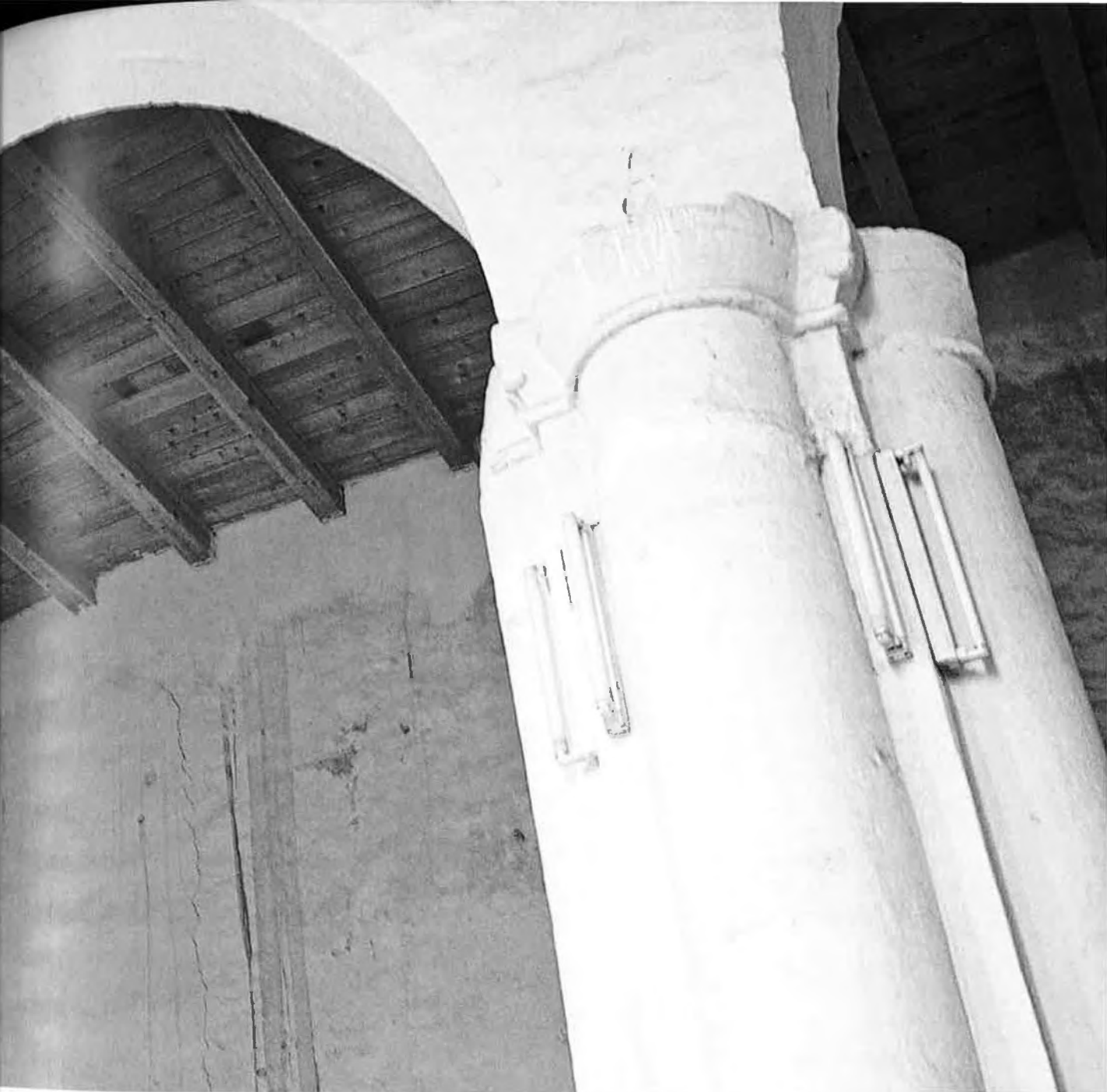
Sv. Marija u Glogovnici,
unutrašnjost crkve

Riječ zahvale

Pred tri godine predložili smo pomalo oprezno ravnatelju Arheološkoga Muzeja u Zagrebu Anti Rendiću-Miočeviću ovu izložbu. Oprezno, jer ni sami zapravo nismo znali u što se upuštamo. Računali smo na četrdesetak izložaka, uglavnom barem preliminarno objavljenih, te možda još koji nepoznat javnosti i zapažen tijekom putovanja i terenskoga rada.

Ono što ovom izložbom iznosimo pred oči stručne i široke javnosti nešto je sasvim drugo – 106 kamenih predmeta, velikim dijelom nepoznatih ili tek jedva poznatih, koji, usprkos činjenici da pravo istraživanje počinje tek sada kad su se svi konačno našli pod istim krovom, ipak daju potpuno novi uvid u umjetničko stvaranje u međuriječju Save i Drave između otprilike 800. i 1300. godine.

Iskazano povjerenje ravnatelja Arheološkoga muzeja bio nam je izvanredno važan poticaj u radu. Najiskrenije mu zahvaljujemo, a isto tako svim djelatnicima njegove vrhunske ustanove, koji su nas beskrajno zadužili svojom podrškom i savjetima. Izloženi materijal pokazuje da je naš stav – tko traži, nađe – bio ispravan. To ne znači da se ovim prikazom materijala traženje završava. Naprotiv.

Acknowledgements

Some three years ago we suggested (with a certain amount of caution) an exhibition with the above title to the director of the Archaeological Museum in Zagreb, Ante Rendić-Miočević. The caution was required because in fact we did not know into what we were actually entering. We expected to uncover perhaps some forty exhibits, mostly at least published in preliminary form, and perhaps here and there some new examples unknown to the general public and spotted during travel and field work.

What is being brought to the attention of our colleagues and the general public in this exhibition is something quite different – 106 objects in stone, for the most part unknown or barely known, which, despite the fact that true research is only now beginning when they have all finally found themselves beneath a single roof, nonetheless offer a completely new insight into artistic creation in the area between the Sava and the Drava Rivers in the period from approximately 800 to 1300 AD.

The trust placed in us by the director of the Archaeological Museum was an exceptionally important stimulus for our work. Our most sincere thanks go to him, as well as to all of the staff of this exceptional institution, who have placed us forever in their debt with their support and advice. The exhibited material shows that our atti-

U tom svojem traženju imali smo bezrezervnu potporu niza ustanova s područja kontinentalne Hrvatske, a po-
vezivanje, stvaranje novih prijateljstava i stručnih partnerstva, kolateralan je, ali ne manje važan ishod ovoga pot-
hvata. Kataloške jedinice pisali su gdje je god to bilo moguće ljudi s terena, dakle oni koji materijal najbolje poz-
naju. Naš je pothvat dakle zajednički pa bismo se željeli zahvaliti svima koji su mu na bilo koji način pridonijeli,
znajući dobro da je gotovo nemoguće pobrojati sve ljude koji su bili uključeni, unaprijed se ispričavamo za mo-
guće propuste.

U prvome redu zadužili su nas ravnatelji i voditelji ustanova, odnosno vlasnici zbirke, koje sudjeluju u izložbi: Dub-
ravko Adamović, tadašnji, te Mladen Medar aktualni ravnatelj Gradskog muzeja Bjelovar; Jadranka Kruljac Sever,
Centar za kulturu »Slavko Kolar« i Vjekoslav Štrk, Gradski muzej Čazma; Mato Batorović, tadašnji te Dubravka
Tomšik Krmpotić aktualna ravnateljica Muzeja grada Iloka; Boris Krznar, Poglavarstvo grada Ivanca; Željko Tomi-
čić, Institut za arheologiju, Zagreb; Draženka Jalšić Ermečić, Muzej grada Koprivnice; Zoran Homen, Gradski mu-
zej Križevci; Silvija Lučevnjak, Zavičajni muzej Našice; Marija Mihaljević, Gradski muzej Nova Gradiška; Mladen
Radić, Muzej Slavonije Osijek; Maja Žepčević Matić, Gradski muzej Požega; Mladen Houška, Muzej Sv. Ivan Zeli-
na; Branko Spevec, Gradski muzej Varaždin; Josip Klarić, župa Sv. Augustina, Velika; Valent Posavec, župa Sv. Mar-
ka, Vinica-Marčan; Stjepan Jozić, Gradski muzej Vinkovci; Lina Plukavec, Zagrebačka nadbiskupija; Ankica Pandžić,
Hrvatski povijesni muzej; Ferdinand Meder, Hrvatski restauratorski zavod; te Matej Glasnović, Zbirka Glasnović,
Zagreb.

Zahvaljujemo se piscima kataloških jedinica koji se svi navode na početku kataloga. Tijekom straživanja zadužio
nas je i niz kolega i prijatelja koji nisu bili izravno vezani uz projekt, odnosno iz ustanova koje ne sudjeluju izrav-
no u izložbi, no njihovi savjeti, posebice u snalaženju na terenu i u svezi s literaturom bili su nam dragocjeni. Isto
tako zahvaljujemo na potpori i podršci predstavnicima lokalnih samouprava i crkvenih vlasti. Kako slijedi: Dinko
Pirak, gradonačelnik, Čazma; Marina Vinaj, Muzej Slavonije, Osijek; Romana Mačković, Muzej Sv. Ivan Zelina; Iva-
na-Iskra Janošić, Gradski muzej Vinkovci; Ivan Srša, Ivan Jengiđ, Danuta Mišuda, Tajana Pleše, svi iz Hrvatskog res-
tauratorskog zavoda; Dubravka Sabolić, ravnateljica i Silvija Salajić, Gradski muzej Virovitica; Borislav Bijelić, ravn-
atelj i Ivo Pavlović, Muzej Đakovštine Đakovo; Slavica Moslavec, ravnateljica, i Ana Bobovec i Mladen Mitar, Muzej
Moslavine, Kutina; Ivanka Bunčić, ravnateljica i Josip Lozuk, Muzej Brodskog Posavlja, Slavonski Brod; Janja Juz-
bašić, ravnateljica i Mirjana Paušak, Zavičajni muzej Stjepana Grubera, Županja; Dragica Šuvak, ravnateljica, Zavi-
čajni muzej Slatina; Pavao Kolarević, župnik u Bapskoj; Milan Kerš, župnik u Zrinskom Topolovcu; Željko Strnak,
župnik u Voćinu; Vladimir Palošika, povjesničar-amater u Križevcima, Nada Lelek i Ivan Feketija, Špišić Bukovica.

Tijekom rada na izložbi savjetom su nam pomogli uvaženi kolege u zemlji i svijetu: Vlasta Begović Dvoržak, Marko
Dizdar, Zorislav Horvat, Branka Migotti, Ivan Mirnik, Diana Vukičević Samaržija, Marina Vicelja; Xavier Barral i Altet,
Zsombor Jekely, Alice Mezey, Pál Lővei, Ernő Marosi, Bela Zsolt Szakács. Imre Takács, Sándor Tóth, Fulvio Zuliani.

Fotografije su gotovo u cijelosti snimljene za ovaj pothvat, a autori su fotografi Arheološkoga muzeja u Zagrebu,
Filip Beusan i Igor Krajcar. Za dodatne fotografije zahvaljujemo Saši Korki iz Hrvatskoga povijesnog muzeja, Du-
šanu Mirkoviću iz Gradskoga muzeja Požega i Hrvatskom restauratorskom zavodu.

Čvrsto vjerujemo da ovo nije posljednji ovakav pothvat. Gotika i renesansa ostavile su još bogatiji opus skulptu-
re ne samo *in situ*, nego i u muzejima i zbirkama. Bilo bi lijepo kad bi naša izložba poslužila kao poticaj za sustav-
no otkrivanje, registriranje, proučavanje i objavljivanje toga cjelokupnog materijala, dakle kao prvi korak prema
stvaranju dragocijene riznice koju bismo mogli nazvati *Lapidarium Croaticum*.

Vladimir P. Goss

tude – he who looks, will find – was quite justified. This, however, does not mean that the search ends with this exhibition of this particular material. On the contrary.

In our searches, we have had the unreserved support of an entire series of institutions in the region of continental Croatia. These connections, and the creations of new friendships and professional partnerships are collateral but no less important results of this project. The catalogue entries were written where it was possible by experts from their sites of origin, meaning those that know the material best. This project was thus a mutual effort, and here we would like to thank all of those people who contributed in any manner to it, while knowing quite well that this is not entirely possible and that we must apologize in advance for any possible oversights.

First we must thank the directors of the institutions (or collection owners) who have participated in the exhibition: Dubravko Adamović, former director, and Mladen Medar, director of Municipal Museum of Bjelovar; Jadranka Kruljac Sever, »Slavko Kolar« Cultural Society, Čazma; Vjekoslav Štrk, Municipal Museum of Čazma; Mato Batorović, former director, and Dubravka Tomšik Krmpotić, director of Municipal Museum of Iloka; Boris Krznar, Town Council of Ivanec; Željko Tomičić, Institute of Archaeology, Zagreb; Draženka Jalšić Ernečić, Municipal Museum of Koprivnica; Zoran Homen, Municipal Museum of Križevci; Silvija Lučevnjak, Regional Museum of Našice; Marija Mihaljević, Municipal Museum of Nova Gradiška; Mladen Radić, Museum of Slavonia, Osijek; Maja Žepčević Matić, Municipal Museum of Požega; Mladen Houška, Museum of Sv. Ivan Zelina; Branko Spevec, Municipal Museum of Varaždin; Josip Klarić, Parish of St. Augustin, Velika; Valent Posavec, Parish St. Mark, Vinica-Marčan; Stjepan Jozjić, Municipal Museum of Vinkovci; Lina Plukavec, Archdiocese of Zagreb; Ankica Pandžić, Croatian Historical Museum; Ferdinand Meder, Croatian Restoration Institute; Matej Glasnović, Glasnović Collection, Zagreb.

We also thank the authors of the Catalogue entries. Their names are listed at the beginning of the Catalogue. In the course of our research we were indebted by a series of colleagues and friends who were not directly linked to the project, or a lending institution, but who provided many a useful piece of advice in terms of field work or literature. We also thank representatives of local self/government and church administration as follows: Dinko Pirak, Mayor of Čazma; Marina Vinaj, Museum of Slavonia, Osijek; Romana Mačković, Museum Sv. Ivan Zelina; Ivana Iskra, Municipal Museum of Vinkovci; Ivan Srša, Ivan Jengi, Danuta Mišuda, Tajana Pleše, all from the restoration of Monuments Institute of Croatia; Dubravka Sabolić, Director, and Silvija Salajić, Municipal Museum of Virovitica; Borislav Bijelić, Director, and Ivo Pavlović, Regional Museum in Đakovo; Slavica Moslavac, Director, and Ana Bobovec and Mladen Miter, Museum of Moslavina, Kutina; Ivanka Bunčić, Director and Josip Lozok, Museum of Brod Region, Slavonski Brod; Janja Juzbašić, Director, and Mirjana Paušak, Regional Museum of Stjepan Gruber, Županja; Dragica Šuvak, Regional Museum of Slatina; Pavao Kolarević, parson in Bapska; Milan Kerš, parson in Zrinski Topolovac; Željko Strnak, parson in Voćin; Vladimir Palošika, amateur-historian in Križevci, Nada Lelek i Ivan Feketija in Špišić Bukovica.

During our work on the exhibition we have received useful advice from a number of distinguished scholar both at home and abroad: Vlasta Begović Dvoržak, Marko Dizdar, Zorislav Horvat, Branka Migotti, Ivan Mirnik, Diana Vukičević Samaržija, Marina Vicelja; Xavier Barral i Altet, Zsombor Jekely, Alice Mezey, Pál Lővei, Ernő Marosi, Bela Zsolt Szakács, Imre Takács, Sándor Tóth, Fulvio Zuliani.

The photographs were almost without exception taken specifically for this exhibition, by the photographers of the Archaeological Museum in Zagreb, Filip Beusan and Igor Krajcar. Additional photographs were provided by Saša Korka from the Croatian Historical Museum, Dušan Mirković from the Municipal Museum of Požega and the Croatian Restoration Institute, for which we thank them.

We firmly believe that this is not the last project of this type. The Gothic and Renaissance periods left an even richer opus of sculpture, both *in situ*, and in museums and collections. It would be wonderful if this exhibition served as a stimulus for the systematic uncovering, registration, and publication of the entirety of this material, in fact as the first step towards the creation of a *Lapidarium Croaticum*.

Vladimir P. Goss

Stotinu kamenčića izgubljenoga raja

Romanička skulptura u muzejima i zbirkama između Save i Drave

Kad bi se barem katalog mogao pisati nakon izložbe! Potpuniji uvid u izloženi materijal romaničkih ulomaka iz muzeja i zbirki između Save i Drave bit će moguć tek nakon izložbe, te se njezini autori, pa tako i pisac ovih redaka, unaprijed vesele konstruktivnim savjetima učenih kolega, a i novim vlastitim spoznajama. Radi se o materijalu koji je »gotovo« sasvim nepoznat, malo objavljivao, a i tada uglavnom u šturom, preliminarnom obliku. Priličan broj izloženih predmeta otkriven je u spremištima ili prepoznat tek tijekom priprema za izložbu. Velik dio njih iznosi se prvi put pred oči stručne i šire javnosti. Neka posjetitelja izložbe, odnosno čitatelja kataloga ne iznenadi neuobičajen broj upitnika. Ovaj dragocjeni i do sada uvelike nepoznat materijal prvi se put pojavljuje zajedno pod istim krovom, što je i ključan preduvjet za njegovu sustavnu znanstvenu obradu.

Na izložba je okupljeno više od stotinu ulomaka kamenih skulptura iz muzeja i zbirki u međuriječju Save i Drave. Dodamo li da se radi prvenstveno o figuralnim ili dekorativnim ulomcima, a da su tek u iznimnim slučajevima izloženi fragmenti čiste arhitektonske plastike – zbog važnosti lokaliteta ili da obilježe položaj s kojega drugačijih ulomaka nema – čitatelj će se zacijelo naći zapanjen baš kao i mi sami. Dodamo li da je taj broj ustvari i veći, jer je na izložbi tek nekoliko primjera bogatoga nalaza predromaničke i romaničke skulpture sa Sv. Marije Gorske u Loboru, i to ljubaznošću istraživača, Krešimira Filipeca, koji će čitav taj korpus po završetku istraživanja detaljno obraditi i objaviti, tada shvaćamo da se u tom »potonulom svijetu« (kako kaže naslov knjige Stanka Andrića) srednjevjekovne Slavonije itekako gradilo i klesalo u kamenu između početka 9. i početka 14. stoljeća, tj. u razdobljima predromanike, romanike i »prijelaznog stila«. To potvrđuju i zasada još vrlo preliminarni rezultati istraživanja u sklopu usporednog projekta »Romanika u međuriječju Save i Drave i europska kultura« kojem je nositelj pisac ovoga uvoda. U tri godine rada, istraživači su povećali broj sigurnih, vjerojatnih i mogućih spomenika romanike od onih

Sv. Martin kraj Našica

A Hundred Stones from a Lost Paradise

Romanesque Sculpture in Museums and Collections between the Sava and the Drava Rivers

If only the catalogue could be written after the exhibition! A full insight into the exhibited Romanesque fragments from museums and collections between the Sava and the Drava Rivers will be possible only after the exhibition, and its authors, just like the writer of these lines, are looking forward to the constructive advice of learned colleagues, as well as new personal perceptions about the exhibits. This material is almost (entirely) unknown, and minimally published, mostly in the form of meager preliminary reports. A considerable number of the exhibited objects were discovered in storerooms or were only recognized as Romanesque during preparations for the exhibition. Many of them are being presented for the first time to the professional and broader public. Hopefully visitors to the exhibition and the readers of this catalogue will not be surprised by the unusual number of question marks. This valuable and yet still to a great extent unknown material appears for the first time together under the same roof, which is a key to its systematic scientific analysis.

The exhibition has gathered more than a hundred fragments of stone sculpture from museums and collections in the region between the Sava and the Drava Rivers. If we note that these consist primarily of figural or decorative fragments, and only in exceptional cases of fragments of purely architectural décor included because of the importance of the given site or to mark a location from which there are as yet no other fragments – the reader will certainly be as amazed as we were. If it is added that this number is in fact far greater, as the exhibit contains only a few examples of the abundant finds of pre-Romanesque and Romanesque sculpture from the church of Our Lady in Lopor, on display thanks to the kindness of the excavator, Krešimir Filipec, who will study and publish this entire corpus in detail after the excavations are completed, then it can be realized that in this »sunken world« (in the words of Stanko Andrić) of medieval Slavonia both construction and carving in stone most definitely existed in the period between the beginning of the 9th and the beginning of the 14th centuries, in the period of the Pre-Romanesque, Romanesque, and »transitional style«. This is also confirmed by the as yet still very preliminary results of research in the context of the concurrent research project »The Romanesque between the Sava and the Drava and European Culture«, directed by the author of this introduction. In three years of work, researchers have increased the number of certain, probable, and possible Romanesque monuments from the ten or so known to Gjuro Szabo, and the several dozen listed by Anđela Horvat, to several hundred – ranging from religious and secular architecture to traces of settlements, homesteads, and cemeteries. Many monuments are still underground and many are merely notes in old records, but many also stood unrecognized before our very eyes. While the Gothic period, thanks to the efforts of Vladimir Bedenko, Anđela Horvat, Zorislav Horvat, Drago Miletić, Diana Vukičević Samaržija and other scholars, stands today as at least to some extent documented period of the historical and monumental past in continental Croatia, and while the researchers listed above and others addressed, in passing, the question of the Romanesque and the earlier strata of the medieval art of Croatia and Slavonia, we still must face the widespread misconception that before the later 13th century nothing had been built in this region, or nothing had been built in stone, or that everything had been destroyed. This exhibition and the cited research project clearly disprove such conclusions, and hopefully represent a stimulus for the long term and systematic investigation of this truly neglected segment of Croatian historical heritage.

Only the originals are displayed in this exhibition. The temptation was resisted to try and write a »History of Pre-Romanesque and Romanesque Sculpture in Medieval Slavonia«, which would be far too premature. Only in the case of the fragments from Glogovnica was it decided to supplement the exhibits with photographs of the ma-

desetak koje je poznavao Gjuro Szabo, i nekoliko desetina koje navodi Anđela Horvat, do nekoliko stotina – obje-
kata sakralne i profane arhitekture te tragova naselja, selišta i grobišta. Mnogo toga je pod zemljom, mnogo tek
zabilježka u nekoj staroj listini, no podosta je stajalo neprepoznato pred našim očima. Dok se razdoblje gotike,
zahvaljujući naporima Vladimira Bedenka, Anđele Horvat, Zorislava Horvata, Drage Miletića, Diane Vukičević Sa-
maržije i drugih istraživača, danas ocrtava kao barem donekle evidentirano područje spomeničke prošlosti konti-
nentlane Hrvatske, i dok su se gore navedeni i drugi istraživači doticali i pitanja romaničkoga, pa i starijeg sloja
srednjovjekovne umjetnosti Hrvatske i Slavonije, mi se još uvijek moramo suočavati s predrasudama da se u na-
šem međurječju prije poodmakloga 13. stoljeća nije gradilo ili da se nije gradilo u kamenu ili da je sve uništeno
i nestalo. Ova izložba i navedeni projekt jasni su demanti takvih stajališta, i poticaj za dugoročno i sustavno istraži-
vanje tog doista zanemarena segmenta naše povijesne spomeničke baštine.

Sv. Martin, Lovčić

U Lovčiću na Dilj gori nalazi se rustični romanički portal, koji je mogao utjecati na kasnije slične u Glogovici
i Brodskim Zdencima. Ni izložba, a ni ovaj kratki popis ne pretendiraju na potpunost. Ako posluži kao poticaj
za nova otkrića i prepoznavanja, naša će zadaća biti itekako ispunjena.

Najveće poteškoće koje susreće istraživač romanike u srednjovjekovnoj Slavoniji povezane su s kontekstom, toč-
nije njegovim nepostojanjem. Izložba je ustvari prvi pokušaj da se takav kontekst materijalno ostvari te da se
unutar njega pokušaju odrediti duhovni i stilistički kriteriji. Problemi koji se pojavljuju pri tom radu prikazani su
u pojedinačnim radovima o arhitekturi i skulpturi romaničke Slavonije tijekom gotovo 40 godina (1). Za njihovu
ilustraciju, na ovoj izložbi, pod naslovom »Koji je ovo stil?«, izdvajamo kapitel iz Gradskog muzeja u Varaždinu
(Kat. 71), glavu iz Mađareva iz iste ustanove (Kat. 70), »među« iz Nove Gradiške (Kat. 37) te danas već nešto poz-
natije predmete iz Daruvara u Gradskome muzeju Bjelovar (Kat. 2, 3, 4). Je li kapitel iz Varaždina (Kat. 71), tako iz-
razito plošan u donjem registru, a tako plastičan u gornjem doista rad iz 18. stoljeća (i letimičan pogled na neku
od većih skupina romaničkih kapitela, npr., u katedrali u Parmii, ukazuje na sličnost modela) (2)? Je li »medo« na
ulomku iz Nove Gradiške (Kat. 37) glas iz rimske ili predromaničke davnine, romanika 13. st., ili čak rustični rad
15. stoljeća? Je li glava iz Mađareva (Kat.70) provincijalni rimski rad, ili romaničko ostvarenja poput »kamenak« iz

Na izložbi su predstavljeni samo originali. Oduprli smo
se iskušenju da pokušamo napisati »Povijest predroma-
ničke i romaničke skulpture u srednjovjekovnoj Slavo-
niji«, što bi bilo vrlo preuranjeno. Tek u slučaju glogov-
ničkih fragmenata odlučili smo da pokretni materijal
nadopunimo fotografijama onoga materijala *in situ*, i
to zbog njegove velike znanstvene i spomeničke važ-
nosti te zbog potrebe da ga javnost upozna, što je, na-
damo se, jedan od preduvjeta uspješne zaštite i očuva-
nja. Ipak, ova je izložba velik i odlučan korak prema
takvom povijesno-umjetničkom pregledu, jer uključuje,
ne brojeći čistu arhitektonsku plastiku, velik dio oču-
vane romaničke skulpture između Save i Drave. Raz-
mjerno malen broj figuralnih i vegetabilnih primjera
nalazi se *in situ* – u crkvi Sv. Marije i župnom dvoru u
Donjoj Glogovnici te u podrumu kuće br. 61 u Gornjoj
Glogovnici, a skulpturalne komplekse ili fargmente na-
lazimo i u crkvama Sv. Martina u Martinu, Sv. Petra i Pav-
la u Koški, Sv. Magdalene u Gornjem Knevincu, Sv. Mar-
ka u Vinici, Sv. Petra u Novom Mestu Zelinskom, Sv.
Križa u Križovljanu te u franjevačkim crkvama u Viroviti-
ci i Požegi, uz napomenu da neke od njih još treba de-
taljno proučiti. Očuvane su donje zone portala u franje-
vačkoj crkvi u Osijeku i srednjovjekovne katedrale u
Đakovu, gdje su nalazi ponovno zatrpani. Bogata arhi-
tektionska plastika prijelaznoga stila, s figuralnim i bilj-
nim elementima, resi crkvu Sv. Marije Magdalene u
Čazmi i plemićki Medvedgrad, pa i zagrebačku katedra-

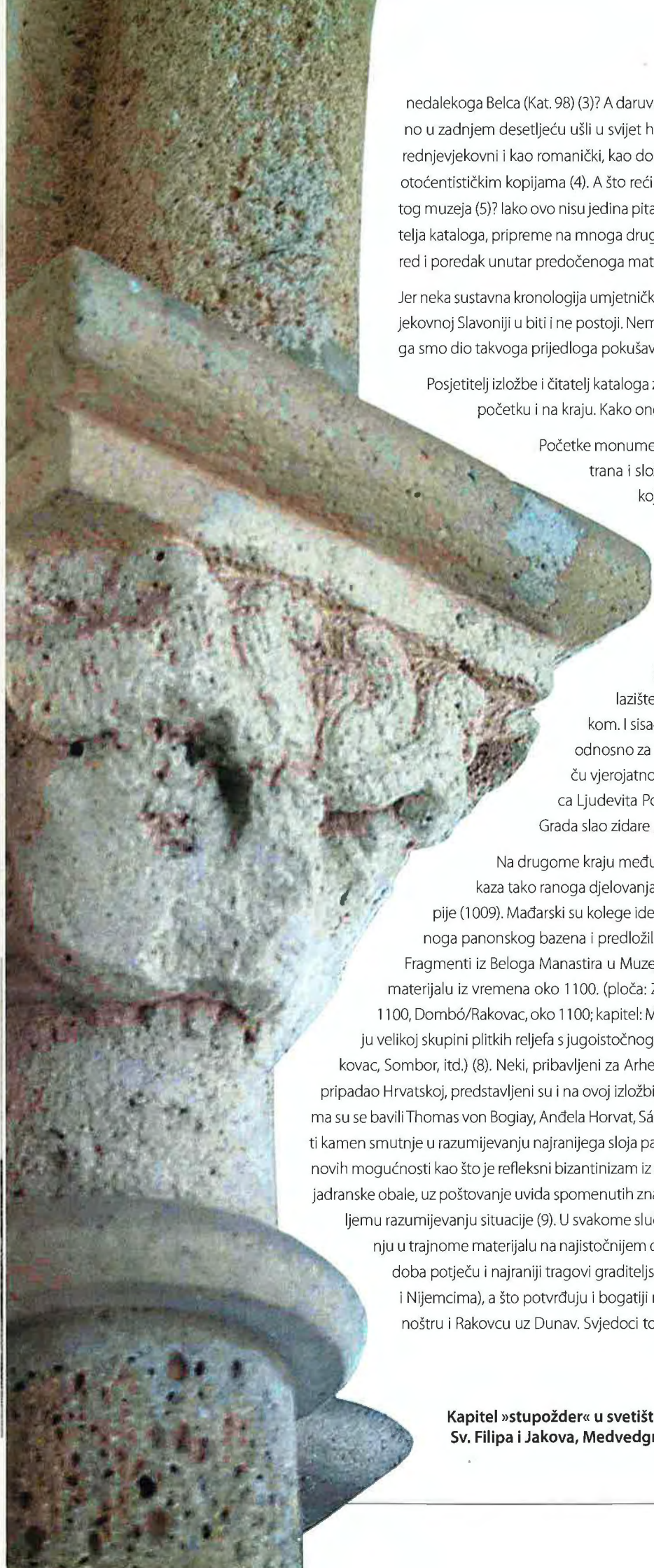
terial *in situ*, both because of its major scientific and historical importance and because of a need to present it to the public, which we hope will lead to its successful protection and preservation. Nonetheless, this exhibition is a major and decisive step towards such an art historical overview, as it incorporates without counting the purely architectural relief elements, the majority of the preserved Romanesque sculpture between the Sava and the Drava. A relatively small amount of figural and floral examples are located *in situ* – in the church of the Assumption of the Virgin Mary and the parish hall in Donja Glogovnica, and in the basement of house no. 61 in Gornja Glogovnica, while sculptural complexes or fragments can be found in the churches of St. Martin in Martin, SS Peter and Paul in Koška, St. Magdalene in Gornji Kneginec, St. Mark in Vinica, St. Peter in Novo Mesto Zelinjsko, the Holy Cross in Križovljan, and the Franciscan churches in Virovitica and Požega, with the note that some of them still need to be studied in detail. The lower zones of the portals have been preserved in the Franciscan church in Osijek and the medieval cathedral in Đakovo, where the finds were again covered over. Rich architectural relief elements of the transitional style, not lacking in figural and floral features, decorate the church of St. Mary Magdalene in Čazma and the aristocratic Medvedgrad Castle, and even Zagreb Cathedral. A rustic Romanesque portal can be found at Lovčić on the Dilj Mountain, which possibly influenced later similar ones in Glogovica and Brodski Zdenci. Neither the exhibition nor this short list can pretend to be complete. If the exhibition serves as an impetus for new discoveries and identifications, our task will definitely have been fulfilled.

The difficulties encountered by a researcher into the Romanesque in medieval Slavonia in the end come down to the question of context, or more exactly its non-existence. The exhibition is in fact the first attempt to create such a context in a material form, and within it to determine the spiritual and stylistic criteria. I have attempted to outline the problems encountered in individual works about the architecture and sculpture of Romanesque Slavonia throughout almost 40 years. (1) As an illustration, in this exhibit we have spotlighted exhibits with the question: »What style is this?«: the capital from the Municipal Museum in Varaždin (cat. 71), the head from Mađarevo from the same institution (cat. 70), the »bear« from Nova Gradiška (cat. 37), and the already somewhat better known objects from Daruvar in the Municipal Museum of Bjelovar (cat. 2, 3, 4). Is the capital from Varaždin (cat. 71), so distinctly flat in the lower register and so full of relief in the upper, truly a product of the 18th century (while a cursory glance at some of the larger groups of Romanesque capitals, such as in the cathedral in Parma, indicates a similarity of models)? (2) Is the »bear« on the fragment from Nova Gradiška (cat. 37) a voice echoing from the ancient times of Rome or the Pre-Romanesque, a Romanesque carving of the 13th century, or even a rustic work from the 15th century? Is the head from Mađarevo (cat. 70) of provincial Roman workmanship, or a Romanesque achievement like the »stone« from nearby Belec (cat. 98)? (3) And the baptismal font and composite column from Daruvar (cat. 3, 4), which have finally entered the world of Croatian art history in the last decade, were recognized as early medieval and as Romanesque, as either domestic or imported, with a certain possibility that they may have been copies made in the eight hundreds. (4) And what can we say about the very similar recently discovered elephant (cat. 2) from the same museum? (5) These are not the only dilemmas, but they should serve to prepare the visitor, or reader of this catalogue, for many others. Rather, everything should guide us to the main dilemma, and that is how in general to establish any order and system within the displayed material?

In fact, any systematic chronology of artistic life between ca. 800 and ca. 1400 in medieval Slavonia essentially does not exist. Not even a systematic proposal for such a chronology can be found. So we can allow ourselves to try to compose such a proposal, specifically on the basis of the exhibited material.

Visitors to the exhibition and readers of the catalogue will notice that certain firm points exist, and interestingly enough they are concentrated mostly at the beginning and the end. How do they look and what do they tell us?

The beginning of monumental architecture and sculpture in the region between the rivers is marked by the extensive and complex architecture at the site of the church of Our Lady in Lobar, which in the opinion of the author of these lines, can preliminarily be compared to finds at the site of Zalavár-Récés-kút in western Hungary. (6) The wealth of relief decorations carried out in the interlace ornament style (cat. 90, 91, 92) has led the excavator, Krešimir Filipec, to conjecture the existence of several layers, most probably from the period of the 9th century. Also preliminarily, archaeologists agree that this material is close to that from northern Italy (Grado), which corresponds to the other site of discovery of interlace sculpture in northwestern Croatia – Sisak/Siscia. The Sisak interlace reliefs, (cat. 79, 80, 81, 82, 83), from as yet unrecognized pre-Romanesque buildings, probably came from the period when Sisak is hypothesized to have been the capital of Ljudevit of

nedalekoga Belca (Kat. 98) (3)? A daruvarski krsni zdenac i snopasti stupić (Kat. 3, 4), koji su konačno u zadnjem desetljeću ušli u svijet hrvatske povijesti umjetnosti, bili su prepoznati kao ranosrednjovjekovni i kao romanički, kao domaći ili kao import, uz određenu mogućnost da se radi o otočentističkim kopijama (4). A što reći o njima vrlo sličnom nedavno nađenu slonu (Kat. 2) iz istog muzeja (5)? Iako ovo nisu jedina pitanja trebala bi poslužiti tomu da posjetitelja, odnosno čitatelja kataloga, pripreme na mnoga druga. Posebice na ono glavno, a to je kako uopće uspostaviti red i poredak unutar predloženoga materijala?

Jer neka sustavna kronologija umjetničkoga života između otprilike 800. i 1400. godine u srednjovjekovnoj Slavoniji u biti i ne postoji. Nema čak ni sustavnijega prijedloga za takvu kronologiju. Stoga smo dio takvoga prijedloga pokušavali sastaviti, i to upravo na temelju izloženoga materijala.

Posjetitelj izložbe i čitatelj kataloga zamijetit će da postoje neke čvrste točke, i to ponajviše na početku i na kraju. Kako one izgledaju i što nam poručuju?

Početak monumentalnoga zidanja i klesanja u međuriječju obilježava prostrana i složena arhitektura na položaju Sv. Marije Gorske u Loboru, koja se po mišljenju pisca ovih redaka, preliminarno može usporediti s nalazima na položaju Zalavár – Récéskút u zapadnoj Mađarskoj (6). Bogatstvo reljefnoga ukrasa izvedenoga u stilu pleterne ornamentike (Kat. 90, 91, 92) navodi istraživača Krešimira Filipeca da pretpostavi više slojeva, najvjerojatnije iz 9. stoljeća. Također preliminarno, struka se slaže da se radi o materijalima bliskim sjevernoj Italiji (Grado), što je u skladu s drugim nalazištem pleterne skulpture u sjeverozapadnoj Hrvatskoj – Sisakom. I sisački pleteri, kako sigurni tako i ostali (Kat. 79, 80, 81, 82, 83), odnosno za sada još neprepoznata predromanička arhitektura, potječu vjerojatno iz razdoblja kada je Sisak, pretpostavlja se, bio prijestolnica Ljudevita Posavskoga (drugo desetljeće 9. st.), kojemu je patrijarh iz Grada slao zidare kako bi utvrdili njegova sjedišta (7).

Na drugome kraju međuriječja, u Baranji, istočnoj Slavoniji i Srijemu, nemamo dokaza tako ranoga djelovanja, koje se i ne može očekivati prije osnutka Pečujske biskupije (1009). Mađarski su kolege identificirali niz ulomaka na širem području središnjega i južnoga panonskog bazena i predložili dosta vjerodostojnu kronologiju (rano 11. – rano 12. st.). Fragmenti iz Beloga Manastira u Muzeju Slavonije, ulomak ploče i kapitela (Kat. 38, 39) bliski su materijalu iz vremena oko 1100. (ploča: Zalaapáti, 1070–80., Székesfehérvár, 1083, Pécsvárad, oko 1100, Dombó/Rakovac, oko 1100; kapitel: Mohács, 1050–1100, Csoltmonostor, oko. 1100?), a pripadaju velikoj skupini plitkih reljefa s jugoistočnoga područja panonskoga bazena (Banoštor, Titel, Arača, Rakovac, Sombor, itd.) (8). Neki, pribavljeni za Arheološki muzej u Zagrebu onda kada je Srijem (prije 1918) pripadao Hrvatskoj, predstavljeni su i na ovoj izložbi (Kat. 86–89). Ti »bizantinizirajući« pleteri »iz Srijema«, kojima su se bavili Thomas von Bogiay, Anđela Horvat, Sándor Tóth, pa i pisac ovih redaka, vjerojatno će i dalje ostati kamen smutnje u razumijevanju najranijega sloja panonske umjetnosti nakon pokrštenja Mađara, a uvođenje novih mogućnosti kao što je refleksi bizantinizam iz sjeverne Italije (Venecija – Aquileia – Grado), te sa istočnojadranske obale, uz poštovanje uvida spomenutih znanstvenika moglo bi predstavljati znakovit korak prema boljemu razumijevanju situacije (9). U svakome slučaju, ulomci iz Muzeja Slavonije svjedoče o zidanju i klesanju u trajnome materijalu na najistočnijem dijelu kontinentalne Hrvatske krajem 11. stoljeća (iz kojega doba potječu i najraniji tragovi graditeljstva – Sv. Ilija na Meraji u Vinkovcima, te crkve u Borincima i Nijemcima), a što potvrđuju i bogatiji nalazi u dijelu Srijema danas izvan granica Hrvatske, u Banoštru i Rakovcu uz Dunav. Svjedoci toga su i kapitel iz Rakovca (Kat. 86) te tri ulomka kamenih

Kapitel »stupožder« u svetištu kapele Sv. Filipa i Jakova, Medvedgrad

Pannonia (the second decade of the 9th century), as the Patriarch of Grado sent masons from Grado to fortify the Duke's residence. (7)

At the other end of the area between the rivers, in Baranya, eastern Slavonia, and Sirmium/Srijem, we have no proof of such early activities, which cannot be expected before the foundation of the diocese of Pécs (1009). Hungarian colleagues have identified a series of fragments in the broad region of the central and southern Pannonian basin and have suggested a quite credible chronology (early 11th – early 12th centuries). Fragments from Beli Manastir in the Museum of Slavonia, a fragment of a panel and a capital (cat. 38, 39), are close to material from the period around 1100 (panels: Zalaapáti, 1070–80, Székesfehérvár, 1083, Pécsvárad, around 1100, Dombó/Rakovac, around 1100; capitals: Mohács, 1050–1100, Csoltmonostor, ca. 1100?), and belong to a quite large group of low reliefs from the southeastern region of the Pannonian basin (Banoštor, Titel, Arača, Rakovac, Sombor, etc.). (8) Some, acquired for the Archaeological Museum in Zagreb in the time when Sirmium/Srijem belonged to Croatia (before 1918), are presented in this exhibition (cat. 86–89). These »Byzantine leaning« interlaced reliefs »from Sirmium«, were studied by Thomas von Bogjiay, Anđela Horvat, Sándor Tóth, and also the

Rozeta na pročelju crkve
Sv. Marije Magdalene, Čazma

ploča u Arheološkome muzeju u Zagrebu (Kat. 87–89) (10). Iločki pilastar s prikazom *Agnus Dei*, također iz Arheološkog muzeja u Zagrebu (Kat. 84), naznačuje kontinuitet ove djelatnosti u najistočnijem dijelu Hrvatske, a razvijeni smisao za kvalitetno prikazivanje volumena uz atrofirani pleter smješta tu plastiku oko godine 1150., kao i slični ulomak iz Székesfehérvára (oko 1100.–1150.), ali iločki fragment dekorom podsjeća i na drveni romanički stubac u insbruškom Ferdinandeumu (11)!

Dok se, dakle, na području Slavonije pod jurisdikcijom Pečujske biskupije, odnosno u jugoistočnome dijelu panonskoga bazena i preko njezinih granica, može barem donekle slijediti kontinuitet od početka 11. do sredine 12. stoljeća, na zapadnome kraju čini se da 10. i veći dio 11. stoljeća čine lakunu, koju bi se moglo povezati s vremenom mađarskih provala prije njihova pokrštenja 1000. Ako kapitel (Kat. 105) nađen ispod kapele Sv. Stjepana u Zagrebu koji se i danas nalazi u njoj, pripada nekoj ranoj zagrebačkoj crkvenoj zgradi, te ako doista potječe iz druge polovine 11. stoljeća, to bi zasada bila jedina naznaka obnove graditeljstva i kiparstva u trajnim materijalima nakon pretpostavljene lakune (12).

Druga se lakuna, po dosadašnjim spoznajama, gotovo izravno nadovezuje na prvu: pokriva razdoblje gotovo čitavoga 12. stoljeća, da bi se zatvorila naizgled neočekivanim ali i spektakularnim (iako danas vrlo fragmentarnim) opusom koji nastaje u krugu velikoga premeta, političara, kultivirana intelektualca te patrona graditeljstva i ostalih lijepih umjetnosti, zagrebačkoga biskupa Stjepana II (1225.–1247.), koji je prije toga bio dvorski kancelar Andrije II, te njegova partnera u nizu političkih i kulturnih projekata, hercega Kolomana, kralja Haliča, mlađega brata ugarsko-hrvatskoga kralja Bele IV (13).

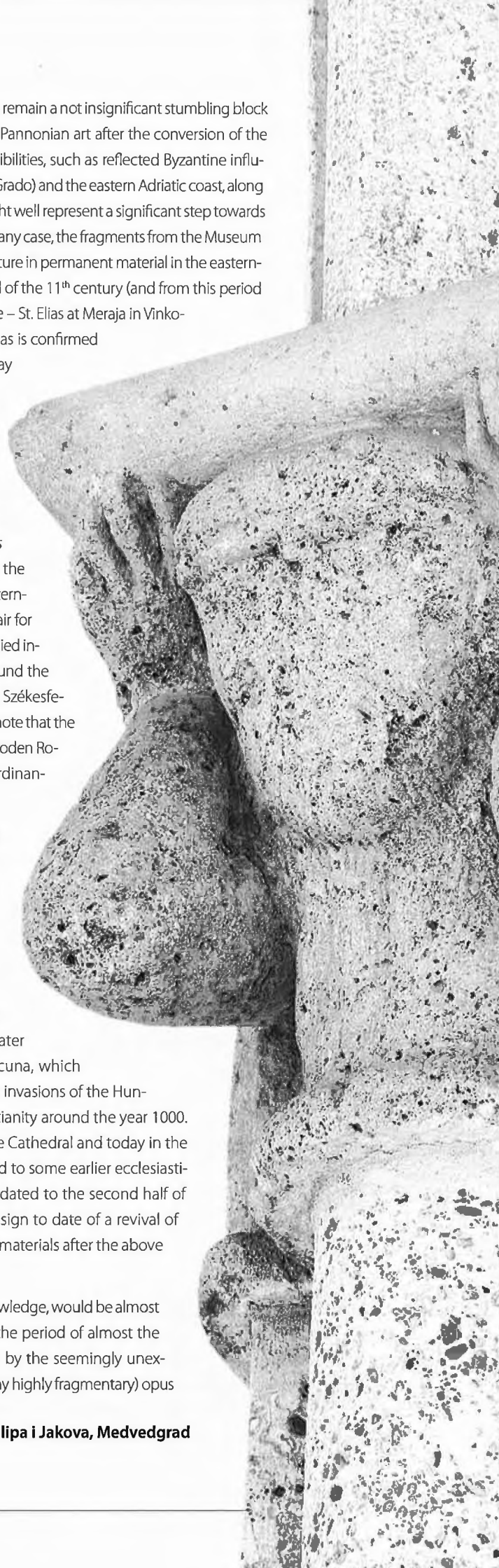
Vjerojatno već 1225., kada dolazi na zagrebačku biskupsku stolicu, Stjepan II započinje s opsežnim projektom stvaranja novoga grada, Čazme, jedine bolje poznate, prave hrvatske »villeneuve«, »bastide«, smještene na strateškom brežuljku na »velikoj cesti« i nad prijelazom preko Česme, gdje je vjerojatno prije stajalo neko manje utvrđeno naselje, Stjepan II 1232. osniva Zborni kaptol 12 kanonika, a od 1234. tu stoluje herceg Koloman (slavonski herceg 1226.–1242.), koji je u Čazmi »u skrovitom mauzoleju u samostanu braće propovijednika« i pokopan, nakon što je smrtno ranjen u bitci s Tatarima na rijeci Šajju 1241. godine (14). Monumentalna građevina prijelaznoga stila s dvama tornjevima i izvanrednim arhitektonskim detaljima, koja je sustavno istražena, vjerojatno je crkva Sv. Marije Magdalene upravo toga samostana, no u Čazmi su postojale još i crkve Sv. Duha zbornog kaptola, Sv. Marije, Sv. Katarine, Sv. Andrije i Sv. Ivana, palače hercega Kolomana, biskupa Stjepana i Zbornoga kaptola, utvrda i sasvim sigurno nekakav sustav obrane oko cijeloga grada. Od te bogate aktivnosti u smislu skulpture očuvana je vrhunska arhitektonska plastika ili *in situ* ili u pohrani u crkvi Sv. Marije Magdalene te niz fragmenata jednako visoke kvalitete uglavnom do sada neobjavljenih i neobrađenih, pretežno nepoznate ili nesigurne (dakako čazmanske) provenijencije, a okvirno datiranih u 13. i 14. stoljeće u Gradskom muzeju Čazma (15). Izdvajamo fragment glavice ratnika (Kat. 5), svakako jedan od najkvalitetnijih figuralnih izložaka, koji i u današnjem stanju pokazuje srodnost s fragmentima iz Zalavára u Kesteljskome muzeju (1200.–1240.), iz Tate, ali možda i nešto dalji odraz onog ozračja u kojemu oko 1230. nastaje izvanredni sarkofag kraljice Getrude iz Piliša (16). Istomu vremenskom okviru prve polovine 13. stoljeća pripada i lijepi kapitelić prijelaznoga stila (Kat. 10) bogata, a opet suzdržana i rafiniranog plasticiteta, te ostali izabrani ulomci, uključujući i nekoliko primjera arhitektonske plastike u Gradskome muzeju (Kat. 6–9, 11–26).

Visoka kvaliteta čazmanskoga klesanog materijala, kako *in situ* tako i u muzejskoj pohrani upućuje na to da su ovdje za hercega Kolomana i biskupa Stjepana II djelovali majstori iz dvorskoga kruga Bele IV, iz Esztergoma i Bude. Istomu krugu pripada i kamena plastika Medvedgrada, koja prelazi okvire ovoga osvrta, no o kojoj jezgrovito govori pet ulomaka kapitela i baze palasa (Kat. 99–103) te Stjepanove kapele u sklopu nadbiskupskoga dvora u Zagrebu, uz napomenu da se u Stjepanovoj kapeli pojavljuje likovni jezik koji izlazi iz okvira našega zadatka, budući da problemi kapele (očite »not-kirche«), te slijeda njezine gradnje, pa podrijetla i moguće prenamjene nekih njezinih skulptura, zahtijevaju ozbiljnu i posebnu studiju (17). Ne zaboravimo da također postoje indicije da je Herceg Koloman posvetio pažnju upravo i Medvedgradu (gdje je svakako nešto moralo postojati i prije 1250.). U tom kontekstu valjalo bi ponovno razmotriti lijepi kapitelić datiran na prijelazu iz 12. u 13. stoljeće iz Hrvatskoga povijesnog muzeja (Kat. 94), koji po najnovijim spoznajama i ne bi trebao potjecati s Medvedgrada, ali svakako markira stanje kasne romanike u zagrebačkoj okolici. Taj kapitel je potpuno jednak kapitelu uzidanomu u jednu od dvorana kraljevske palače u Esztergonu, što znači da se isti majstor pojavljuje u ugarskoj i slavonskoj prijestolnici (18). S tim kapitelom treba bar provizorno povezati fragment glavice neke životinje, nije isključeno nekoga *Agnusa Dei* (upozoravamo na manje ali u biti slične glavice na uglovima navedenoga kapitela), koji je

author of these lines, and they will probably remain a not insignificant stumbling block in comprehending the earliest stratum of Pannonian art after the conversion of the Hungarians. The introduction of new possibilities, such as reflected Byzantine influence via northern Italy (Venice – Aquileia – Grado) and the eastern Adriatic coast, along with the insights of the above scholars, might well represent a significant step towards better understanding of the situation. (9) In any case, the fragments from the Museum of Slavonia testify to architecture and sculpture in permanent material in the easternmost part of continental Croatia at the end of the 11th century (and from this period come also the earliest traces of architecture – St. Elias at Meraja in Vinkovci, and the churches in Borinci i Nijemci), as is confirmed by richer finds in the part of Sirmium today outside the borders of Croatia, in Banoštor and Rakovac along the Danube. The capital from Rakovac (cat. 86), and three fragments of stone panels (cat. 87–89) in the Archaeological Museum in Zagreb are evidence for this. (10) The pilaster from Ilok with an image of the *Agnus Dei* from the same museum (cat. 84) marks the continuity of such stone-working in the easternmost part of Croatia, and the developed flair for well depicted volume along with an atrophied interlaced element places this sculpture around the year 1150, like the similar fragment from Székesfehérvár (ca. 1100–1150), but one should also note that the fragment from Ilok is reminiscent of the wooden Romanesque column in the Innsbruck Ferdinandum! (11)

While a certain continuity can at least to some extent be traced from the beginning of the 11th to the middle of the 12th centuries in the region of Slavonia under the jurisdiction of the Pécs bishopric, i.e. in the southeastern part of the Pannonian basin and even beyond the Pécs diocesan boundaries, in the western section it seems that the 10th and the greater part of the 11th centuries represent a lacuna, which might be connected to the period of the invasions of the Hungarians prior to their conversion to Christianity around the year 1000. If the capital (cat. 105) found beneath the Cathedral and today in the chapel of St. Stephen in Zagreb belonged to some earlier ecclesiastical structure in Zagreb and truly can be dated to the second half of the 11th century, this would be the only sign to date of a revival of architecture and sculpture in permanent materials after the above conjectured gap. (12)

A second lacuna, according to present knowledge, would be almost directly connected to the first, covering the period of almost the entire 12th century, and would be ended by the seemingly unexpected but also spectacular (although today highly fragmentary) opus

otkriven u Muzeju Sv. Ivan Zelina (Kat. 69). Kapitele medvedgradskoga palasa i kapele treba pomno usporediti sa spomenutim kapitelićem iz Čazme (Kat. 10). Nadalje portal Medvedgrada podsjeća na oblike onoga na premonstratenskoj crkvi u Ócsi, a dva lava stupoždera iza oltara vrhunski su rad onoga što Imre Takács naziva »prvim međunarodnim stilom gotike«, dakle krugom mnogobrojnih i plodonosnih utjecaja sa Zapada, ili preko Bamberga i Jáka, ili iz talijanskoga *Mezziogiorna* cara Fridriha II, tj. s krugom koji se u panonskome bazenu veže uz djelatnost majstora poput poznatoga nam Villarda de Honnecourta. Na nešto nižem stupnju su i plastike (originalno dvije, no jedna je suvremena kopija) atlanta uz ulaz kapele; radi se ponovno o motivu koji je rijedak, ili barem u tom obliku rijedak, u karpatskoj kotlini, a ponovno podsjeća na modu imperijalne južne Italije. Ta stalna strujanja majstora, često vezanih uz cistercite (koji su bili i ključni građevinski savjetnici i graditelji Fridriha II) i druge redove koji u okvirima »renesanse 12. stoljeća«, šire obradive površine i kulturni svijet Europe prema istoku i jugoistoku, kako to pokazuje kapitel u Gradskom muzeju u Bjelovaru (nekoć pripisan Hercegovcu, danas hipotetski Strezi, Kat. 1), koji je izradila ista radionica koja radi u Pornóapáti u zapadnoj Ugarskoj 1210. (19). Lijepu »domaću flor« toga vala što najavljuje gotiku susrećemo u fragmentima iz Sv. Marka u Vinici (Kat. 73, 74, 75), a koji bi se možda zajedno sa Sv. Petrom u Novom Mjestu Zelinskom mogli pripisati građevnoj djelatnosti Stjepana II (20). Nisu daleko od njih ni dva fragmenta u Požeškome muzeju (Kat. 67, 68), za koje pretpostavljamo da bi mogli potjecati s nestale župne crkve Sv. Pavla (21).

U Čazmi je do hrvatsko-ugarske nagodbe postojala i grobna ploča hercega Kolomana, koju su tom prigodom »uklonili« samozvani »domoljubi«. Kako se nesumnjivo radilo o masivnome komadu crvena mramora, teško je da se ploču moglo daleko odvući i zatim neopaženo raskomadati, pa stoga postoji barem teoretski izgled da se jednom negdje u Čazmi iskopa kad krenu sustavna istraživanja ovog našeg vrhunskoga srednjovjekovnog lokaliteta. Ako se to obistini znat ćemo je li ta ploča izgledala poput one čiji su fragmenti nađeni u Esztergomu (oko 1230.), a dimenzije su joj otprilike 200 x 70 x 9 cm i prikazuje ugravirani lik ratnika, a koju Imre Takács povezuje s krugom Villarda de Honnecourta (22).

Sv. Petar, Novo Mjesto Zelinsko

Najveći spomenik 12. i ranoga 13. stoljeća trebala bi biti zagrebačka katedrala. No o njoj se prije 1275., tj. gradnje Timotejeve sakristije, zna jako malo. Već navedeni kapitel u Hrvatskome povijesnom muzeju (Kat. 96), ako potječe iz predtatarske katedrale, govorio bi o sudjelovanju vrhunske kraljevske radionice u Zagrebu oko 1200. To ne začuđuje, jer su vrhunske radionice prisutne u zagrebačkoj okolici oko te godine te tijekom prvih desetljeća 13. stoljeća (Gora, Topusko) (23). Katedrali i 12. stoljeću pripisan je ulomak kapitela pilastra, vrijedan rad koji ima sličnosti sa suvremenim radovima u središnjoj Panoniji, a možda i ulomak natprozornika ili pilastra iz iste zbirke, s motivom koji se rijetko susreće i stoga ulomak ostaje predmetom daljega istraživanja (Kat. 94, 95). Konačno, predtatarskoj katedrali pripada, po novodima pisca kataloške jedinice, i vrijedan kamerni reljef Sv. Pavla (Kat. 104), vjerojatno sa staroga sakristijskog oltara. Stil te figure velika, ovalna lica, živahne valovite brade te plošne, ali ne i pretjerano grafički izvedene, draperije čini se da upućuje na razdoblje kasne romanike uz laganu naznaku približavanja mekšega stila, negdje pri kraju 12. stoljeća. U zapadnome međuriječju 12. se stoljeću može s dostatnom sigurnošću pripisati i »Kamen iz Belca« (Kat. 88), nađen ispod crkve Sv. Marije Snježne. Radi se vjerojatno o dijelu lunete ne baš premalene crkve, a vide se ostatci dvaju svetačkih likova u izrazitome reljefu, ali s dosta linearno urezanim pojedinostima, koje na prvi mah podsjećaju na predromaniku. Lučni dio ukrašen zupcima još je jedna indikacija mogućih veza međuriječja i sjevernotalijanskih laguna (24).

that was created under the influence of the great prelate, politician, cultivated intellectual, and patron of architecture and the other fine arts, the Bishop of Zagreb, and prior to that the court chancellor of Andrew II, Stephen II (1225–1247), and his partner in a series of projects (political, and also cultural), Duke Koloman, the King of Halych (Galicia), the younger brother of the Hungarian – Croatian King Bela IV. (13)

Probably as early as 1225, when he succeeded to the bishop's chair in Zagreb, Stephen began a comprehensive project of creating a new town, Čazma, the only well known, or indeed the only true Croatian »villeneuve« or »bastide«, located on a strategic hill along the »Great Road« and above a ford across the Česma River, where a small fortified settlement had probably always existed. Stephen founded the Chapter Assembly in 1232 with 12 canons, and from 1234 this was the seat of Duke Koloman (Duke of Slavonia 1226–1242), who was also buried in Čazma »in a hidden mausoleum in the monastery of preaching brothers« after he was fatally wounded in a battle with the Tartars on the Sajo River in 1241. (14) A monumental building in the transitional style with two towers and exceptional architectural details, which has been systematically investigated, was probably the church of St. Mary Magdalene of this monastery, but other churches also existed in Čazma: the church of the Holy Spirit of the canonical chapter, St. Mary, St. Katherine, St. Andrew, and St. John, the palaces of Duke Koloman, Bishop Stephen, and the Canonical Chapter, along with a fortress and quite definitely some kind of defensive system around the entire town. Sculptural elements preserved from this extensive building campaign consist of exceptional architectural sculpture either *in situ* or stored in the church of St. Magdalene, and a series of fragments of equally high quality mostly neither analyzed nor published to the present, primarily of unknown or uncertain provenience (but definitely from Čazma), generally dated to the 13th and 14th centuries in the Municipal Museum of Čazma. (15) The fragment of the head of a warrior stands out (cat. 5), and is certainly one of the best figural exhibits, which in its present state displays similarities with the fragments from Zalavár in the museum in Keszthely (1200–1240), and from Tata, and even some of the atmosphere leading to the creation, around 1230, of the exceptional sarcophagus of Queen Gertrude from Pilis. (16) The same chronological framework of the first half of the 13th century can be cited for the attractive small capital of the transitional style (cat. 10), with a rich and yet restrained and refined plasticity, and the other selected fragments, including several examples of architectural elements in the Municipal Museum (cat. 6–9, 11–26).

The high quality of the carved material from Čazma, both *in situ* and stored in museums, indicates that master craftsmen who worked here for Duke Koloman and Bishop Stephen came from the court circles of Bela IV, from Esztergom and Buda. This same circle was responsible for the stone sculpture from Medvedgrad, as is succinctly testified to by five fragments of capitals and bases from the castle (cat. 99–103), and from the chapel of St. Stephen in the complex of the archdiocesan palace in Zagreb; with a note that an artistic idiom appears here that goes beyond the framework of this discussion, given that the problems related to the chapel (quite evidently an emergency church), and to the sequence of its construction, as well as to the origin and possible reuse of some of the sculptures, require serious and quite specific research (17). It should not be forgotten that indications also exist that Duke Koloman paid particular attention to Medvedgrad (where something must definitely have existed before 1250). In such a context it would be worthwhile to re-examine an attractive small capital dated to the transition from the 12th to the 13th centuries in the Croatian Historical Museum (cat. 94), which according to the most recent research need not necessarily come from Medvedgrad, but nonetheless provides a marker for the late Romanesque in the vicinity of Zagreb. This capital is identical to the last stroke to a capital immured in one of the halls of the royal palace in Esztergom, meaning that the same master stonemason was present in both the Hungarian and Slavonian capitals (18). This capital must be at least tentatively connected to a fragment of the head of some animal, possibly an *Agnus Dei* (we must draw attention to the smaller but essentially similar heads on the corners of the above capital), which was discovered in the Museum in Sv. Ivan Zelina (cat. 69).

The capitals from the castle and chapel of Medvedgrad must be carefully compared to the previously mentioned small capital from Čazma (cat. 10). Furthermore, the portal of Medvedgrad is reminiscent of the portal to the Premonstratensian church in Ócsa, and the two column-eating lions behind the altar are a brilliant example of the workmanship that Imre Takács called »the first international style of the Gothic«, meaning the first circle formed from the numerous and fertile influences arriving from the West, whether via Bamberg and Ják, or through the Italian Mezzogiorno of the Emperor Frederick II. In short, this was the circle related in the Pannonian basin to the activities of master craftsmen such as the well-known Villard de Honnecourt. On a somewhat lower level are the atlantes (originally two, but one is a modern copy) by the entrance to the chapel; again this

Ono što na zapadnome kraju međuriječja označuje krug biskupa Stjepana II, to u njegovu istočnome dijelu predstavlja krug katedrale u Đakovu. Lijepi kapitel s isprepletenim zmajevima (Kat. 78), koji se može dosta pouzdano datirati sredinom 13. st. označava mogućnosti đakovačke sredine, a te su sudeći po kapitelu na razini istodobnih fantazija Ugarske, te zapadne Panonije (25). Taj stadij u istočnoj Slavoniji isto tako lijepo prezentira fini ulomak *Agnusa Dei* iz Našica (Kat. 40), u Muzeju Slavonije izložen kao 13. – 14. st.). Arhitektonski ulomci iz Iloka i Gornje Bukovice (Kat. 27, 28, 97) svjedoci su kvalitetne kamene gradnje u istočnoj Slavoniji iz razdoblja na prijelazu iz romanike u gotiku potkraj 12. stoljeća. Sličnu, možda nešto kasniju fazu označavaju ulomci arhitektonske plastike iz Dijecezanskoga muzeja u Velikoj (Kat. 72) te iz Muzeja grada Koprivnice (Kat. 30).

Našički *Agnus Dei* (Kat. 40) svija leđa u lijepoj napetoj krivulji, ispod koje buja život. Luk leđa kao da slijedi neki nestali arhitektonski kadar, poput onih trodijelnih lukova koji se javljaju na južnome portalu katedrale u Jáku, na portalu kapele Sv. Jakoba u Jáku, pa u Csempeskopácsu, u Sitke te unutar luneta u Domanjševcima i Vasalja-Pinkaszentkirályju. No ni jedan od tih prikaza, pa ni onaj na katedrali u Jáku, nema ljepotu obrisa i otmjenu, napetu voluminoznost našega fragmenta. Najbliži, ali ipak inferiorni su prikazi s kapele Sv. Jakoba, te onaj iz Sitke. Na temelju svega iznesenog slijedi zaključak da je našički fragment mogao nastati sredinom ili tijekom druge polovice 13. st. Je li pripadao bočnom portalu nestale našičke župne crkve ili se nalazio unutar kakvoga slijepog luka u vrhu fasade (26)?

No slavonski je istok već u 12. stoljeću bio spreman za monumentalne pothvate. Ne svjedoči tomu samo iločki »jaganjac« već i dvije baze s ugaonim listićima, sve što se danas sa sigurnošću može pripisati velikoj crkvi benediktinaca u Nuštru (Kat. 76, 77), prema opisima nakon oslobođenja od Turaka, prostranoj trobrodnoj zgradi s westwerkom (pregradili su je Gorjanski dvadesetih godina 15. stoljeća s novom fasadom s dva zvonika), te s dužinom od nekih 70-ak metara. Te baze s ugaonim listićima tipičan su rad kasnijega 12. ili ranijega 13. stoljeća, a susrećemo ih također u Vinici (Kat. 73) na zapadu i na fragmentu možda iz nestaloga Sv. Pavla (Kat. 68) u Požegi. Ovdje se može dodati i »kapitel«, koji bi ustvari mogao biti dosta oštećena baza istoga tipa, ali manjega formata (Kat. 29). Iskopan je unutar kompleksa crkve/grada u središtu Ivanca i vjerojatno se veže uz radionicu koja radi za križarski red ivanovaca (27).

Spomen na benediktince vodi nas do ključnoga spomenika romanike u Slavoniji, samostanu Sv. Mihovila na Rudini, na fantastičnome položaju na južnoj padini Psunja, s kojeg se nadgleda gotovo cjelokupna *Vallis Aurea* (28). S Rudine već stotinjak godina pristižu arhitektonski, dekorativni i figuralni elementi, od kojih su najpoznatije »rudinske glave«. Tih 18 reljefa, prepoznati su kao vrhunski rad romaničke stilizacije, možda rustičan no potresno ekspresivan u strogoj linearnosti, koja ipak dopušta bujan život plastičnim detaljima. Radi se o stilu za koji nije bilo moguće naći pravih analogija ni u karpatskome bazenu, ni drugdje, što vodi do logična zaključka da je taj osebujni izraz nastao upravo na padini požeških gora (29). Kompleks rudinske skulpture nikad nije monografski obrađen, za što je ova izložba izvanredna prigoda jer smo okupili sve do danas nađene glave, no već se i na prvi pogled zamjećuje da se radi o nekoliko ruka. No taj prvi dojam ne olakšava njihovo precizno određivanje; ukratko, kad se odredi jedna stilaska skupina, primjećuju se i pojedinosti koje upućuju na pripadnost drugoj. Valja imati na umu da mi ne znamo ni koliko je izvorno bilo tih glava, ni koji je bio broj umjetnika. Pretpostavlja se: što više glava, to više ruku, Ne bi bilo isključeno da od nekih ruka imamo samo po jedan komad. Što ako od neke »jake ličnosti« koja je obilježila opću stilistiku rudinskih radova nije ostao nijedan rad? Nadalje, ne znamo koje su bile namjene rudinskih glava ni koliko je namjena bilo. Nesumnjivo, služile su kao ukras nekakvih uspravnih elemenata arhitekture, pilastara, ili su bile dio friza. Tri u potpunosti prikazana ljudska lika drastično su skraćena, dakle bila su vjerojatno dosta visoko od poda, što mi se ne čini da je slučaj s glavama. A kod njih razlikujemo glave koje umjesto čela završavaju impostom, od onih koje su čitave, gotovo pravilne kocke, kojima je dodan impost. Da li sve dolaze iz crkve ili također iz klaustara ili od drugdje? Da li su sve dio iste tematske skupine, o rekonstrukciji koje bi bilo jako teško nešto poblize ustvrditi. Konačno, postoje velike razlike u očuvanosti, pa je tako teško uspoređivati pojedinosti koje bi mogle pomoći pri razdiobi klesara. I ne zaboravimo, bile su izvorno obojene, što znači da su neke pojedinosti mogle biti i znatno bogatije.

Ipak bih se usudio ustvrditi nekoliko činjenica. Već je navedeno da se na prvi pogled primjećuje raznolikost. Također bih pokušao ustvrditi da se među očuvanim glavama nalaze i one majstora, dominantne ličnosti, tj. »izumitelj« rudinskoga stila. Taj Glavni Majstor suvereno vlada osebujnim ekspresivnim riječnikom na temelju pravocrtnih i kosih užljebljenja koje njegovu radu daju izvanrednu izražajnu dubinu, no također i određenu klasičnu ravnotežu i ekonomiju. Izrazita u tom smislu je bradata glava (Kat. 42) koja jasno pokazuje Majstorov smisao za poštovanje kadra, ali i vještinu u variranju konveksnih i konkavnih površina, ravnih i zakrivljenih poteza. Određu-

is a motif which is rare, or at least rare in this form, in the Carpathian basin, and which is again reminiscent of the fashions of imperial southern Italy. This constant movement of stonemasons, often tied to the Cistercians (who were, after all, the key architectural advisors and builders of Frederick II) and other orders that in the framework of the »Renaissance of the 12th century« spread the cultivable surface and the cultural world of Europe towards the East and the Southeast, as is shown by the capital in the Municipal Museum in Bjelovar (once attributed to Hercegovac, today hypothetically to Streza, cat. 1), which was made by the same workshop active in Pornóapáti in western Hungary in 1210 (19). The attractive »local flora« of this wave announcing the Gothic can also be found in the fragments from St. Mark in Vinica (cat. 73, 74, 75), which perhaps together with St. Peter in Novo Mesto Zelinsko could be attributed to the building activities of Stephen II (20). Not far from this are two fragments in the Museum of Požega (cat. 67, 68), considered to have possibly come from the vanished parish church of St. Paul (21).

The tombstone of Duke Koloman existed in Čazma up to the Hungarian-Croatian Agreement, and was »removed« on that occasion by a group of Croatian »patriots«. As this was a massive piece of red marble, it is unlikely that the slab could have been dragged far and then shattered unobserved, so at least a theoretical chance exists that at some point somewhere in Čazma it will come to light when the systematic excavation of this exceptional medieval site finally begins. If this does happen, then we will finally know if this slab looked like the one whose fragments were found at Esztergom (from ca. 1230), which measured ca. 200 x 70 x 9 cm, and depicted an engraved figure of a warrior, which Imre Takács connects to the circle of Villard de Honnecourt. (22)

Sv. Marko, Vinica

The greatest monument of the 12th and early 13th centuries should be the Zagreb Cathedral. But very little is known about it prior to the period around 1275, the time of the construction of Bishop Timothy's sacristy. If the

previously cited capital in the Croatian Historical Museum (cat. 96) comes from the pre-Tartar cathedral, it would indicate the presence of a top-rank royal workshop in Zagreb around the year 1200. This is not surprising, as excellent workshops were present in the Zagreb vicinity around that year and during the first decades of the 13th century (Gora, Topusko). (23) A fragment of the capital of a pilaster is attributed to the cathedral and the 12th century, a valuable work analogous to contemporaneous works in central Pannonia, perhaps along with a fragment of a window lintel or pilaster from the same collection, with a motif that is rarely found, meaning that the fragment remains the subject of further research (cat. 94, 95). Finally, according to the author of the catalogue entry, a valuable stone relief of St. Paul (cat. 104), would belong to the pre-Tartar cathedral, probably from the old altar of the sacristy. The style of this figure with a large, oval face, lively waved beard, and flat but not excessively graphically depicted draperies seemingly points to the period of the late Romanesque, with a slight note of approaching of a softer style, somewhere near the end of the 12th century. The »Stone from Belec« (cat. 98), found below the church of Our Lady of the Snows, can be attributed with considerable security to the western area between the rivers in the 12th century. It is probably part of a lunette from a not particularly small church, and the remains can be seen of two figures of saints in distinct relief, but with quite linearly incised details, which at first glance are reminiscent of the Pre-Romanesque. The arched section with a toothed decoration is yet another indication of possible connections between the inter-river region and the northern Italian lagoons. (24)

What in the west is marked as belonging to the circle of Bishop Stephen, in the eastern section is represented by the circle of the cathedral in Đakovo. A fine capital with interlaced dragons

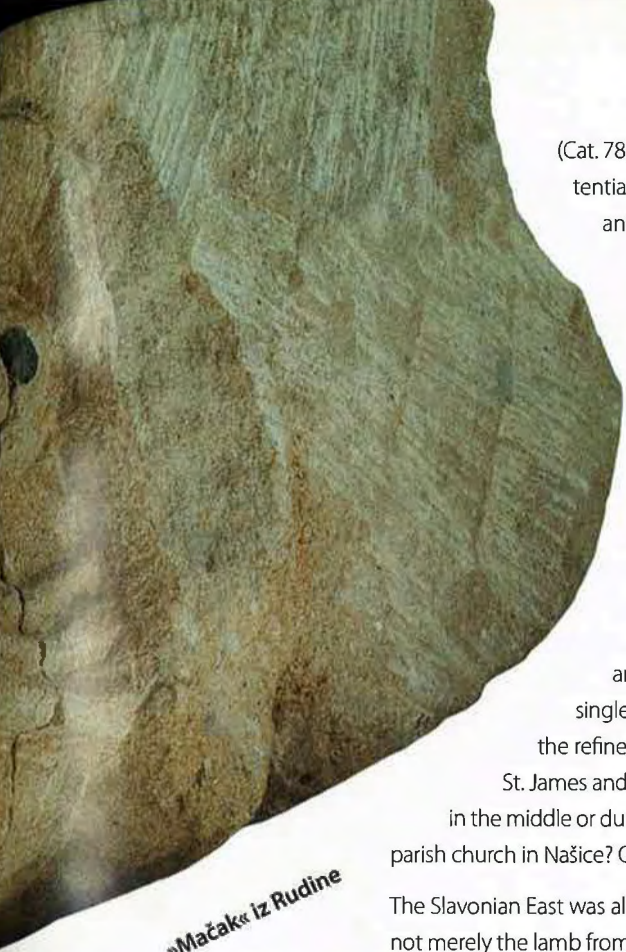

ju ga i usta, prikazana kao mala izdužena pačetvorinasta udubina i izrazito izbuljene oči s rupicom zjenice, nad kojima je izravno impost. Najbliža joj je glava iz zbirke Glasnović (Kat. 106) koja posjeduje istu unutar-nju dinamiku oblika, a također i detalj očiju i usta. Njoj su bliske dvije glave nešto plošnijih očiju (površina je dosta oštećena, pa je ta plošnost donekle uvjetna) ali sličnih ustiju i formacije brade (Kat. 43, glava s koncentričnim brkovima; Kat. 52, glava s raskuštranom bradom; ova posljednja je »impostna« i možda je rad Glavnoga Majstora). Slična ali plošnija je glava iz Arheološkoga muzeja u Zagrebu (Kat. 85), s očima koje sliče na košticu šljive i s ispučenim usnama, ali vrlo slična, na donjoj strani lučno dovršena nosa. Karakteriziraju je i koncentrične i paralelne bore izrazitih bridova. Tu se radi o majstoru koji »slobodu« Glavnoga Majstora prevodi u sustavnu ornamentalnu viziju romaničkoga stila. Tomu Majstoru Oštrih Bridova pripada možda i »Curica« (Kat. 49), po mome mišljenju jedan od najuspješnijih i najdirljivijih rudinskih komada, mala orantica izdignutih ruku i okruglih očiju, čime se razlikuje od broja 85, no oči su vjerojatno poprimile kružan oblik, slijedeći diktat glavne forme – oblika lica, Zakrivljeni potezi glave odražavaju se u polukrugu donjega ruba lijepo, valovito klesanih draperija te pozadine koja se sastoji od folije od lepezasto raspoređenih zraka, možda zašiljenih listova ili dodatnih slojeva draperije. S obaju strana glave nazire se tanka pletenica s koje visi ukrasna ukosnica. Usta su tanak urez, za razliku od čvrsto rezanih plastičnih usana glave iz AMZ-a. I u toj se skulpturi osjeća »romanička« dekorativna sklonost Majstora Oštrih Bridova, koji se virtuosno igra nazubljenim rubovima, pokrećući ih duhovitom dinamikom unutar-njega treperenja oblika. »Curica« je u svojoj naivnoj čistoći malo remek-djelo hrvatskoga srednjovjekovlja. Čvrsti rez i okrugle oči ima još jedna glava, maštoviti trolični »Mačak« (Kat. 48), također jedno od najuspješnijih rudinskih ostvarenja.

Velike i izrazito izbuljene oči obilježavaju komad s trima frontalnim glavama, ukoliko odlomljeni fragment stvarno pripada većemu dijelu s dvama glavama (Kat. 45, 46). Glave su »impostne« i dosta podsjećaju na Glavnoga Majstora (Kat. 42), no oblici su mekši, zaobljeniji, ali i agresivniji. Majstoru Zaobljenih Oblika blizak je i lik »Motociklista«. Diktirana pojavom svetokruga, glava je lijepo zaobljena, također oči i cilindričan vrat, a kratki je trup riješen užljebinama na način Glavnoga Majstora. Usta su lagano rastvorena izdužena elipsa ispučenih usana te su ista kao kod pokrajnih glava broja 45. Dok Majstor Zaobljenih Oblika prevodi dinamičnu ravnotežu Glavnoga Majstora u dramatično nabubrene obline, postoji i plošna ruka (Kat. 41, 44, 54, 57) s plitko urezanim detaljem brade ili oči od više koncentričnih krugova, pretežno u obliku šljivine koštice. Najjasnije se te osobitosti Plošnoga Majstora ocrtavaju na liku sa skošenim očima (Kat. 41) i fragmentu na kojem se vidi tek lijevi dio lica s jednim okom (Kat. 54). U slučaju glave broja 44 lijevo je oko gotovo trokutasto! Sličnim oblikovnim rječnikom, ali uz zaokružene oči, izvedena je i glava »Noja«. Sve su te četiri glave »impostne«.

Konačno, postoji skupina u kojoj je naglasak na volumenima, a potreba za urezanim detaljem se minimizira (Kat. 47, 50, 51, 53, 56). U tri bolje očuvane glave (Kat. 47, 50, 51) vidimo da je površina vertikalno podijeljena u tri trake, od kojih je središnja plastički naglašeni plosnati nos. Uopće, naglašuje se ploha i slojevitost paralelnih planova. Oči Majstora Paralelnih Ploha su izbuljene ali ne do iste mjere kao u prvim dvjema rukama – elipsoidne u slučajevima pod brojevima 47 i 50, a kružne i plošnije pod brojem 51 (i usta su drugačija – tanka elipsa umjesto pravokutne udubine). Fragment s lijevim okom i lučnim koncentričnim potezima kose (Kat. 53), dosta je blizu upravo navedenoj glavi (Kat. 51). U isti krug pripisao bih treću stojeću figuru, oranta srcolike glave i bačvasta tijela, na kojem su jedva primjetno ugrebene haljine, i to upravo zbog navedene suzdržanosti detalja (Kat. 56).

»Mačak« iz Rudine

(Cat. 78), which can be quite reliably dated to the middle of the 13th century indicates the potentials of the Đakovo milieu, and judging by the capital, they were on a level of Hungary, and western Pannonia; (25) this stage in eastern Slavonia is equally well represented by a fine fragment of an *Agnus Dei* from Našice (cat. 40, in the Museum of Slavonia dated to the 13th–14th centuries). The architectural fragments from Ilok and Gornja Bukovica (cat. 27, 28, 97) testify to the high quality of stonework in eastern Slavonia in the period of the transition from the Romanesque to the Gothic at the end of the 12th century. A similar, perhaps somewhat later phase, is denoted by the fragments of architectural relief in the Diocesan Museum in Velika (cat. 72), and in the Municipal Museum of Koprivnica (cat. 30).

The *Agnus Dei* from Našice (cat. 40) arches its back in a nice taut curve below which life burgeons. The arch of the back appears as if following some vanished architectural element, such as the tripartite arches that appear on the southern portal of the cathedral at Ják, on the portal of the chapel of St. James at Ják, and at Csempekopács and Sitke; and within the lunettes at Domanjševci and Vasalja-Pinkaszentkirály. But not a single one of these images, not even on the cathedral at Ják, has the beauty of outline, and the refined, taut volume of our fragment. Those closest, but still inferior, are from the Chapel of St. James and from Sitke. On the basis of all this, the fragment from Našice could have been created in the middle or during the second half of the 13th century. Did it belong to the side portal of the vanished parish church in Našice? Or was it placed in some blind arcade at the top of the façade? (26)

The Slavonian East was already prepared in the 12th century for monumental undertakings. Evidence for this is not merely the lamb from Ilok but also two bases with corner leaf elements, all that can be attributed with certainty to the large church of the Benedictines in Nuštar (cat. 76, 77), according to descriptions made after its liberation from the Turks, an expansive three nave building with a westwork (renovated by the Gorjanski family in the 1420s with a new façade and two bell towers), and a length of some 70 meters. Such bases with corner leaves are typical examples from the late 12th or early 13th centuries, and they can also be found at Vinica (cat. 73) in the west, and on a fragment possibly from the vanished Church of St Paul (cat. 68) in Požega. Here one can add a »capital« from Ivanec, which in fact might be a quite damaged base of the same type but smaller format (cat. 29). It was excavated within the complex of the church-fortress in the center of Ivanec, and was probably tied to a workshop of the crusader order of the Knights of St. John. (27)

The mention of the Benedictines brings us to the key monument of the Romanesque in Slavonia, the monastery of St. Michael at Rudina, in a fantastic position on the southern slope of the Psunj overlooking almost the entire Požega valley known as *Vallis Aurea*. (28) For over a hundred years, architectural, decorative, and figural elements have been coming from Rudina, the most famous of them being the »Rudina heads«. These 18 reliefs have been recognized as exceptional works of Romanesque stylization, perhaps somewhat rustic but strikingly expressive in their strict linearity that nonetheless allows for a vibrant life of the sculptural details. This is a style for which it is not possible to find analogies either in the Carpathian basin or elsewhere, which leads to the logical conclusion that this distinctive form of expression in fact originated on these hills above the town of Požega. (29) The complex of the sculpture from Rudina has never been studied specifically in a monograph, and this exhibition marks an exceptional chance to do just that, as we have gathered all of the heads found to the present. Even at first glance it can be noted that they had been carved by several hands. This first impression, however, does not make their precise grouping any easier; in short, when you believe that you have defined one stylistic group, you will spot individual details that seem to belong to another. It should be noted that we do not know how many of these heads there originally were, nor how many artists made them. It can be conjectured that the greater the number of heads, the more artists. It should not be excluded that only one example might be known from some groups. What if not even a single work remained from some »major figure« who in fact was responsible for the general stylistic traits of the Rudina heads? Further, we do not know the purpose of the Rudina heads, or how many purposes there might have been. They undoubtedly served as decoration on some kind of upright architectural elements, on pilasters, or were part of a frieze. Three human figures depicted in their entirety were drastically foreshortened, hence they were probably quite high off the floor, which does not seem to have been the case with the heads. And among the heads we can distinguish those that end in an impost in place of a forehead from those in the shape of a whole, almost regular cube, to which the impost was

Navedenu podjelu ne smatram savršenom i naglašavam da se više radi o »stilovima« nego o izrazitijim individualnostima, iako ima i toga (dva rada Glavnog Majstora, Majstor Oštrih Bridova, dva rada Majstora Paralelnih Ploha). Variranje detalja podosta zbunjuje istraživača, koji bi rado našao dosljednost koje nema. Zamijetili smo, npr. glavu s jednim trokutastim okom, a drugo je u obliku šljivine koštice. Kod famoznoga »Mačka« frontalno lice je vrlo plošno, a postrane se čine plastičnijim. Je li više klesara radilo na pojedinom komadu? Možda bi se to i moglo ustanoviti minucioznom analizom, ali ne znam bi li se time išta važno dobilo.

Ipak, uza sve to postoji neko duboko jedinstvo rudinskoga stila. Gdje su mu izvori? Na to će se pitanje moći odgovoriti tek kad se Rudina do kraja istraži i kad se objelodane sve njezine mnogobrojne dokazane i naslućene faze. Kao što sam 2004. predložio u kongresnome referatu, na Rudini je postojao neki kasnoantički model orijentalnoga podrijetla (kasnoantička faza dokazana je slučajnim nalazom autora ovih redaka 2003. godine kamena s reljefnim posvetnim križem koji je prisutni stručnjak za kasnu antiku okvirno odredio 5. stoljećem). Je li na Rudini postojao ciklus fresaka koji je naslikao neki dolutali istočnokršćanski slikopisac? Ili je ondje bio kastrum Justinijanove rekonkviste, gdje je neki vojnik iz Egipta ostavio koptske glinene, drvene ili koštane sitne predmete ili igračke, kakve su fascinirale publiku na nedavnoj koptskoj izložbi u Budimpešti? Ili je bilo neko bliskoistočno kršćansko tkanje ili rad u metalu? Zna se da su koptski predmeti kolali i Avarskim Kaganatom, a nije isključeno da je na Rudini postojao i kontinuitet kršćanskoga naseljavanja kroz ta mračna stoljeća (30). U svijet oblika rudinske plastike, dobro se uklapa i dekorativna skulptura – križ od prepleta (Kat. 58), ulomci s palmetama (Kat. 60, 61), koje zapanjujuće podsjećaju na koptske tekstile (ali imaju i barem jednu analogiju u središnjoj Panoniji), te fino izrađeni klesanci s dijamantnim zrcima, odnosno lijepo izvedene, zaobljene, tipično romaničke profilacije arkadice i otvori (Kat. 59, 62, 63, 64, 65, 66), izbor kojih donosimo i ovom prilikom (31). Povijesno, arheološki i povijesno-umjetnički Rudina ostaje atraktivna tema za dalji i terenski i kabinetski rad, ali se već i sada usuđujemo ustvrditi da pokazuje kako u relativnoj izolaciji unutar općeg romaničkoga vokabulara nastaju snažni mjesni dijalekti.

Još jedan takav primjer, možda na nešto nižoj razini vrsnoće i u podosta drugačijem stilskome govoru, predstavljaju skulpture iz Glogovnice.

Južna padina Kalnika potencijalno je jedan od naših najvećih srednjevjekovnih muzeja *sub divo*. Od kalničke koše i slavni gradova Velikoga i Maloga Kalnika, tajnovitih ruševina na Igrišću, Čitavoga niza ranih župa i očuvanih

Sv. Martin kraj Našica

added. Did they all come from the church, or also from the cloister, or from somewhere else? Were they all part of the same thematic group, the reconstruction of which would be very difficult to establish in any detail? Finally, considerable differences exist in the state of preservation, and it is thus hard to compare features that might aid in distinguishing the stonemasons. And it should not be forgotten that they were originally painted, meaning that certain features could have even been considerably more pronounced.

Nonetheless, I would like to note several facts. What has already been stated, that at first glance they display differences, can be considered to be accurate. I would also suggest that the preserved heads include an example from the master stonemason, the dominant personality, the »inventor« of the Rudina style. This »Head Master« commands a distinctively expressive vocabulary based on straight and oblique grooves that give his work an exceptional expressive depth, but also a certain classical balance and economy. A bearded head (cat. 42) is eloquent in this sense, as it clearly shows the stonemason's sense for respecting the framework but also his skill in varying the convex and concave surfaces, straight and curved lines. It is further defined by the mouth, depicted as a small elongated parallelogram indentation and the distinctly protruding eyes with a hole for the pupil, directly above which is the impost. The closest to this is the head from the Glasnović collection (cat. 106), which possesses the same interior dynamics of form, as well as details of the eyes and mouth. Not too different from these are two heads with somewhat flat eyes (the surface is quite damaged, so this flatness might be somewhat conditional), but with a similar mouth and formation of the chin (cat. 43, a head with concentric mustaches; cat. 52, a head with a disheveled beard; the latter is an »impost« model and might be the work of the »Head Master«). The head from the Archaeological Museum in Zagreb (cat. 85) is similar but flatter, with eyes like plum pits and with protruding lips, but very similar on the lower side of the nose ending in an arch. It is characterized by concentric and parallel wrinkle lines with distinct edges. This is a stonemason who applies the »freedom« of the »Head Master« in a systematic ornamental vision of the Romanesque style. This »Master of Sharp Edges« might also be the author of »Young Girl« (cat. 49), in my opinion one of the most successful and most touching pieces from Rudina, of a young girl praying with upraised arms and circular eyes, in which it differs from no. 85, but the eyes probably acquired their circular form in line with the main form – the shape of the face. The bent lines of the head are reflected in the semicircle of the lower edge of the nicely waved carved drapery, and the background composed of fan-shaped rays, perhaps ointed leaves or additional layers of drapery. Thin braids show on either side of the head, with decorative hairpins hanging from them. The lips, however, appear as a thin incision, in contrast to the firmly carved relief lips of the head from the AMZ. The »Romanesque« decorative tendencies of the »Master of Sharp Edges« can also be felt in his virtuosity in playing with serrated outlines, moving them through a witty dynamic of the inner flickering of forms. The »Young Girl« with its naive purity is a minor masterpiece of the Croatian Middle Ages. Firm engraving and circular eyes are featured on another head, the imaginative three-faced »Tom-Cat« (cat. 48), also among the most successful creations from Rudina.

Large and markedly protruding eyes are prominent on a piece with three frontal heads, inasmuch as the broken fragment truly does belong to a larger section with two heads (cat. 45, 46). The heads are of the »impost« type, and in general are quite reminiscent of the »Head Master« (cat. 42), but the shapes are softer, more rounded, but also more aggressive. The figure of the »Motorcyclist« is close to this »Master of Rounded Forms«. As dictated by the appearance of a halo, the head is nicely rounded, as are the eyes and the cylindrical neck, while the short trunk was completed with grooving in the manner of the »Head Master«; but the mouth, a slightly open elongated ellipse of protruding lips, is the same as on the adjoining head no. 45. While the »Rounded Master« rendered the dynamic balance of the main master carver in dramatically swollen curvatures, a flatter hand also existed (cat. 41, 44, 54, 57) with shallowly incised details of the chin or eyes of several concentric circles, mostly in the shape of plum pits. These characteristics of the »Flat Master« are displayed on the figure with slanted eyes (cat. 41), and on a fragment where only the left part of the face with one eye can be seen (cat. 54). In the case of head no. 44 the left eye is almost triangular! A similar vocabulary of form but with rounded eyes was executed on the head the »ostrich (?)«. All four of these heads are of the »impost« type.

Finally, a group exists where the emphasis is on the volume, while the necessity of incised details is minimized (cat. 47, 50, 51, 53, 56). On three better preserved heads (cat. 47, 50, 51) it is visible that the surface area is vertically divided into three bands, the central one with raised but flat nose. In general, the surface and the layering of parallel planes are emphasized. The eyes made by the »Master of Parallel Planes« are protruding, but not to the same extent as in the first two cases – ellipsoid in the case of exhibit 47 and 50, circular and flatter on number 51 (and the mouth is different, a thin ellipse in place of a rectangular hollow). The fragment with a left

**Gornja Glogovnica
br. 71**

srednjovjekovnih župnih crkava, romaničke crkve u Kamešnici (i zacijelo u Visokom), jednog od najvažnijih hrvatskih srednjovjekovnih urbanih središta – Križevaca, pa do onoga što je možda ponajviše uzbuđivalo zanimanje stručnjaka i maštu javnosti – prisutnosti svih triju križarskih redova koji su djelovali u našim krajevima – templara, ivanovaca i sepulkralaca. Ipak nije prilika da se ulazi u beskrajno kompleksna i neriješena pitanja njihovih međudnosa ili lokacija njihovih središta (32). Navodimo samo da se izvanredne glogovničke skulpture vežu uz crkvu Sv. Marije u Donjoj Glogovnici, što nije isključeno, ali ipak nije ni sasvim sigurno. Danas se šest glogovničkih fragmenata dijeli među četirima lokacijama, a to su: Gradski muzej Križevci (1 komad, Kat. 35), crkva Sv. Marije (2 komada) i župni dvor u Donjoj Glogovnici (2 komada – jedna figura, Kat. 31, 32, 33), te podprostor dvorišne zgrade na broju 61, u Gornjoj Glogovnici (1 komad, Kat. 34).

Glogovničke figure najmonumentalniji su primjeri romaničke plastike u kontinentalnoj Hrvatskoj. Već i same dimenzije onih izmjerljivih iznose oko 70 x 45 cm (skulpture crkve Sv. Marije nalaze se na tornju odnosno visoko na zidu južne lađe), što upućuje na to da su sve bile dio neke arhitekture popriličnih dimenzija; danas je arheološki dokazano postojanje romaničkoga sloja crkve Sv. Marije (apsida sjevernoga broda trobrodne zgrade?) (33). Omašna glava u križevačkome muzeju dio je izrazito arhitektonskoga repertoara (konzola), a sve ostale predstavljaju uspravne likove, od kojih barem tri redovnike reda kanonika Sv. groba jeruzalemskog – sepulkralce, koje prepoznajemo po dvostrukome križu i kesici (sepulkralci su bili poznati novčari). Radi se o četiri figure – dvije na crkvi, ona na tornju predstavlja sepulkralca, a možda je zajedno s onom na župnom dvoru (zgrada 19. st.; figura je horizontalno prepolovljena i ugrađena u dvor) sačinjavala dekor portala. Lik u južnome brodu teško je uočljiv, izgleda da kleči u stavu molitve, a vjerojatno je služio kao postolje stupa ili polustupa. Lik iz podzemlja Gornje Glogovnice br. 61. predstavlja osobu na prijestolju, u punome frontalnom položaju sa sepulkralnim križem na prsima. Dok je stil svih fragmenata isti – jake, gotovo agresivno naglašene, pretežito zaobljene forme uz komplicirane, ali istodobno i simetrične poze, s hipertrofiranim glavama i naglašenim stiliziranim detaljem uz izazito kratke nožice, lik iz gornjoglogovničkoga podruma odvaja se nekim unutarnjim mirom i vedrinom te proporcijama koje su puno bliže onima u prirodi. Ta dostojanstvena prikaza (nažalost sasvim uništenoga lica) mogla bi zaista biti, kako je oprezno predložila Lelja Dobronić, Godefroi de Bouillon, prvi kralj Jeruzalema i prema tradiciji začetnik sepulkralnoga reda (34). Radi se o jednoj od najvrjednijih romaničkih plastika jugoistočne Europe i bilo

eye and arched concentric lines of hair (cat. 53), is quite close to the above noted head (cat. 51). I would attribute to this same group a third standing figure, a praying figure with a heart-shaped head and a barrel-shaped body on which the scratched lines of clothing are barely visible, specifically because of the above restraint of detail (cat. 56).

I do not consider this grouping ideal, and I must emphasize that it more reflects »styles« than any distinct individual features, although they also exist (two works of the Head Master, the Master of Sharp Edges, two works of the Master of Parallel Planes). The variation in details considerably confuses researchers, who would like to discover a consistency that does not exist. We noticed, for example, a head with one triangular eye, while the other was shaped like a plum pit. On the famous »Cat« sculpture, the frontal face is quite flat, while the ones to the side seem to have greater plasticity. Did several stonemasons work on individual pieces? This could be established through truly meticulous analysis, but it is hard to know what would actually be gained from this.

The main thing, despite all the above, remains the deep uniqueness and individuality of the Rudina style. Where were its sources? It will be possible to answer this question only when Rudina is excavated completely, and when all of its numerous proven and conjectures phases are fully brought to light. As I suggested in 2004 in a paper at a congress, some model of Oriental origin from late Antiquity existed at Rudina (the phase from late Antiquity was proven by the chance find by the author of these lines in 2003 of a stone with a relief votive cross, which an expert for the period of late Antiquity dated approximately to the 5th century). Did a fresco cycle exist at Rudina that had been painted by some wandering eastern Christian wall painter? Or had there been a castrum there from Justinian's Reconquest, where a soldier from Egypt had left behind some Coptic pottery, wooden, or bone objects or toys, such as fascinated the public at the recent Coptic exhibition in Budapest? Or some Middle Eastern Christian textile or metalwork? It is known that Coptic objects had circulated during the Avar Khaganate, and it is not excluded that a continuity of Christian settlement could have existed at Rudina throughout those dark centuries. (30) In the world of shapes of the Rudina sculpture, some elements of decorative sculpture also fit in well – a cross of interlaced bands (cat. 58), fragments with palmettes (cat. 60, 61) which are strikingly reminiscent of Coptic textiles (but that also have at least one analogy in central Pannonia), and finely worked carved stones with diamond beads, and the well-made, rounded, typically Romanesque moldings of the arcades and openings (cat. 59, 62, 63, 64, 65, 66), a selection of which is also presented on this occasion. (31) Historically, archaeologically, and art historically, Rudina remains an attractive theme for long term research, both in the field and in the office, but even now it can be claimed that it shows how in relative isolation powerful local dialects occur within the general Romanesque vocabulary.

Another such example, perhaps at a somewhat lower level of excellence, and in a quite different idiom, is represented by the sculpture from Glogovnica.

The southern slopes of the Kalnik Mountain are potentially one of Croatia's greatest medieval museums *sub divo*. This includes the Kalnik range and the famous castles of Veliki and Mali Kalnik, the mysterious ruins at Igrišće, an entire series of early parishes and preserved medieval parish churches, the Romanesque churches at Kamešnica (and probably also at Visoko), one of the most important Croatian medieval urban centers – Križevci, and the feature that perhaps most excited both the interest of scholars as well as the imagination of the public – the presence of all three crusader orders that were active in Croatia – the Templars, the Knights of St. John, and the Canons of the Holy Sepulcher. This is hardly the place to enter into the immensely complicated and unresolved question of the relationships between these three orders and the locations of their centers. (32) All that can be stated is that the exceptional Glogovnica sculptures are commonly connected to the church of the Assumption of the Virgin Mary in Donja Glogovnica, which is not excluded, but is still not entirely certain. Today six fragments from Glogovnica are shared between four locations – The Municipal Museum of Križevci (1 piece) (cat. 35), the church of the Virgin Mary (2 pieces), and the parish hall in Donja Glogovnica (2 pieces – one figure) (cat. 31, 32, 33), and the cellar of the courtyard building at no. 61 in Gornja Glogovnica (1 piece) (cat. 34).

The Glogovnica figures are the most monumental remaining examples of Romanesque sculpture in continental Croatia. The very dimensions of the measurable ones are around 70 by 45 cm (the sculptures of the church of the Assumption of the Virgin Mary are located on the tower and high in the wall of the southern nave), which indicates that they were all a part of some building of fairly large dimensions; today the existence of a Romanesque layer at the church of the Virgin Mary has been archaeologically proven (the apse of the northern nave of the three nave structure?). (33) While the voluminous head in the Križevci museum represents part of a distinctly architectural repertory (console), all of the others represent upright figures, at least three of them

bi krajnje vrijeme da je se spasi iz vlažnoga podzemlja kuće koja će se uskoro sama od sebe srušiti. Po pričanju vlasnika »Barbaricu« (kako se reljef naziva) donio je vlasnikov djed s brda gdje se nekoć nalazila kapela Sv. Barbare, što, ako je točno, dovodi u pitanje i podrijetlo ostalih glogovničkih radova. Uostalom, to je samo jedna od mnogobrojnih zagonetaka južne padine Kalnika, jedne od najatraktivnijih povijesno-arheoloških područja Hrvatske.

Stil glogovničkih skulptura – zaobljeni, ali u nekim slučajevima (župni dvor) dosta oštro rezani oblici izrazito »kubističkoga« duha, izbuljene i naprčene usne, cilindrični udovi – ponovno je dosta osebujan, ali ne toliko jedinstven poput rudinskoga. Sličnosti postoje sa skulpturom kasnijega 12. stoljeća u južome dijelu središnje Panonije (Madosca, Pécs), dakle u vremenu koje nije daleko od sigurne pojave sepulkralaca u Glogovnici oko 1200 (35).

Križarski redovi vjerojatno su bili jedan od važnijih činbenika stvaranja arhitekture i skulpture u kamenu u kontinentalnoj Hrvatskoj. Osim Glogovnice spomenuli smo i Ivanec, a radovi *in situ* koji se vežu s određenom dozom sigurnosti uz križarske redove nalaze se u Križovljanu (reljef sa sedam glava iznad portala), Koški (portal), Koprivni (portal), Brckovljanima (kameni dekor svetišta), Apatovcu kod Križevaca (ploča s križem u podu kapele), Prozorju (nadgrobna ploča s graviranim mačem i štitom, danas u župnome dvoru u Dugom Selu – neobjavljeno otkriće Juraja Belaja), svetohranište s templarskim oznakama nađeno na Sv. Mariji Gorskoj kod Lobora (neobjavljeno otkriće Krešimira Filipeca, Kat. 93), te, možda, grbovi u crkvi u Novoj Rači (36).

U franjevačkoj zbirci u Našicama nalazi se križarski grb donesen iz crkve Sv. Martina u Martinu (Kat. 36), gdje se i danas nalazi uzidani fragmentarni reljef Ilijana, dakle također izraziti križarski (templarski) motiv. Križ na grbu-štitu iz Sv. Martina jednostavni je latinski križ nešto dužega donjeg kraka, a takav je i mali križić upisan u sredini većega. Slične nose vitezovi na poznatim templarskim freskama u Cressacu, tek što se krajevi neznatno šire, a još su bliži štitovima na freski kripte u Ungentu. Motiv križa unutar križa se javlja i na križarskome maču nađenu u rijeci Bednji, gdje se maleni križ nalazi ispod spoja oštrice i poprečne ručke. Dakle, martinski se križ može s dosta sigurnosti datirati na kraj 12. ili na početak 13. stoljeća (37).

S obzirom na sve što se povijesno dešavalo u međuriječju od Tatara i Turaka, preko baroka te ljudske, pa i naše današnje, zloće, nemara i gluposti do intelektualne inercije struke, stanje i nije tako loše. Izgledi da se stanje poboljša ovise isključivo o nama, jer je već i ovaj projekt potvrdio da tko traži taj i nađe. Treba samo željeti naći. U posljednjih četvrt stoljeća proširio se inventar nalaza na Rudini i Glogovnici, otkrio se Medvedgrad, Gora i Lobar, a upravo se proširuje i znanje o Topuskom. Naši ključni romanički spomenici – katedrale u Zagrebu i Đakovu potpuno su neistražene. Privremena prijestolnica Hrvatske u 13. stoljeću – Čazma tek je na početku istraživanja. U Đakovu je zatrpano što se našlo, a nažalost isto tako i u Nijemcima. Ostatci portala u franjevačkoj crkvi u Osijeku pokazuju što bi se moglo očekivati i u drugim većim urbanim sredinama – Varaždinu, Našicama, Virovatici, Koprivnici i Kutini. U Požegi se polako ulazi u trag crkve Sv. Pavla. U Iloku su pokrenuta sustavna istraživanja, koja će s vremenom sigurno zahvatiti i sloj s kojeg nam je stigao iločki *Agnus Dei*. Možda smo ušli u trag romaničkoj crkvi u Zelini. U Muzeju grada Zagreba lijepi je ranogotički ulomak iz crkve Sv. Marije, a trebalo bi ući u trag svim ranim crkvama srednjovjekovnoga Zagreba. Što se krije ispod župne crkve Sv. Križa u Sisku? Medvedgrad sigurno nije bio jedini raniji srednjovjekovni grad s kiparskim uresom. Vjerujemo da će taj korpus rasti.

No i ovakav, krnji i nepotpun, s toliko zagonetaka i upitnika, koji će se s vremenom uklanjati, ima itekakvu vrijednost. Od 800. do 1250. u međuriječju su poduzimani graditeljski, kiparski i slikarski pothvati velikih razmjera, od Lobora i Siska do Zagreba i Đakova. Od benediktinaca i viteških redova Rudine, Nuštra i Glogovnice do prosjačkih redova u Osijeku i Čazmi. Vrsni su nam majstori dolazili iz sjeverne Italije u 9., a možda i u 11. i 12. stoljeću. U Zagrebu, Čazmi, na Medvedgradu, pa u Gori i Topuskom djelovali su majstori

members of the order of the Canons of the Holy Sepulcher of Jerusalem, who can be recognized by the double cross and the purse (the Canons of the Holy Sepulcher were widely known as financiers). These are four figures – two on the church, as we have noted, and the one on the tower represents a member of the Canons of the Holy Sepulcher order, and perhaps together with the example in the parish hall (a building from the 19th century; the figure is horizontally halved and immured into the hall) might have composed the decoration of a portal. The figure in the southern nave is difficult to see, it appears to be squatting in prayer, and it probably served as a base for a column or half-pillar. The figure from the cellar of the house at no. 61 in Gornja Glogovnica represents a person on a throne, in a full frontal position, with the Canons of the Holy Sepulcher cross on the chest. While the style of all the fragments is the same – powerful, even aggressive, primarily rounded forms involving complicated but at the same time symmetrical poses, with hypertrophic heads and stylized details along with exceptionally short legs, the figure from the cellar in Gornja Glogovnica is distinguished by an inner peace and serenity, and proportions that are much closer to those in nature. This dignified image (unfortunately with a completely destroyed face) truly might be, as was cautiously suggested by Lelja Dobronić, a depiction of Godefroi de Bouillon, the first king of Jerusalem, and according to legend, the founder of the Canons of the Holy Sepulcher order. (34) This is one of the most valuable Romanesque sculptures in southeastern Europe, and it is most definitely time that it be saved from the humid cellar of an old and ruinous house that will soon collapse. According to the owner of the »Barbarica« (as the relief is called) it was brought by the owner's grandfather from the hill where the chapel of St. Barbara was once located, which if it is true, casts into question the actual origin of the other works from Glogovnica. All in all, this is only one of the numerous puzzles of the southern slope of the Kalnik Mountain, which I must again note as one of the most attractive historical and archaeological regions of Croatia.

The style of the Glogovnica sculptures – rounded in form, but in some cases (the parish hall) quite sharply cut, of a markedly »cubistic« spirit, with protruding and full lips and cylindrical limbs – is again quite distinctive, but not as unique as the Rudina style. Similarities exist with the sculpture of the late 12th century in the southern part of central Pannonia (Madosca, Pécs), thus at a time that was not far distant from the period of the appearance of the Canons of the Holy Sepulcher order in Glogovnica around the year 1200. (35)

The Crusader orders were probably one of the important factors in the creation of architecture and sculpture in stone in continental Croatia. Along with Glogovnica, we have already mentioned Ivanec, and works *in situ* that can be related with a certain dose of security to the Crusader orders can be found in Križovljan (a relief with seven heads above the portal), Koška (the portal), Koprivna (the portal), Brckovljani (the stone furnishings of the chancel), Apatovac near Križevci (a slab with a cross in the floor of the chapel), Prozorje (a tombstone with an engraved sword and shield, today in the parish hall in Dugo Selo – an unpublished discovery by Juraj Belaj), a tabernacle with Templar symbols found at the pilgrimage church of Our Lady of the Mountain above Lobar (an unpublished discovery by Krešimir Filipec, cat. 93), and, perhaps, coats-of-arms in the church at Nova Rača. (36)

The Franciscan collection in Našice contains a crusader coat-of-arms brought from the church of St. Martin in Martin (cat. 36), where a fragmentary relief of a lily can still be found today, also a distinctly crusader (Templar) motif. The cross on the shield from Martin is a simple Latin cross with a somewhat longer lower arm, and there is a smaller cross inscribed in the center of the larger one. Similar ones were borne by knights on the famous Templar frescoes at Cressac, only the ends of the crosses spread slightly, and even closer are the shields on the frescoes in the crypt in Ungento. It can be noted that the motif of a cross within a cross also appeared on the crusader period sword found in the Bednja River, where the small cross was located below the juncture of the blade and the cross-guard of the hilt. Hence the cross from Martin can be dated with considerable security to the end of the 12th or the beginning of the 13th centuries. (37)

Agnus dei iz Iloka

Sv. Petar i Pavao, Koška

najboljih, kraljevskih radionica karpatskoga bazena. U Čazmi su stvorili rozetu po uzoru zapadnoga transepta kulne zgrade Carstva iz 4. desetljeća 13. stoljeća – Bamberga, U nekim su slučajevim nastale sasvim osebujne domaće inačice – Rudina ili, u nešto manjem obimu, Glogovnica. U nekim slučajevima, poput majstora lavova stupoždera na Medvedgradu, zaustavio se ovdje majstor kakvoga nema drugdje u karpatskome bazenu. Slika onoga što se događalo u međuriječju između 800. i 1250. nije slika neke zabačene provincije, periferije ili pogranične zone; ona je jednostavno nepotpuna (38).

Posjetite malu i skladnu crkvu Sv. Petra u Novome Mjestu Zelinskom. Bijeli se ona na gradištu iza sigurna jarka i pozdravlja skladnim proporcijama jednostavne pravokutne lađe s isto takvim dosta širokim svetištem – tip koji se u drvenoj gradnji koristi u srednjoj i sjevernoj Europi od pamtivijeka i zore kršćanstva. Uđite u taj maleni, »skromni«, prostor i ako uz malo mašte ispunite lakune koje je stvorio zub vremena, a koje su velikim marom podosta smanjili vrsni restauratori, shvatit ćete da se nalazite u malenom (jer tko bi tu, u toj močvarnoj ravnici između izdanaka Zagrebačke gore i grede koja tu ravnicu dijeli od doline Lonje gradio katedralu, i za koga?), ali savršeno dotjeranom prostoru s finim reljefima kapitelnih zona u najboljem »panonskom« stilu ranoga 13. stoljeća, s tri sloja zidnih slikarija koje su prekrivale čitavu unutrašnjost. Osvrnite se, pa ćete shvatiti kolika je bila želja za lijepim, dotjeranim i za izražajnim u našim močvarama i prašumama tih davnih minulih stoljeća.

Tu je možda ostavio svoj trag veliki naručitelj, biskup Stjepan II, tu su se na zapadnoj empori Bogu molili templari, koje su po ukinuću reda zamijenili ivanovci, te smjesta oslikali unutrašnjost, kako me upućuju mađarski kolege, možda najranijim ciklusom legende anžuvinskoga zaštitnika i protokrižara, kralja Sv. Ladislava. Posjetite romaničku crkvicu u *Caput Montis*, danas Lovčiću na Dilj gori, uokolu kiklopskoga zida nekoga starog naroda koji je tu štovao davne panonske bogove, ili nešto kasniju, gotičku crkvu Sv. Dimitrija u nedalekome Brodskom Drenovcu. To su mali ali savršeno dotjerani spomenici naroda koji je u ne baš laganoj svakodnevnici u svojoj crkvici mogao doživjeti raj koji se spustio na njegov tvrđi i grešni svijet (39).

Pred nama je stotinjak kamenčića toga nestalog raja. Na nama je da ga bolje upoznamo, pa tako i zavolimo i bolje zaštitimo te da time osokoljeni pođemo u potragu za drugim potonulim ljepotama hrvatskoga kontinentalnog srednjovjekovlja.

Vladimir P. Goss

Taking into consideration everything that happened in this region between the rivers from the Tartars to the Turks, through the Baroque renovations, and the human wickedness, negligence, and stupidity that continues even today, to the intellectual inertia of those who should be most concerned, the total balance in fact is not all that bad. What are the chances of improving it? That depends exclusively on us. He who searches, finds, as has already been confirmed by this project. All that is needed is the wish to find. In the last quarter century, the inventory of Romanesque sculpture has increased at Glogovnica and Rudina. It has spread to include Medvedgrad, Gora, Lobar, and our knowledge of Topusko is currently being expanded. Still, the key Romanesque monuments of northern Croatia – the cathedrals in Zagreb and Đakovo, remain completely uninvestigated. The temporary capital of Croatia in the 13th century, Čazma, is just starting to be explored. In Đakovo, what was discovered was covered over again. The same was unfortunately also true at Nijemci. The remains of the portal in the Franciscan church in Osijek show what might well be expected at other large urban centers – Varaždin, Našice, Virovitica, Koprivnica, Kutina. Remains of the church of St. Paul are slowly being traced in Požega. The systematic excavations in Ilok will eventually lead to the layer that gave us the *Agnus Dei*. Traces of the Romanesque church in Zelina may have been uncovered. The Municipal Museum of Zagreb contains an attractive early Gothic fragment from the Zagreb church of St. Mary; all the early churches of medieval Zagreb should be sought. What is hidden beneath the parish church of the Holy Cross in Sisak? Medvedgrad certainly was not the only medieval castle with sculptural decoration. It is inevitable that this corpus of material will grow.

But even in this manner, truncated and incomplete, with so many riddles and open questions that will be resolved in the course of time, it still has an immense value. From 800 to 1250 large scale architectural, sculptural, and painting projects were undertaken in the region between the rivers, from Lobar and Sisak to Zagreb and Đakovo. From the Benedictines and the knightly orders of Rudina, Nuštar, and Glogovnica, to the mendicant orders in Osijek and Čazma. Skilled master craftsmen arrived in the 9th century from northern Italy, and perhaps also in the 11th and 12th centuries. In Zagreb, Čazma, at Medvedgrad, and in Gora and Topusko the craftsmen of the best royal workshops of the Carpathian basin were active. In Čazma, a rosette was made based on the model from the western transept of the cult building of the Holy Roman Empire from the fourth decade of the 13th century, Bamberg Cathedral. In some cases distinct local variants arose – at Rudina, or to a somewhat lesser extent, Glogovnica. In some cases, master craftsmen that were not present elsewhere in the Carpathian basin stopped by here, such as the carver of the column-eating lions at Medvedgrad. The picture of what happened in this area between the Sava and the Drava Rivers between 800 and 1250 is not an image of some remote province, periphery, or border zone; it is quite simply incomplete. (38)

Visit the small but harmonious church of St. Peter in Novo Mesto Zelinsko. It shines white on its fortified site within a secure ditch, greeting us with the harmonious proportions of a simple rectangular nave with an equally rectilinear chancel – a type that has been used in wooden architecture in central and northern Europe from time immemorial and the dawn of Christianity. Enter into this small, »modest«, space, and if you have the imagination to fill the lacunae that have been left by the ravages of time, and which have been reduced greatly through the loving care of skilled restorers, you will understand that you are in a small Romanesque church, (small because who would build a cathedral in this marshy plain between the spurs of the Zagreb Mountain and the crests that separate this plain from the Lonja River valley, and for whom?), small but perfectly polished, with refined relief capital zones in the best »Pannonian« style of the early 13th century, with three layers of wall painting that covered the entire interior. Look around, and you will understand the force of the desire for the beautiful, the refined, the expressive in our marshes and primeval forests in those centuries long ago.

Here perhaps the great builder, Bishop Stephen II, left his trace, here in a western gallery the Templars prayed to God, replaced later by the Knights of St John, who immediately painted the interior with perhaps, as our Hungarian colleagues have suggested, the earliest cycle of the legend of the Angevin protector and proto-crusader, king and saint Ladislav. Visit the small Romanesque church of St. Martin at *Caput Montis*, today Lovčić on the Dilj Mountain, in the enclosure of a cyclopean wall built by some people from long ago who worshipped here their ancient Pannonian gods; or, a somewhat later, early Gothic church of St. Demetrius in nearby Brodski Drenovac. These are miniature but perfectly finished monuments of a people who in a harsh everyday life could experience in their small churches a paradise that had descended upon their hard and sinful world. (39)

Before us are a hundred small stones from that vanished paradise. It is up to us to become better acquainted with it, to come to love it, and to protect it. And thus encouraged, to set off in search of other submerged beauties of the Croatian continental Middle Ages.

Vladimir P. Goss

1. Vladimir P. Goss (Gvozdanović), »Stari gradovi i gradine u zagrebačkoj regiji«, *Arhitektura* 109–110 (1971.), 5–11 (sa Dr. Senom Sekulić-Gvozdanović); »O starim gradovima u Hrvatskoj«, *Arhitektura* 98–99 (1967.), 85–90 (sa Dr. Senom Sekulić-Gvozdanović); »Stari grad Vitunj u Modruškoj županiji«, *Peristil* 10–11 (1967–68.), 46–54 (sa Dr. Senom Sekulić-Gvozdanović); »Crkva Majke Božje u Moroviću«, *Peristil* 12–13 (1969–70.), 15–22; »Vrijednost romaničke arhitekture u kontinentalnoj Hrvatskoj i kapela Sv. Marije u Bapskoj«, *Arhitektura* 106 (1970.), 64–68; »Sv. Dimitrije u Brodskom Drenovcu«, *Vjesnik Arheološkog Muzeja u Zagrebu*, serija 3, 5 (1971.), 211–222; »The Romanesque Type of Fortifications in the Central Part of Croatia«, *Bulletin – Institut International des Chateaux Historiques* 28 (1970/76.), 51–72; »Moravia's History Reconsidered, the Tomb of St. Methodius and the Church of Our Lady at Morović«, *East European Quarterly* 16 (1980.), 487–498; »Lobor – Klokoč – Morović – Prilog razmatranju karolinške prisutnosti u predromaničkim kontinentalne Hrvatske«, *Marasovičev zbornik*, Split, 2003, 194–198; »Crkva Sv. Bartola u Novim Mikanovcima – romanika između Save i Drave i Europska Kultura«, *Peristil* 46 (2003), 5–12; »Uvodno o 'Kamenu iz Belca'«, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 21 (2004), 223–228; »Sv. Marija u Bapskoj – ponovo nakon trideset i pet godina«, *Peristil* 47 (2004), 5–14; »Kamen iz Križovljana nakon kamena iz Belca«, *Prilozi Instituta za Arheologiju*, 22 (2005), 187–198; »Fragments from Daruvar in the City Museum in Bjelovar – Framework for Investigation«, *Peristil* 48 (2005), 19–32 (s Marinom Viceljom); »Gorjanskis and Horvats – Passage at Arms, Passage at Arts,« in *Sigismund von Luxemburg, Ein Kaiser in Europa*, Mainz 2006, 349–355; »Two Models of Romanesque Territorial Organization in Continental Croatia«, *Hortus artium medievalium*, 12 (2006), 221–228; »A Reemerging World – Prolegomena to an Introduction to Earlier Medieval Art between the Sava and the Drava Rivers«, *Starohrvatska prosvjeta* III/32 (2005), 91–112; »Military Orders between Sava and the Drava Rivers – Sculpture,« *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 30 (200), 51–65; Posebice vidi tekstove u *Prilozima Instituta za Arheologiju* 22, i u *Starohrvatskoj prosvjeti* III/32.
2. Arturo Carlo Quintavalle, *La cattedrale di Parma e il romanico europeo*, Parma: Istituto di storia dell'arte, 1974, pl. 390–392, 397, 526.
3. Vidi moje radove u *Prilozima Instituta za Arheologiju* 21 i 22 (bilješka 1).
4. Vidi tekst supotpisan s Marinom Viceljom u *Peristilu* 2005 (bilješka 1), s pregledom dosadašnje literature.
5. Vladimir P. Goss i Marina Vicelja, »Elephant from Bjelovar,« *Peristil* 49, (2006), pp. 19–26.
6. I ovom prilikom izražavamo zahvalnost dr. Krešimiru Filipcu na ljubaznosti i informacijama, Vidi Krešimir Filipce, »Zaštitno arheološko iskopavanje oko svetišta Majke Božje Gorske u Loboru 2002«, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva* 3/34 (2002), 119–131, Za Zalavár s opsežnom literaturom: *Paradisium plantavit*, Imre Takács, ur., Katalog izložbe, Pannonhalma, 2001, Pannonhalma: Archabbey of Pannonhalma, 2001, pp. 21–34; te najnovije Maxim Mordovin, »The Building History of Zalavár-Récskút Church,« *Annual of Medieval Studies at CEU* 12 (2006), 9–32.
7. Anđela Horvat, »O Sisku u starohrvatsko doba«, *Starohrvatska prosvjeta* III/3 (1954), 249–246, Ante Milošević, ur., *Hrvati i Karolinzi*, katalog izložbe, Split, MHAS, 2001–2002, 2 vols., *Rasprave i vrela*, pp. 259–261, 264; *Katalog* p. 104.
8. Mladen Radić, »Dva ulomka kamene plastike iz Baranje u Muzeju Slavonije u Osijeku«, *Osječki zbornik* 22–23 (1997), 99–121; Anđela Horvat, »Die Skulpturen mit Flechtband aus Sirmien«, *Süd-Ost Forschungen* 10 (1959), 249–264; Sándor Tóth, »Az aracsí kö rokonsága«, u: *A középkori Dél Alföld és Szer*, Szeged 2000, pp. 429–438. Za primjere vidi: *Pannonia regia*, Katalog izložbe, Imre Takács, ur. Budapest, 1994, Budapest: National Gallery, 2004, I–24, I–18–26, I–28, I–21, te *Paradisium plantavit* (bilješka 6), V–11–16, i pp. 240–243.
9. Vidi bilješku 8, te Miklos Takács, »Ornamentale Beziehungen zwischen der Steinmetzkunst von Ungarn und Dalmatien im XI. Jahrhundert«, *Hortus artium medievalium* 3 (1997), 165–177; idem, »Az észak adriai térség és Magyarország 11–12 századi, u: *A középkori Dél Alföld és Szer*, Szeged 2000, pp. 523–557. Također Miljenko Jurković, »Jedna primjer hrvatsko-ugarskih veza u 12. stoljeću«, u: *Hrvatska/Madžarska – stoljetne književne i likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ur., Zagreb 1995, pp. 13–17; idem, »Prilog poznavanju hrvatsko-ugarskih likovnih veza u doba romanike«, u: *Hrvatska/Madžarska/Europa – stoljetne likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ur., Zagreb 2000, pp. 29–39; i K. Magyar, »Somgyvár i St. Gilles«, *ibid.*, pp. 15–28.
10. Vidi bilješku 8, te moj članak u *Starohrvatskoj prosvjeti* III/32, p. 101. Detaljno o svemu tome u mojoj knjizi *Predromanička arhitektura u Hrvatskoj – Pre-Romanesque Architecture in Croatia*, Zagreb: Art Studio Azinović, 2006, s dodatnom literaturom.
11. Bilješka deset, moj članak, loc. cit., *Pannonia regia*, I–36. Karl Ginhart, *Die Bildende Kunst in Österreich – Vorromanische und Romanische Zeit*, Beč: Rohrer, 1937, sl. 68, p. 185, 197, 201; Josef Strzygowski, *Starohrvatska umjetnost*, Zagreb: Matica hrvatska, 1927, pp. 20–21. Također Stojan Dimitrijević, *Rezultati arheoloških iskopavanja na području vinkovačkog muzeja*, Vinkovci: Muzej Vinkovci, 1966, pp. 45–50.
12. Ana Deanović, »Zagrebačka katedrala u svjetlu prvih iskapanja«, *Iz starog i novog Zagreba* 3 (1960), 13–30; Ana Deanović i Željka Čorak, *Zagrebačka katedrala*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1988, pp. 24–39.

Footnotes

1. Vladimir P. Goss (Gvozdanović), »Stari gradovi i gradine u zagrebačkoj regiji«, *Arhitektura* 109–110 (1971), 5–11 (with Dr. Sena Sekulić-Gvozdanović); »O starim gradovima u Hrvatskoj«, *Arhitektura* 98–99 (1967), 85–90 (with Dr. Sena Sekulić-Gvozdanović); »Stari grad Vitunj u Modruškoj županiji«, *Peristil* 10–11 (1967–68), 46–54 (with Dr. Sena Sekulić-Gvozdanović); »Crkva Majke Božje u Moroviću«, *Peristil* 12–13 (1969–70), 15–22; »Vrijednost romaničke arhitekture u kontinentalnoj Hrvatskoj i kapela Sv. Marije u Bapskoj«, *Arhitektura* 106 (1970), 64–68; »Sv. Dimitrije u Brodskom Drenovcu«, *Vjesnik Arheološkog Muzeja u Zagrebu*, serija 3, 5 (1971), 211–222; »The Romanesque Type of Fortifications in the Central Part of Croatia«, *Bulletin – Institut International des Chateaux Historiques* 28 (1970/76), 51–72; »Moravia's History Reconsidered, the Tomb of St. Methodius and the Church of Our Lady at Morović«, *East European Quarterly* 16 (1980), 487–498; »Lobor – Klokoč – Morović – Prilog razmatranju karolinške prisutnosti u predromaničkim kontinentalne Hrvatske«, *Marasovićeve zbornik*, Split, 2003, 194–198; »Crkva Sv. Bartola u Novim Mikanovcima – romanika između Save i Drave i Europska Kultura«, *Peristil* 46 (2003), 5–12; »Uvodno o 'Kamenu iz Belca'«, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 21 (2004), 223–228; »Sv. Marija u Bapskoj – ponovo nakon trideset i pet godina«, *Peristil* 47 (2004), 5–14; »Kamen iz Križovljana nakon kamena iz Belca«, *Prilozi Instituta za Arheologiju*, 22 (2005), 187–198; »Fragments from Daruvar in the City Museum in Bjelovar – Framework for Investigation«, *Peristil* 48 (2005), 19–32 (with Marina Vicelja); »Gorjanskis and Horvats – Passage at Arms, Passage at Arts«, in *Sigismund von Luxemburg, Ein Kaiser in Europa*, Mainz 2006, 349–355; »Two Models of Romanesque Territorial Organization in Continental Croatia«, *Hortus artium medievalium*, 12 (2006), 221–228; »A Reemerging World – Prolegomena to an Introduction to Earlier Medieval Art between the Sava and the Drava Rivers«, *Starohrvatska prosvjeta* III/32 (2005), 91–112; »Military Orders between the Sava and the Drava Rivers – Sculpture«, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 30 (200), 51–65; See in particular the texts in *Prilozi Instituta za Arheologiju* 22, and in *Starohrvatska prosvjeta* III/32.
2. Arturo Carlo Quintavalle, *La cattedrale di Parma e il romanico europeo*, Parma: Istituto di storia dell'arte, 1974, pl. 390–392, 397, 526.
3. See my texts in *Prilozi Instituta za Arheologiju* 21 and 22 (n. 1).
4. See the text co-written with Marina Vicelja in *Peristil* 2005 (n. 1), for a review of the literature to the present.
5. Vladimir P. Goss and Marina Vicelja, »Elephant from Bjelovar«, *Peristil* 49, (2006), pp. 19–26.
6. I would like to thank Dr. Krešimir Filipec for his kindness in supplying information. See Krešimir Filipec, »Zaštitno arheološko iskopavanje oko svetišta Majke Božje Gorske u Loboru 2002«, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva* 3/34 (2002), 119–131, For Zalavár, with extensive literature: *Paradisium plantavit*, Imre Takács, ed., exhibition catalogue, Pannonhalma, 2001, Pannonhalma: Archabbey of Pannonhalma, 2001, pp. 21–34; and most recently Maxim Mordovin, »The Building History of Zalavár-Récsékút Church«, *Annual of Medieval Studies at CEU* 12 (2006), 9–32.
7. Anđela Horvat, »O Sisku u starohrvatsko doba«, *Starohrvatska prosvjeta* III/3 (1954), 249–246. Ante Milošević, ed., *Hrvati i Karolinzi*, exhibition catalogue, Split, MHAS, 2001–2002, 2 vols., *Rasprave i vrela*, pp. 259–261, 264; *Katalog* p. 104.
8. Mladen Radić, »Dva ulomka kamene plastike iz Baranje u Muzeju Slavonije u Osijeku«, *Osječki zbornik* 22–23 (1997), 99–121; Anđela Horvat, »Die Skulpturen mit Flechtband aus Sirmien«, *Süd-Ost Forschungen* 10 (1959), 249–264; Sándor Tóth, »Az aracsí kö rokonsága«, in: *A középkori Dél Alföld és Szer*, Szeged 2000, pp. 429–438. Cf.: *Pannonia regia*, exhibition catalogue, Imre Takács, ed., Budapest, 1994, Budapest: National Gallery, 2004, I–24, I–18–26, I–28, I–21, and *Paradisium plantavit* (n. 6), V–11–16, and pp. 240–243.
9. See note 8, and Miklos Takács, »Ornamentale Beziehungen zwischen der Steinmetzkunst von Ungarn und Dalmatien in XI. Jahrhundert«, *Hortus artium medievalium* 3 (1997), 165–177; Idem, »Az észak-Adria térség és Magyarország 11–12 századi«, in: *A középkori Dél Alföld és Szer*, Szeged 2000, pp. 523–557. Also Miljenko Jurković, »Jedan primjer hrvatsko-ugarskih veza u 12. stoljeću«, in: *Hrvatska/Mađarska – stoljetne književne i likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ed., Zagreb 1995, pp. 13–17; Idem, »Prilog poznavanju hrvatsko-ugarskih likovnih veza u doba romanike«, in: *Hrvatska/Mađarska/Europa – stoljetne likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ed., Zagreb 2000, pp. 29–39; and K. Magyar, »Somgyvár i St. Gilles«, *Ibid.*, pp. 15–28.
10. See note 8, and my article in *Starohrvatskoj prosvjeti* III/32, p. 101. In detail in my book: *Predromanička arhitektura u Hrvatskoj – Pre-Romanesque Architecture in Croatia*, Zagreb: Art Studio Azinović, 2006, with additional literature.
11. Note 10, my article, loc. cit., *Pannonia regia*, I–36. Karl Ginhart, *Die Bildende Kunst in Österreich – Vorromanische und Romanische Zeit*, Beč: Rohrer, 1937, fig. 68, p. 185, 197, 201; Josef Strzygowski, *Starohrvatska umjetnost*, Zagreb: Matica hrvatska, 1927, pp. 20–21. Also see Stojan Dimitrijević, *Rezultati arheoloških iskopavanja na području vinkovačkog muzeja*, Vinkovci: Muzej Vinkovci, 1966, pp. 45–50.
12. Ana Deanović, »Zagrebačka katedrala u svjetlu prvih iskapanja«, *Iz starog i novog Zagreba* 3 (1960), 13–30; Ana Deanović & Željka Čorak, *Zagrebačka katedrala*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1988, pp. 24–39.
13. Neven Budak, »Zagrebački biskup Stjepan II, savremenik Tome Arhidakona«, in: *Toma Arhidakon i njegovo doba*, Mirjana Matijević-Sokol & Olga Perić, ed., Split: Splitski književni krug, 2004, pp. 153–158; Ivan Basić, »O pokušaju ujedinjenja

13. Neven Budak, »Zagrebački biskup Stjepan II, savremenik Tome Arhiđakona«, u: *Toma Arhiđakon i njegovo doba.*, Mirjana Matijević-Sokol i Olga Perić, ur., Split: Splitski književni krug, 2004, pp. 153–158; Ivan Basić, »O pokušaju ujedinjenja zagrebačke i splitske crkve u XIII. st.«, *Pro Tempore*, 3 (2006): 25–44. Moj tekst »The Battle of Cathedrals: How Zagreb almost Became an Archbishopric in the 13th Century«, predan je za Zbornik skupa »L'Europa delle Cattedrali«, Parma, rujan 2006.
14. O Hrečegu Kolomanu, Basić (bilješka 13); Thomas Archidiaconus, *Historia Salonitana*, V. Rismondo, ed., Split 1960, p. 83. Nada Klaić, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, Zagreb: Školska knjiga, 1976, pp. 302–305; isto, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, Zagreb: Školska knjiga, 1987, pp. 38–41
15. Vidi bilješku 14, te Vjekoslav Štrk, »Povijesna kronologija Čazme«, u: *Čazma u prošlom mileniju*, Josip Pandurić i Nino Škrabe, ur., Zagreb: Disput, 2001, pp. 21–50; Anđela Horvat, »Pogled na značenje Čazme i čazmanskog kraja u minulim vijekovima«, isto., pp. 9–20; Josip Stošić, *Crkva Sv. Marije Magdalene u Čazmi*, isto, pp. 69–71. Također, Vjekoslav Štrk, »O problemu i vremena i mjesta ukopa slavonskog hercega Kolomana u Čazmi«, *Rusan* 1 (2006), pp. 101–106, i »Arheološka istraživanja povijesne urbane cjeline Čazme u 1993. godini«, *Muzejski vjesnik* 14 (1993), 35–40.
16. *Pannonia Regia*, p. 177, 242; *Paradisium plantavit*, p. 440, 450, 452. Imre Takács, »Fragmente des Grabmals der Königin Gertrudis«, u: *Die Andechs Meranier in Franken*, Mainz: Philip von Zabern, 1998, pp. 104–109, i »The French Connection«, u: *Künstlerische Wechselwirkungen in Mitteleuropa*, Jiri Fajt i Markus Hüsch, ur., Stuttgart: Jan Thorbecke Verlag, 2006, pp. 11–26.
17. Deanović, »Zagrebačka katedrala u svjetlu prvih iskapanja«, pp. 13–30; Deanović, i Čorak, *Zagrebačka katedrala*, pp. 24–39. Nada Klaić, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, p. 36. O Esztergomu i njegovom krugu detaljno Ernő Marosi, *Die Anfänge der Gotik in Ungarn*, Budapest: Akademiai Kiado, 1984. Za mogući kasniji datum kapele Sv. Stjepana, Željka Čorak et als., ur, *Sveti trag*, Zagreb: Muzej Mimara, 1994, p. 123. Ključni rad za Medvedgrad ostaje Drago Miletić i Martina Valjato Fabris, *Kapela Sv. Filipa i Jakova na Medvedgradu*, Zagreb: Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1987. Ne negiramo veze sa Slovenijom na koje ukazuju autori (str. 50), već im ovime, nadamo se, dodajemo novu dimenziju
18. Klaić, *Medvedgrad*, pp. 36–41. Marosi, *Die Anfänge*, sl. 103–107, pp. 136–137. Također moj tekst u tisku (bilješka 13).
19. Vidi Takácsve radove navedene u bilješki 16. I ovom prilikom izražavam zahvalnost Dr. Takácsu za njegovu bekrajnu ljubaznost i za zajedničke posjete nizu ključnih spomenika ugarske kraljevske domene, uključujući ovdje spomenutu crkvu u Ócsi. Pitanje se detaljno razrađuje u mom članku (bilješka 13) predanom za tisak za zbornik *L'Europa delle cattedrali*. Marosi, *Anfänge*, p. 122, fig. 395 (Ócsa). On Pornóapáti, Monika Zsámbéky – Erika P. Hajmási, »Pornóapáti, egykori pornói ciszterci apátság«, u *Lapidarium hungaricum* 6 (2002), 145–175, posebno pl. 607–610. O ulozici Cistercita, Antonio Cadei, »Fossanova e castel del Monte«, u: *Federico II e l'arte del trecento italiano*, Angiola Maria Romanini, ur., 2 vols, Roma: Congedo Editore, 1980, vol. 1, pp. 191–216.
20. Ipak, vinički fragmenti frapantno sličie radovima iz Piliszentkereszt, dakle spomenika koji se datira između 1184 i 1236 (Marosi, figs. 240–243), što ostavlja i mogućnost ranijeg datiranja Vinice.
21. Ovu smo mogućnost zapazili prilikom pregleda depoa u Muzeju grada Požege uz pomoć starih inventara u ljeto 2004 prof. Dubravka Sokač-Štimac i ja. A također smo zajedno ustanovili postojanje malenih opeka kakve se obično pripisuju romani u novovjekom vrtnom zidu sjeverno od Sv. Terezije, mjesta gdje se po predaji nalazio Sv. Pavao.
22. Takács, »The French Connection«; Štrk, »O problemu i vremena i mjesta ukopa slavonskog hercega Kolomana u Čazmi«.
23. Drago Miletić, »Župna crkva Uznesenja B.D. Marije u Gori«, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* 22–23 (1996–97), 127–152; Zorislav Horvat, »Cistercitski samostan i crkva Sv. Marije u Topuskom«, *Glas* 4 (2005), 8–10. U tijeku su važna istraživanja crkve u Topuskom koja će sigurno uvelike doprinijeti boljem poznavanju ranogotičke skulpture u Hrvatskoj.
24. Vladimir P. Goss, »Uvodno o 'Kamenu iz Belca'«, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 21 (2004), 223–228; »Kamen iz Križovljana nakon kamena iz Belca«, *Prilozi Instituta za Arheologiju*, 22 (2005), 187–198.
25. Kapitel iz Vertessenkerettesza u Muzeju u Tati (1200–1230), u Zsámbéku (Marosi, fig. 304); sličan se kapitel nalazi i u Stjepanovoj kapeli u Zagrebu.
26. Ilona Valter, *Árpád-kori téglateplomok nyugat-dunántulon*, Budapest: Metem, 2004, figs. 185–190. Isti je komparativni materijal relevantan za gorespomenutu glavicu iz Muzeja Sv. Ivan Zelina.
27. Marina Ljubišić, ur., *Nuštar*, Zagreb: Hrvatsko-američko društvo, 1996, 19–54, sl. 19. Vidi baze u na pr. Kapornaku, Almásmostonoru ili Csanádu, *Paradisium plantavit*, p. 249, 250, 271. Juraj Belaj, »Arheološko naslijeđe viteških redova na sjeverozapadnom prostoru središnje Hrvatske«, magistarski rad, Zagreb: Filozofski fakultet, 2001, pp. 50–66.
28. *Paradisium Plantavit*, pp. 374–378, 428–431 (Sándor Tóth) s opsežnom bibliografijom. Dubravka Sokač-Štimac, et al., *Rudina*, Požega Gradski muzej Požega, 1997. Klasični tekst ostaje Angjela Horvat, »Rudina u Požeškoj kotlini – ključni problem romanike u Slavoniji«, *Peristil* 5 (1962): 11–27.
29. Pitanje osebujnih pojava u romanici kao u biti lokalnom stilu u tančine razrađuje Xavier Barral i Altet, *Contre l'art roman?*, Paris: Fayard, 2006, pp. 259–265.
30. Vladimir P. Goss, »Oriental Presence in Earlier Medieval Art in Slavonia«, predano u tisak za Zbornik skupa »Medioevo Mediterraneo: L'Occidente, Bisanzio e l'Isalm dal Tardoantico al secolo XII«, Parma, 2004. Laszlo Török, *After the Pharaohs*, Katalog

- zagrebačke i splitske crkve u XIII. st.», *Pro Tempore*, 3 (2006): 25–44. My text on »The Battle of Cathedrals: How Zagreb almost Became an Archbishopric in the 13th Century«, is in press for the collected works of the congress »L'Europa delle Cattedrali«, Parma, September 2006.
14. On Duke Koloman see: Basić (n. 13); Thomas Archidiaconus, *Historia Salonitana*, V. Rismondo, ed., Split 1960, p. 83. Nada Klaić, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, Zagreb: Školska knjiga, 1976, pp. 302–305; Id., *Medvedgrad i njegovi gospodari*, Zagreb: Školska knjiga, 1987, pp. 38–41
15. See n. 14, and Vjekoslav Štrk, »Povijesna kronologija Čazme«, in: *Čazma u prošlom mileniju*, Josip Pandurić and Nino Škrabe, ed., Zagreb: Disput, 2001, pp. 21–50; Anđela Horvat, »Pogled na značenje Čazme i čazmanskog kraja u minulim vijekovima«, Id., pp. 9–20; Josip Stošić, *Crkva Sv. Marije Magdalene u Čazmi*, ibid., pp. 69–71. Also, Vjekoslav Štrk, »O problemu i vremena i mjesta ukopa slavonskog hercega Kolomana u Čazmi«, *Rusan* 1 (2006), pp. 101–106, and »Arheološka istraživanja povijesne urbane cjeline Čazme u 1993. godini«, *Muzejski vjesnik* 14 (1993), 35–40.
16. *Pannonia Regia*, p. 177, 242; *Paradisium plantavit*, p. 440, 450, 452. Imre Takács, »Fragmente des Grabmals der Königin Gertrudis«, in: *Die Andechs Meranier in Franken*, Mainz: Philip von Zabern, 1998, pp. 104–109, and »The French Connection«, in: *Künstlerische Wechselwirkungen in Mitteleuropa*, Jiri Fajt and Markus Hürsch, ed., Stuttgart: Jan Thorbecke Verlag, 2006, pp. 11–26.
17. Deanović, »Zagrebačka katedrala u svjetlu prvih iskapanja«, pp. 13–30; Deanović & Čorak, *Zagrebačka katedrala*, pp. 24–39. Nada Klaić, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, p. 36. About Esztergom and its circle in detail, see: Ernő Marosi, *Die Anfänge der Gotik in Ungarn*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1984. For a possibly later date of the chapel of St. Stephen, see: Željka Čorak et al., ed, *Sveti trag*, Zagreb: Muzej Mimara, 1994, p. 123. The crucial work for Medvedgrad remains: Drago Miletić and Martina Valjato Fabris, *Kapela Sv. Filipa i Jakova na Medvedgradu*, Zagreb: Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1987. We do not wish to negate the connections with Slovenia, as indicated by the authors (p. 50), rather we hope with this to add a further dimension.
18. Klaić, *Medvedgrad*, pp. 36–41. Marosi, *Die Anfänge*, fig. 103–107, pp. 136–137. Also my text in press (n. 13).
19. See the texts by Takács cited in note 16. On this occasion I would like to express my gratitude to Dr. Takács for his exceptional kindness and for visits to a series of key monuments of Hungarian royal significance, including the church in Ócsa mentioned here. The question is considered in detail in my article (n. 13), in press for the collected papers: *L'Europa delle cattedrali*. Marosi, *Anfänge*, p. 122, fig. 395 (Ócsa). On Pornóapáti, Monika Zsámbéky – Erika P. Hajmási, »Pornóapáti, egykori pornói ciszterci apátság«, in *Lapidarium hungaricum* 6 (2002), 145–175, esp. pl. 607–610. On the role of the Cistercians, Antonio Cadei, »Fossanova e castel del Monte«, in: *Federico II e l'arte del trecento italiano*, Angiola Maria Romanini, ed., 2 vols, Roma: Congedo Editore, 1980, vol. 1, pp. 191–216.
20. Nonetheless, the fragment from Vinica is strikingly similar to the examples from Pilisszentkereszt, i.e. a monument dating between 1184 and 1236 (Marosi, figs. 240–243), which also permits a possibility for an earlier date for Vinica.
21. This possibility was noted while Dubravka Sokač-Štimac and I were viewing the storerooms in the Municipal Museum of Požega with the aid of the old inventory books in the summer of 2004. Together, we also established the existence of small bricks, such as are usually attributed to the Romanesque, in a modern period garden wall north of the church of St. Theresa, the site that is traditionally considered to have been the location of the church of St. Paul.
22. Takács, »The French Connection«; Štrk, »O problemu i vremena i mjesta ukopa slavonskog hercega Kolomana u Čazmi«.
23. Drago Miletić, »Župna crkva Uznesenja B.D. Marije u Gorici«, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* 22–23 (1996–97), 127–152; Zorislav Horvat, »Cistercijski samostan i crkva Sv. Marije u Topuskom«, *Glas* 4 (2005), 8–10. Important excavations of the church in Topusko are underway, which will certainly contribute greatly to better knowledge of early Gothic sculpture in Croatia.
24. Vladimir P. Goss, »Uvodno o 'Kamenu iz Belca'«, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 21 (2004), 223–228; »Kamen iz Križovljana nakon kamena iz Belca«, *Prilozi Instituta za Arheologiju*, 22 (2005), 187–198.
25. The capital from Vertesszenkereszt in the Museum in Tata (1200–1230), from Zsámbék (Marosi, fig. 304); a similar capital is located in the chapel of St. Stephen in Zagreb.
26. Ilona Valter, *Árpád-kori téglaplomok nyugat-dunántulon*, Budapest: Metem, 2004, figs. 185–190. The same comparative material is also relevant for the above mentioned head from the Museum in Sv. Ivan Zelina.
27. Marina Ljubišić, ed., *NuSTAR*, Zagreb: Hrvatsko-američko društvo, 1996, 19–54, fig. 19. See the bases, for example, at Kapornak, Almásmonostor, or Csanád, *Paradisium plantavit*, p. 249, 250, 271. Juraj Belaj, »Arheološko naslijeđe viteških redova na sjeverozapadnom prostoru središnje Hrvatske«, M.A. dissertation, Zagreb: Faculty of Arts, 2001, pp. 50–66.
28. *Paradisium Plantavit*, pp. 374–378, 428–431 (Sándor Tóth) with an extensive bibliography. Dubravka Sokač-Štimac et al., *Rudina*, Požega, Gradski muzej Požega, 1997. The classic text remains: Anđela Horvat, »Rudina u Požeškoj kotlini – ključni problem romanike u Slavoniji«, *Peristil* 5 (1962): 11–27.
29. The question of distinctive phenomena in the Romanesque as essentially a local style is discussed in great detail by Xavier Barral i Altet, *Contre l'art roman?*, Paris: Fayard, 2006, pp. 259–265.

- izložbe, Budimpešta: Museum of Fine Arts, 2005, pp. 166–172, 244–248. Jovan Kovačević, *Avarski kaganat*, Beograd: Srpska književna zadruga, 1977, pp. 152–153.
31. Madocsa, ca. 1180–1200; vidi *Paradisium plantavit*, p.436.
32. Kao osnovnu literaturu navodimo: Lejla Dobronić »The Military Orders in Croatia«, in: *The Meeting of the Two Worlds*, Vladimir P. Goss et al. eds., Kalamazoo, 1986, pp. 431–445, 432; ista, *Templari i ivanovci u Hrvatskoj*, Zagreb: Školska knjiga, 2002, 77–79, 203–204; »Posjedi i sjedišta templara, ivanovaca i sepulkralaca u Hrvatskoj«, *Rad JAZU*, 406 (1984); *Viteški redovi*, Zagreb: Školska knjiga, 1984; »Glogovnica, regularni kanonici Sv. Groba Jeruzalemskog, glogovnički prepoziti i crkva Blažene Djevice Marije«, *Tkalčić*, 2 (1998), 49–104.
- Također Juraj Belaj (vidi bilješku 27), pp.261–277 s opsežnom bibliografijom, te Lana Oroša-Rožić, »Ostaci romaničke crkve u Kamešnici«, *Cris* 5 (2003), 80–83, i *Najnovija arheološka istraživanja na križevačkom području*, Križevci: Muzej grada Križevci, 2004; Zoran Homen, »Rezultati prve etape arheoloških istraživanja u Glogovnici pokraj Križevaca«, *Vijesti muzealaca i konzervatora* 3–4 (1998), 22–26; Isti, »Glogovnica pokraj Križevaca – rezultati arheoloških istraživanja tijekom 1998 i 1999«, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva*, 1 (2000), 80–86.
33. Vidi Oroša-Rožić, bilješka 32.
34. Dobronić u *Tkalčiću*, bilješka 32, pp. 79–86. Za otkriće »Barbarice« vidi, Vladimir Palošika, »Otkriće srednjovjekovne arhitektonske plastike u Glogovnic kraj Križevaca«, *Muzejski vjesnik*, 11 (1988), 46–47; Također, Isti, »Glogovnica kraj Križevaca – još jedno otkriće srednjovjekovne arhitektonske plastike«, *ibid.* 13 (1990), 50–53.
- Dobar sažetak problema Glogovnice donosi Anđelko Badurina, »Glogovnica«, u: *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci – grad i okolica*, Zagreb: Institut za Povijest umjetnosti, 1993, pp. 309–312. Pionirski no danas zastario je rad Anđele Horvat, »Prilozi povijesno-umjetničkim problemima u nekoć templarskoj Glogovnici kod Križevaca«, *Peristil* 4 (1961), 29–45.
35. *Paradisium plantavit*, p. 436, *Pannonia Regia*, p. 134.
36. Za pregled tih radova s relevantom literaturom vidi moj rad »Military Orders between the Sava and the Drave Rivers – Sculpture«, *Radovi Instituta za Povijest umjetnosti* 30 (2006), pp. 51–65.
37. Vidi bilješku 36.
38. Vidi moj tekst naveden u opasci 13.
39. Vidi moj članak u *Starohrvatskoj prosvjeti* (bilješka 1). Zidne slikarije je uzorno restaurirao prof. Ivan Srša, Ivan Srša, »Kapela Sv. Petra u Novom Mjestu«, *Kaj* 31 (1998), 61–95; Ana Azinović, »Novo Mjesto – Kapela Sv. Petra«, *Obavijesti* 34 (2002), 130–141; László Veszprémy, »Dux et preceptor Hierosolimitanorum. König Ladislaus (László) von Ungarn als Imaginärer Kreuzritter«, in *The Man of Many Devices, Who Wandered Full Many Ways, Festschrift in Honor of János. M. Bak*, Balász Nagy and Marcell Sebök, eds., Budapest: CEU Press, 2006, pp. 469–477; Béla Zsolt Szakács, »Between Chronicle and Legend: Image Cycles of St. Ladislaus in Fourteenth-Century Hungarian Manuscripts«, *The Medieval Chronicle* 4 (2006), pp. 149–175. Zahvaljujem se mađarskim kolegama koju su mi stavili na uvid svoje vrijedne radove.

30. Vladimir P. Goss, »Oriental Presence in Earlier Medieval Art in Slavonia«, in press for the collected papers »Medioevo Mediterraneo: L'Occidente, Bisanzio e l'Isalm dal Tardoantico al secolo XII«, Parma, 2004. Laszlo Török, *After the Pharaohs*, exhibition catalogue, Budapest: Museum of Fine Arts, 2005, pp. 166–172, 244–248. Jovan Kovačević, *Avarski kaganat*, Beograd: Srpska književna zadruga, 1977, pp. 152–153.
31. Madocsa, ca. 1180–1200; see *Paradisium plantavit*, p.436.
32. The fundamental literature includes: Lelja Dobronić »The Military Orders in Croatia«, in: *The Meeting of the Two Worlds*, Vladimir P. Goss et al. ed., Kalamazoo, 1986, pp. 431–445, 432; Ead., *Templari i ivanovci u Hrvatskoj*, Zagreb: Školska knjiga, 2002, 77–79, 203–204; »Posjedi i sjedišta templara, ivanovaca i sepulkralaca u Hrvatskoj«, *Rad JAZU*, 406 (1984); *Viteški redovi*, Zagreb: Školska knjiga, 1984; »Glogovnica, regularni kanonici Sv. Groba Jeruzalemskog, glogovnički prepoziti i crkva Blažene Djevice Marije«, *Tkalčić*, 2 (1998), 49–104.
See also Juraj Belaj (see n. 27), pp. 261–277, with an extensive bibliography, and Lana Okroša-Rožić, »Ostaci romaničke crkve u Kamešnici«, *Cris* 5 (2003), 80–83, and *Najnovija arheološka istraživanja na križevačkom području*, Križevci: Muzej grada Križevci, 2004; Zoran Homen, »Rezultati prve etape arheoloških istraživanja u Glogovnici pokraj Križevaca«, *Vijesti muzealaca i konzervatora* 3–4 (1998), 22–26; Id., »Glogovnica pokraj Križevaca – rezultati arheoloških istraživanja tijekom 1998 i 1999«, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva*, 1 (2000), 80–86.
33. See Okroša-Rožić, n. 32.
34. Dobronić in *Tkalčić*, n. 32, pp. 79–86. For the discovery of the »Barbarica«, see: Vladimir Palošika, »Otkriće srednjovjekovne arhitektonske plastike u Glogovnici kraj Križevaca«, *Muzejski vjesnik*, 11 (1988), 46–47; Also, Id., »Glogovnica kraj Križevaca – još jedno otkriće srednjovjekovne arhitektonske plastike«, *ibid.* 13 (1990), 50–53.
Dobar sažetak problema Glogovnice donosi Anđelko Badurina, »Glogovnica«, in: *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci – grad i okolica*, Zagreb: Institut za Povijest umjetnosti, 1993, pp. 309–312. Pionirski no danas zastario je rad Anđele Horvat, »Prilozi povijesno-umjetničkim problemima u nekoć templarskoj Glogovnici kod Križevaca«, *Peristil* 4 (1961), 29–45.
35. *Paradisium plantavit*, p. 436, *Pannonia Regia*, p. 134.
36. For a review of these works with the relevant literature, see my article »Military Orders between the Sava and the Drava Rivers – Sculpture«, *Radovi Instituta za Povijest umjetnosti* 30 (2006), pp. 51–65.
37. See n. 36.
38. See my text cited in n. 13.
39. See my article in *Starohrvatska prosvjeta* (n. 1). The wall paintings were brilliantly restored by Ivan Srša; Ivan Srša, »Kapela Sv. Petra u Novom Mjestu«, *Kaj* 31 (1998), 61–95; Ana Azinović, »Novo Mjesto – Kapela Sv. Petra«, *Obavijesti* 34 (2002), 130–141; László Veszprémy, »Dux et preceptor Hierosolimitanorum, König Ladislaus (László) von Ungarn als Imaginärer Kreuzritter«, in: *The Man of Many Devices, Who Wandered Full Many Ways, Festschrift in Honor of János M. Bak*, Balász Nagy and Marcell Sebők, ed., Budapest: CEU Press, 2006, pp. 469–477; Béla Zsolt Szakács, »Between Chronicle and Legend: Image Cycles of St. Ladislaus in Fourteenth–Century Hungarian Manuscripts«, *The Medieval Chronicle* 4 (2006), pp. 149–175. I would like to thank my Hungarian colleagues who kindly made their valuable works available to me.

Literatura

- Azinović, Ana, »Novo Mjesto – Kapela Sv. Petra«, *Obavijesti*, 34 (2002), pp. 130–141;
- Badurina, Anđelko, »Glogovnica«, u: *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci – grad i okolica*, Zagreb: Institut za Povijest umjetnosti, (1993.), pp. 309–312,
- Barral i Altet, Xavier, *Contre l'art roman?*, Paris: Fayard, (2006.)
- Basic, Ivan, »O pokušaju ujedinjenja zagrebačke i splitske crkve u XIII. st.«, in *Pro Tempore* 3, (2006.), pp. 25–44.
- Belaj, Juraj, »Arheološko naslijeđe viteških redova na sjeverozapadnom prostoru središnje Hrvatske«, magistarski rad, Zagreb: Filozofski fakultet, (2001.)
- Budak, Neven, Zagrebački biskup Stjepan II, suvremenik Tome Arhidakona, u: *Toma Arhidakon i njegovo doba.*, M, Matijević-Sokol i Olga Perić, ur., Split, (2004.), pp. 153–158.
- Cadei, Antonio, »Fossanova e castel del Monte«, u: *Federico II e l'arte del trecento italiano*, Angiola Maria Romanini, ur., 2 vols, Roma: Congedo Editore, (1980.), vol, 1, pp, 191–216.
- Čorak, Željka et als., ur, *Sveti trag*, Zagreb: Muzej Mimara, (1994.)
- Deanović, Ana, »Zagrebačka katedrala u svjetlu prvih iskapanja«, *Iz starog i novog Zagreba* 3 (1960), pp. 13–30.
- Deanović, Ana; Čorak, Željka, *Zagrebačka katedrala*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, (1988.)
- Dimitrijević, Stojan, *Rezultati arheoloških iskopavanja na području vinkovačkog muzeja*, Vinkovci: Muzej Vinkovci, (1966.), pp. 45–50.
- Dobronić, Lelja, »The Military Orders in Croatia«, in: *The Meeting of the Two Worlds*, Vladimir P. Goss et als., eds, Kalamazoo, (1986.), pp. 431–445.
- Dobronić, Lelja, *Templari i ivanovci u Hrvatskoj*, Zagreb, (2002.)
- Dobronić, Lelja, *Posjedi i sjedišta templara, ivanovaca i sepulkralaca u Hrvatskoj*, JAZU, Zagreb, (1984.)
- Dobronić, Lelja, *Viteški redovi*, Zagreb, 1984.
- Dobronić, Lelja, »Glogovnica, regularni kanonici Sv. Groba Jeruzalemskog, glogovnički prepoziti i crkva Blažene Djevice Marije«, *Tkalčić*, 2 (1998.), pp. 49–104.
- Filipec, Krešimir, »Zaštitno arheološko iskopavanje oko svetišta Majke Božje Gorske u Loboru 2002, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva* 3/34, (2002.), pp. 119–131.
- Ginhart, Karl, *Die Bildende Kunst in Österreich – Vorromanische und Romanische Zeit*, Beč: Rohrer, 1937.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Sekulić-Gvozdanović, Sena, »Stari gradovi i gradine u zagrebačkoj regiji«, *Arhitektura* 109–110, (1971.), pp. 5–11.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Sekulić-Gvozdanović, Sena, »O starim gradovima u Hrvatskoj«, *Arhitektura* 98–99, (1967.), pp. 85–90.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Sekulić-Gvozdanović, Sena, »Stari grad Vitunj u Modruškoj županiji«, *Peristil* 10–11, (1967–68.), pp. 46–54.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Crkva Majke Božje u Moroviću«, *Peristil* 12–13, (1969–70.), pp. 15–22.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Vrijednost romaničke arhitekture u kontinentalnoj Hrvatskoj i kapela Sv. Marije u Bapskoj«, *Arhitektura* 106, (1970.), pp. 64–68.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Sv. Dimitrije u Brodskom Drenovcu«, *Vjesnik Arheološkog Muzeja u Zagrebu*, serija 3, 5, (1971.), pp. 211–222.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »The Romanesque Type of Fortifications in the Central Part of Croatia«, *Bulletin – Institut international des Chateaux Historiques* 28, (1970/76.), pp. 51–72.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Moravia's History Reconsidered, the Tomb of St. Methodius and the Church of Our Lady at Morović«, *East European Quarterly* 16, (1980.), pp. 487–498.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Lobor – Klokoč – Morović – Prilog razmatranju karolinške prisutnosti u predromanici kontinentalne Hrvatske, *Marasovičev zbornik*, Split, (2003.), pp. 194–198.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Crkva Sv. Bartola u Novim Mikanovcima – romanika između Save i Drave i europska kultura«, *Peristil* 46, (2003.), pp. 5–12.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Uvodno o 'Kamenu iz Belca'«, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 21, (2004.), pp. 223–228.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Sv. Marija u Bapskoj – ponovo nakon trideset i pet godina«, *Peristil* 47, (2004.), pp. 5–14.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »A Reemerging World – Prolegomena to an Introduction to Earlier Medieval Art between the Sava and the Drava Rivers, *Starohrvatska prosvjeta* III/32, (2005.), pp. 91–112.

Bibliography

- Azinović, Ana, »Novo Mjesto – Kapela Sv. Petra«, *Obavijesti*, 34 (2002), pp. 130–141;
- Badurina, Anđelko, »Glogovnica«, in: *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci – grad i okolica*, Zagreb: Institut za Povijest umjetnosti, (1993), pp. 309–312.
- Barral i Altet, Xavier, *Contre l'art roman?*, Paris: Fayard, (2006)
- Basić, Ivan, »O pokušaju ujedinjenja zagrebačke i splitske crkve u XIII. st.«, in: *Pro Tempore* 3, (2006), pp. 25–44.
- Belaj, Juraj, »Arheološko naslijeđe viteških redova na sjeverozapadnom prostoru središnje Hrvatske«, M.A. dissertation, Zagreb, Faculty of Arts, (2001)
- Budak, Neven, »Zagrebački biskup Stjepan II, suvremenik Tome Arhiđakona«, in: *Toma Arhiđakon i njegovo doba*, M. Matijević-Sokol i Olga Perić, ed., Split, (2004), pp. 153–158.
- Cadei, Antonio, »Fossanova e Castel del Monte«, in: *Federico II e l'arte del trecento italiano*, Angiola Maria Romanini, ed., 2 vols, Roma: Congedo Editore, (1980), vol. 1, pp. 191–216.
- Čorak, Željka et al., ed., *Sveti trag*, Zagreb: Muzej Mimara, (1994)
- Deanović, Ana, »Zagrebačka katedrala u svjetlu prvih iskopavanja«, *Iz starog i novog Zagreba* 3 (1960), pp. 13–30.
- Deanović, Ana; Čorak, Željka, *Zagrebačka katedrala*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, (1988)
- Dimitrijević, Stojan, *Rezultati arheoloških iskopavanja na području vinkovačkog muzeja*, Vinkovci: Muzej Vinkovci, (1966), pp. 45–50.
- Dobronić, Lelja, »The Military Orders in Croatia«, in: *The Meeting of the Two Worlds*, Vladimir P. Goss et al, ed., Kalamazoo, (1986), pp. 431–445.
- Dobronić, Lelja, *Templari i ivanovci u Hrvatskoj*, Zagreb, (2002)
- Dobronić, Lelja, *Posjedi i sjedišta templara, ivanovaca i sepulkralaca u Hrvatskoj*, JAZU, Zagreb, (1984)
- Dobronić, Lelja, *Viteški redovi*, Zagreb, 1984.
- Dobronić, Lelja, »Glogovnica, regularni kanonici Sv. Groba Jeruzalemskog, glogovnički prepoziti i crkva Blažene Djevice Marije«, *Tkalčić*, 2 (1998), pp. 49–104.
- Filipec, Krešimir, »Zaštitno arheološko iskopavanje oko svetišta Majke Božje Gorske u Loboru 2002, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva* 3/34, (2002), pp. 119–131.
- Ginhart, Karl, *Die Bildende Kunst in Österreich – Vorromanische und Romanische Zeit*, Beč: Rohrer, 1937.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Sekulić-Gvozdanović, Sena, »Stari gradovi i gradine u zagrebačkoj regiji«, *Arhitektura* 109–110, (1971), pp. 5–11.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Sekulić-Gvozdanović, Sena, »O starim gradovima u Hrvatskoj«, *Arhitektura* 98–99, (1967), pp. 85–90.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Sekulić-Gvozdanović, Sena, »Stari grad Vitunj u Modruškoj županiji«, *Peristil* 10–11, (1967–68), pp. 46–54.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Crkva Majke Božje u Moroviću«, *Peristil* 12–13, (1969–70), pp. 15–22.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Vrijednost romaničke arhitekture u kontinentalnoj Hrvatskoj i kapela Sv. Marije u Bapskoj«, *Arhitektura* 106, (1970), pp. 64–68.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Sv. Dimitrije u Brodskom Drenovcu«, *Vjesnik Arheološkog Muzeja u Zagrebu*, serija 3, 5, (1971), pp. 211–222.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »The Romanesque Type of Fortifications in the Central Part of Croatia«, *Bulletin – Institut international des Chateaux Historiques* 28, (1970/76), pp. 51–72.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Moravia's History Reconsidered, the Tomb of St. Methodius and the Church of Our Lady at Morović«, *East European Quarterly* 16, (1980), pp. 487–498.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Lobor – Klokoč – Morović – Prilog razmatranju karoliške prisutnosti u predromaničkim kontinentalne Hrvatske, *Marasovičev zbornik*, Split, (2003), pp. 194–198.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Crkva Sv. Bartola u Novim Mikanovcima – romanika između Save i Drave i europska kultura«, *Peristil* 46, (2003), pp. 5–12.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Uvodno o 'Kamenu iz Belca', *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 21, (2004), pp. 223–228.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Sv. Marija u Bapskoj – ponovo nakon trideset i pet godina«, *Peristil* 47, (2004), pp. 5–14.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »A Reemerging World – Prolegomena to an Introduction to Earlier Medieval Art between the Sava and the Drava Rivers«, *Starohrvatska prosvjeta* III/32, (2005), pp. 91–112.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Kamen iz Križovljana nakon kamena iz Belca«, *Prilozi Instituta za Arheologiju* 22, (2005), pp. 187–198.

- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Kamen iz Križovljana nakon kamena iz Belca, *Prilozi Instituta za Arheologiju* 22, (2005.), pp. 187–198.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Gorjanskis and Horvats – Passage at Arms, Passage at Arts,« u: *Sigismund von Luxemburg, Ein Kaiser in Europa*, Mainz 2006.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Two Models of Romanesque Territorial Organization in Continental Croatia,« *Hortus artium medievalium* 12, (2006.), pp. 221–228.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., *Predromanička arhitektura u Hrvatskoj – Pre-Romanesque Architecture in Croatia*, Zagreb: Art Studio Azinović, 2006. Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Military Orders between the Sava and the Drava Rivers – Sculpture, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 30, (2006), pp. 51–65.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Vicelja, Marina, »Fragments from Daruvar in the City Museum in Bjelovar – Framework for Investigation,« *Peristil* 48, (2005.), pp. 19–32.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Vicelja, Marina, »Elephant from Bjelovar,« *Peristil* 49, (2006.), pp. 19–26.
- Homen, Zoran, »Rezultati prve etape arheoloških istraživanja u Glogovnici pokraj Križevaca,« *Vijesti muzealaca i konzervatora* 3–4, (1998.), pp. 22–26.
- Homen, Zoran, »Glogovnica pokraj Križevaca – rezultati arheoloških istraživanja tijekom 1998 i 1999,« *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva* 1, (2000.), pp. 80–86.
- Horvat, Anđela, »O Sisku u starohrvatsko doba,« *Starohrvatska prosvjeta* III/3, (1954.), pp. 249–246.
- Horvat, Anđela, »Die Skulpturen mit Flechtband aus Sirmien, *Süd-Ost Forschungen* 10, (1959.), pp. 249–264.
- Horvat, Anđela, »Rudina u Požeškoj kotlini – ključni problem romanike u Slavoniji,« *Peristil* 5, (1962.), pp. 11–27.
- Horvat, Anđela, »Prilozi povijesno-umjetničkim problemima u nekoć templarskoj Glogovnici kod Križevaca,« *Peristil* 4, (1961.), pp. 29–45.
- Horvat, Anđela, »Pogled na značenje Čazme i čazmanskog kraja u minulim vjekovima,« u: *Čazma u prošlom mileniju*, ur. Josip Pandurić i Nino Škrabe, Zagreb, (2001.), pp. 9–20.
- Horvat, Zorislav, »Cistercijski samostan i crkva Sv. Marije u Topuskom,« *Glas* 4 (2005.), pp. 8–10.
- Hrvati i Karolinzi*, katalog izložbe, ur. Ante Milošević et al., Split, MHAS, 2001–2002.
- Jurković, Miljenko, »Jedna primjer hrvatsko-ugarskih veza u 12. stoljeću,« u: *Hrvatska/Mađarska – stoljetne književne i likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ur., Zagreb 1995, pp. 13–17
- Jurković, Miljenko, Prilog poznavanju hrvatsko-ugarskih likovnih veza u doba romanike, u: *Hrvatska/Mađarska/Europa – stoljetne likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ur., Zagreb 2000., pp. 29–39
- Klaić, Nada, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, Zagreb: Školska knjiga, 1976.
- Klaić, Nada, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, Zagreb: Školska knjiga, 1987.
- Kovačević, Jovan, *Avarski kaganat*, Beograd: Srpska književna zadruga, 1977.
- Ljubišić, Marina, ur., *Nuštar*, Zagreb: Hrvatsko-američko društvo, 1996.
- K. Magyar, »Somgyvár i St. Gilles,« u: *Hrvatska/Mađarska/Europa – stoljetne likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ur., Zagreb 2000., pp. 15–28.
- Marosi, Ernő, *Die Anfänge der Gotik in Ungarn*, Budapest: Akademiai Kiado 1984.
- Miletić, Drago, »Župna crkva Uznesenja B.D. Marije u Gorici,« *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* 22–23, (1996–97.), pp. 127–152.
- Drago Miletić i Martina Valjato Fabris, *Kapela Sv. Filipa i Jakova na Medvedgradu*, Zagreb: Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1987.
- Mordovin, Maxim, »The Building History of Zalavár-Récsékút Church,« *Annual of Medieval Studies at CEU* 12, (2006), pp. 9–32.
- Oroša-Rožić, Lana, »Ostaci romaničke crkve u Kamešnici,« *Cris* 5, (2003.), pp. 80–83.
- Oroša-Rožić, Lana, *Najnovija arheološka istraživanja na križevačkom području*, Križevci: Muzej grada Križevci, 2004.
- Palošika, Vladimir, »Otkriće srednjovjekovne arhitektonske plastike u Glogovnici kraj Križevaca,« *Muzejski vjesnik* 11, (1988.), pp. 46–47.
- Palošika, Vladimir, »Glogovnica kraj Križevaca – još jedno otkriće srednjovjekovne arhitektonske plastike,« *Muzejski vjesnik* 13, (1990.), pp. 50–53.
- Pannonia regia*, katalog izložbe, Imre Takács, ur. Budapest, 1994, Budapest: National Gallery, 2004.
- Paradisium plantavit*, katalog izložbe, Imre Takács, ur., Pannonhalma, 2001.
- Quintavalle, Arturo Carlo, *La cattedrale di Parma e il romanico europeo*, Parma: Istituto di storia dell'arte, 1974.
- Radić, Mladen, »Dva ulomka kamene plastike iz Baranje u Muzeju Slavonije u Osijeku,« *Osječki zbornik* 22–23, (1997.), pp. 99–121.

- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Gorjanskis and Horvats – Passage at Arms, Passage at Arts,« in: *Sigismund von Luxemburg, Ein Kaiser in Europa*, Mainz 2006.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Two Models of Romanesque Territorial Organization in Continental Croatia,« *Hortus artium medievalium* 12, (2006), pp. 221–228.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., *Predromanička arhitektura u Hrvatskoj – Pre-Romanesque Architecture in Croatia*, Zagreb: Art Studio Azinović, 2006.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., »Military Orders between the Sava and the Drava Rivers – Sculpture,« *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 30, (2006), pp. 51–65.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Vicelja, Marina, »Fragments from Daruvar in the City Museum in Bjelovar – Framework for Investigation,« *Peristil* 48, (2005), pp. 19–32.
- Goss (Gvozdanović), Vladimir P., Vicelja, Marina, »Elephant from Bjelovar,« *Peristil* 49, (2006), pp. 19–26.
- Homen, Zoran, »Rezultati prve etape arheoloških istraživanja u Glogovnici pokraj Križevaca,« *Vijesti muzealaca i konzervatora* 3–4, (1998), pp. 22–26.
- Homen, Zoran, »Glogovnica pokraj Križevaca – rezultati arheoloških istraživanja tijekom 1998 i 1999,« *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva* 1, (2000), pp. 80–86.
- Horvat, Anđela, »O Sisku u starohrvatsko doba,« *Starohrvatska prosvjeta* III/3, (1954), pp. 249–246.
- Horvat, Anđela, »Die Skulpturen mit Flechtband aus Sirmien,« *Süd-Ost Forschungen* 10, (1959), pp. 249–264.
- Horvat, Anđela, »Rudina u Požeškoj kotlini – ključni problem romanike u Slavoniji,« *Peristil* 5, (1962), pp. 11–27.
- Horvat, Anđela, »Prilozi povijesno-umjetničkim problemima u nekoć templarskoj Glogovnici kod Križevaca,« *Peristil* 4, (1961), pp. 29–45.
- Horvat, Anđela, »Pogled na značenje Čazme i čazmanskog kraja u minulim vijekovima,« in: *Čazma u prošlom mileniju*, ed. Josip Pandurić i Nino Škrabe, Zagreb, (2001), pp. 9–20.
- Horvat, Zorislav, »Cistercijski samostan i crkva Sv. Marije u Topuskom,« *Glas* 4 (2005), pp. 8–10.
- Hrvati i Karolinzi*, exhibition catalogue, ed. Ante Milošević et al., Split, MHAS, 2001–2002.
- Jurković, Miljenko, »Jedan primjer hrvatsko-ugarskih veza u 12. stoljeću,« in: *Hrvatska/Mađarska – stoljetne književne i likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ed., Zagreb 1995, pp. 13–17
- Jurković, Miljenko, »Prilog poznavanju hrvatsko-ugarskih likovnih veza u doba romanike,« in: *Hrvatska/Mađarska/Europa – stoljetne likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ed., Zagreb 2000., pp. 29–39
- Klaić, Nada, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, Zagreb: Školska knjiga, 1976.
- Klaić, Nada, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, Zagreb: Školska knjiga, 1987.
- Kovačević, Jovan, *Avarski kaganat*, Beograd: Srpska književna zadruga, 1977.
- Ljubišić, Marina, ed., *Nuštar*, Zagreb: Hrvatsko-američko društvo, 1996.
- Magyar, K., »Somgyvár i St. Gilles,« in: *Hrvatska/Mađarska/Europa – stoljetne likovno-umjetničke veze*, Jadranka Damjanov, ed., Zagreb 2000., pp. 15–28.
- Marosi, Ernő, *Die Anfänge der Gotik in Ungarn*, Budapest: Akademiai Kiado 1984.
- Miletić, Drago, »Župna crkva Uznesenja B.D.Marije u Gorik,« *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* 22–23, (1996–97), pp. 127–152.
- Drago Miletić i Martina Valjato Fabris, *Kapela Sv. Filipa i Jakova na Medvedgradu*, Zagreb: Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1987.
- Mordovin, Maxim, »The Building History of Zalavár-Récséskút Church,« *Annual of Medieval Studies at CEU* 12, (2006), pp. 9–32.
- Okroša-Rožić, Lana, »Ostaci romaničke crkve u Kamešnici,« *Cris* 5, (2003), pp. 80–83.
- Okroša-Rožić, Lana, *Najnovija arheološka istraživanja na križevačkom području*, Križevci: Muzej grada Križevci, 2004.
- Palošika, Vladimir, »Otkriće srednjovjekovne arhitektonske plastike u Glogovnici kraj Križevaca,« *Muzejski vjesnik* 11, (1988), pp. 46–47.
- Palošika, Vladimir, »Glogovnica kraj Križevaca – još jedno otkriće srednjovjekovne arhitektonske plastike,« *Muzejski vjesnik* 13, (1990), pp. 50–53.
- Pannonia regia*, exhibition catalogue, Imre Takács, ed. Budapest, 1994, Budapest: National Gallery, 2004.
- Paradisium plantavit*, exhibition catalogue, Imre Takács, ed., Pannonhalma, 2001.
- Quintavalle, Arturo Carlo, *La cattedrale di Parma e il romanico europeo*, Parma: Istituto di storia dell'arte, 1974.
- Radić, Mladen, »Dva ulomka kamene plastike iz Baranje u Muzeju Slavonije u Osijeku,« *Osječki zbornik* 22–23, (1997), pp. 99–121.
- Sokač-Štimac, Dubravka, et al., *Rudina: benediktinska opatija Sv. Mihovila*, Požega: Gradski muzej Požega, 1997.
- Stošić, Josip, »Crkva Sv. Marije Magdalene u Čazmi,« in: *Čazma u prošlom mileniju*, ed. Josip Pandurić i Nino Škrabe, Zagreb, (2001), pp. 69–71.

- Sokač-Štimac, Dubravka, et al., *Rudina: benediktinska opatija Sv. Mihovila*, Požega Gradski muzej Požega, 1997.
- Stošić, Josip, »Crkva Sv. Marije Magdalene u Čazmi«, u: *Čazma u prošlom mileniju*, ur. Josip Pandurić i Nino Škrabe, Zagreb, (2001.), pp. 69–71.
- Srša, Ivan, »Kapela Sv. Petra u Novom Mjestu«, *Kaj* 31, (1998), pp. 61–95
- Strzygowski, Josef, *Starohrvatska umjetnost*, Zagreb: Matica hrvatska, 1927.
- Szakács, Béla Zsolt, »Between Chronicle and Legend: Image Cycles of St. Ladislav in Fourteenth-Century Hungarian Manuscripts«, *The Medieval Chronicle* 4 (2006), pp. 149–175.
- Štrk, Vjekoslav, »Arheološka istraživanja povijesne urbane cjeline Čazme u 1993. godini«, *Muzejski vjesnik* 14, (1993.), pp. 35–40.
- Štrk, Vjekoslav, »Povijesna kronologija Čazme«, u: *Čazma u prošlom mileniju*, ur. Josip Pandurić i Nino Škrabe, Zagreb, (2001.), pp. 21–50.
- Štrk, Vjekoslav, »O problemu i vremena i mjesta ukopa slavonskog hercega Kolomana u Čazmi«, *Rusan* 1, (2006.), pp. 101–106.
- Takács, Imre, »Fragmente des Grabmals der Königin Gertrudis«, u: *Die Andechs Meranier in Franken*, Mainz, (1998.), pp. 104–109.
- Takács, Imre, »The French Connection«, u: *Künstlerische Wechselwirkungen in Mitteleuropa*, ur. Jiri Fajt i Markus Hürsch, Köln, (2006.), pp. 11–26.
- Takács, Miklos, »Ornamentale Beziehungen zwischen der Steinmetzkunst von Ungarn und Dalmatien in XI. Jahrhundert«, *Hortus artium medievalium* 3, (1997.), 165–177.
- Takács, Miklos, »Az észak Adriai térség és Magyarország 11–12 századi, u: *A középkori Dél Alföld és Szer*, Szeged, (2000.), pp. 523–557.
- Thomas Archidiaconus, *Historia Salonitana*, V. Rismondo, ed., Split 1960.
- Török, Laszlo, *After the Pharaos*, katalog izložbe, Budimpešta: Museum of Fine Arts, 2005.
- Tóth, Sandor, »Az aracsí kö rokonsága«, u: *A középkori Dél Alföld és Szer*, Szeged 2000, pp. 429–438.
- Valter, Ilona, *Árpád-kori téglateplmok nyugat-dunántulon*, Budapest: Metem, 2004.
- Veszprémy, László, »Dux et preceptor Hierosolimitanorum. König Ladislaus (László) von Ungarn als Imaginärer Kreuzritter«, in *The Man of Many Devices, Who Wandered Full Many Ways, Festschrift in Honor of János. M. Bak*, Balász Nagy and Marcell Sebők, eds., Budapest: CEU Press, 2006, pp. 469–477.
- Zsámbéky, Monika – Hajmási, Erika P., »Pornópáti, egykori pornói ciszterci apátság«, u: *Lapidarium Hungaricum* 6, (2002.), pp. 145–175.

- Srša, Ivan, »Kapela Sv. Petra u Novom Mjestu«, *Kaj* 31, (1998), pp. 61–95
- Strzygowski, Josef, *Starohrvatska umjetnost*, Zagreb: Matica hrvatska, 1927.
- Szakács, Béla Zsolt, »Between Chronicle and Legend: Image Cycles of St. Ladislav in Fourteenth-Century Hungarian Manuscripts«, *The Medieval Chronicle* 4 (2006), pp. 149–175.
- Štrk, Vjekoslav, »Arheološka istraživanja povijesne urbane cjeline Čazme u 1993. godini«, *Muzejski vjesnik* 14, (1993), pp. 35–40.
- Štrk, Vjekoslav, »Povijesna kronologija Čazme«, in: *Čazma u prošlom mileniju*, ed. Josip Pandurić and Nino Škrabe, Zagreb, (2001), pp. 21–50.
- Štrk, Vjekoslav, »O problemu i vremenu i mjesta ukopa slavonskog hercega Kolomana u Čazmi«, *Rusan* 1, (2006), pp. 101–106.
- Takács, Imre, »Fragmente des Grabmals der Königin Gertrudis«, in: *Die Andechs Meranier in Franken*, Mainz, (1998), pp. 104–109.
- Takács, Imre, »The French Connection«, in: *Künstlerische Wechselwirkungen in Mitteleuropa*, ed. Jiri Fajt and Markus Hürsch, Köln, (2006), pp. 11–26.
- Takács, Miklos, »Ornamentale Beziehungen zwischen der Steinmetzkunst von Ungarn und Dalmatien in XI. Jahrhundert«, *Hortus artium medievalium* 3, (1997), 165–177.
- Takács, Miklos, »Az észag Adria térség és Magyarország 11–12 századi«, in: *A középkori Dél Alföld és Szer*, Szeged, (2000), pp. 523–557.
- Thomas Archidiaconus, *Historia Salonitana*, V. Rismundo, ed., Split 1960.
- Török, Laszlo, *After the Pharaos*, exhibition catalogue, Budapest: Museum of Fine Arts, 2005.
- Tóth, Sandor, »Az arcsi kö rokonsága«, in: *A középkori Dél Alföld és Szer*, Szeged 2000, pp. 429–438.
- Valter, Ilona, *Árpád-kori téglateplmok nyugat-dunántulon*, Budapest: Metem, 2004.
- Veszprémy, László, »Dux et preceptor Hierosolimitanorum. König Ladislaus (László) von Ungarn als Imaginärer Kreuzritter«, in: *The Man of Many Devices, Who Wandered Full Many Ways, Festschrift in Honor of János M. Bak*, Balász Nagy and Marcell Sebők, ed., Budapest: CEU Press, 2006, pp. 469–477.
- Zsámbéky, Monika – Hajmási, Erika P., »Pornóapáti, egykori pornói ciszterci apátság«, in: *Lapidarium Hungaricum* 6, (2002), pp. 145–175.

GRADSKI MUZEJ BJELOVAR, BJELOVAR
MUNICIPAL MUSEUM OF BJELOVAR, BJELOVAR

GRADSKI MUZEJ ČAZMA, ČAZMA
MUNICIPAL MUSEUM OF ČAZMA, ČAZMA

MUZEJ GRADA ILOKA, ILOK
MUNICIPAL MUSEUM OF ILOK, ILOK

POGLAVARSTVO GRADA IVANCA, IVANEC / INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU, ZAGREB
TOWN COUNCIL OF IVANEC, IVANEC / INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY, ZAGREB

MUZEJ GRADA KOPRIVNICE, KOPRIVNICA
MUNICIPAL MUSEUM OF KOPRIVNICA, KOPRIVNICA

GRADSKI MUZEJ KRIŽEVCI, KRIŽEVCI
MUNICIPAL MUSEUM OF KRIŽEVCI, KRIŽEVCI

FRANJEVAČKA ZBIIRKA, NAŠICE
FRANCISCAN COLLECTION, NAŠICE

GRADSKI MUZEJ NOVA GRADIŠKA, NOVA GRADIŠKA
MUNICIPAL MUSEUM OF NOVA GRADIŠKA, NOVA GRADIŠKA

MUZEJ SLAVONIJE, OSIJEK
MUSEUM OF SLAVONIA, OSIJEK

GRADSKI MUZEJ POŽEGA, POŽEGA
MUNICIPAL MUSEUM OF POŽEGA, POŽEGA

MUZEJ SV. IVAN ZELINA, SV. IVAN ZELINA
MUSEUM OF SV. IVAN ZELINA, SV. IVAN ZELINA

GRADSKI MUZEJ VARAŽDIN, VARAŽDIN
MUNICIPAL MUSEUM OF VARAŽDIN, VARAŽDIN

DIJACEZANSKI MUZEJ VELIKA, VELIKA
DIJACESAN MUSEUM OF VELIKA, VELIKA

ZUPNA CRKVA SV. MARKA, VINICA
PARISH CHURCH OF ST. MARK, VINICA

GRADSKI MUZEJ VINKOVCI, VINKOVCI
MUNICIPAL MUSEUM OF VINKOVCI, VINKOVCI

ARHEOLOŠKI MUZEJ U ZAGREBU, ZAGREB
ARCHEOLOGICAL MUSEUM ZAGREB

ARHEOLOŠKI ZAVOD FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU
ARCHEOLOGICAL DEPARTMENT, FACULTY OF PHILOSOPHY, UNIVERSITY OF ZAGREB

HRVATSKI POVIJESNI MUZEJ, ZAGREB
CROATIAN HISTORICAL MUSEUM, ZAGREB

HRVATSKI RESTAURATORSKI ZAVOD, ZAGREB
CROATIAN RESTORATION INSTITUTE, ZAGREB

ZAGREBAČKA NADBISKUPIJA, DIJACEZANSKI MUZEJ, ZAGREB
ARCHDIOCESE OF ZAGREB, DIOCESAN MUSEUM, ZAGREB

ZBIRKA GLASNOVIĆ, ZAGREB
GLASNOVIĆ COLLECTION, ZAGREB

Popis autora kataloških jedinica / Catalogue entry authors:

(R.Č.) Ružica Černi
(D.E.) Dražen Ernečić
(K.F.) Krešimir Filipec
(G.J.) Goran Jakovljević
(V.J.) Vjekoslav Jukić
(M.K.) Miroslav Klemm
(S.L.) Silvija Lučevnjak
(M.M.) Marija Mihaljević
(D.M.) Drago Miletić
(L.O.R.) Lana Okroša Rožić
(D.P.) Danijel Petković
(L.P.) Lina Plukavec
(L.Pr.) Lada Prister
(M.R.) Mladen Radić
(K.S.) Katica Simoni
(D.S.Š.) Dubravka Sokač-Štimac
(M.Š.) Marina Šimek
(V.Š.) Vjekoslav Štrk

Popis muzeja, zbirki, ustanova i lokaliteta uključenih u izložbu:

Gradski muzej Bjelovar, Bjelovar
Gradski muzej Čazma, Čazma
Muzej grada Iloka, Ilok
Poglavarstvo grada Ivanca, Ivanec / Institut za arheologiju, Zagreb
Muzej grada Koprivnice, Koprivnica
Gradski muzej Križevci, Križevci
Franjevačka zbirka, Našice
Gradski muzej Nova Gradiška, Nova Gradiška
Muzej Slavonije, Osijek
Gradski muzej Požega, Požega
Muzej Sv. Ivan Zelina, Sv. Ivan Zelina
Gradski muzej Varaždin, Varaždin
Dijacezanski muzej Velika, Velika
Župna crkva Sv. Marka, Vinica
Gradski muzej Vinkovci, Vinkovci
Arheološki muzej, Zagreb
Arheološki zavod Filozofskog fakulteta, Zagreb
Hrvatski povijesni muzej, Zagreb
Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb
Zagrebačka nadbiskupija, Dijacezanski muzej, Zagreb
Zbirka Glasnović, Zagreb

List of museums, collections, institutions, and sites included in the exhibition:

Municipal Museum of Bjelovar, Bjelovar
Municipal Museum of Čazma, Čazma
Municipal Museum of Ilok, Ilok
Town Council of Ivanec, Ivanec / Institute of Archaeology, Zagreb
Municipal Museum of Koprivnica, Koprivnica
Municipal Museum of Križevci, Križevci
Franciscan Collection, Našice
Municipal Museum of Nova Gradiška, Nova Gradiška

Museum of Slavonia, Osijek
Municipal Museum of Požega, Požega
Museum of Sv. Ivan Zelina, Sv. Ivan Zelina
Municipal Museum of Varaždin, Varaždin
Diocesan Museum of Velika, Velika
Parish Church of St. Mark, Vinica
Municipal Museum of Vinkovci, Vinkovci
Archaeological Museum, Zagreb
Department of Archaeology, Faculty of Arts, Zagreb
Croatian Historical Museum, Zagreb
Restoration Institute of Croatia, Zagreb
Zagreb Archdiocese, Diocesan Museum, Zagreb
Glasnović Collection, Zagreb

Kratice muzeja i institucija spomenutih u katalogu / Abbreviations for museums and institutions mentioned in the catalogue:

GMB Gradski muzej Bjelovar; Municipal Museum of Bjelovar
GMČ Gradski muzej Čazma; Municipal Museum of Čazma
MGI Muzej grada Iloka; Municipal Museum of Ilok
GMK Gradski muzej Križevci; Municipal Museum of Križevci
GMNG Gradski muzej Nova Gradiška; Municipal Museum of Nova Gradiška
DMV Dijecezanski muzej Velika; Diocesan Museum of Velika
MSO Muzej Slavonije, Osijek; Museum of Slavonia, Osijek
GMP Gradski muzej Požega; Municipal Museum of Požega
MSIZ Muzej Sv. Ivan Zelina; Museum of Sv. Ivan Zelina
GMV Gradski muzej Varaždin; Municipal Museum of Varaždin
GMVk Gradski muzej Vinkovci; Municipal Museum of Vinkovci
AMZ Arheološki muzej, Zagreb; Archaeological Museum, Zagreb
HPM Hrvatski povijesni muzej, Zagreb; Croatian Historical Museum, Zagreb
HRZ Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb; Croatian Restoration Institute
IPU Institut za povijest umjetnosti, Zagreb; Institute of Art History, Zagreb

Kratice u katalogu / Abbreviations used

Ø	promjer / diameter
b.b. / n. n.	bez broja / no number
br. / no.	broj / number
cm	centimetar / centimeter
deb. / th.	debljina / thickness
dub. / d.	dubina / depth
duž. / l.	dužina / length
god.	Godina / year
inv. br. / no.	inventarni broj / inventory number
cat. no.	kataloški broj / catalogue number
sl. / fig.	slika / figure
st. / cent.	stoljeće / century
šir. / w.	širina / width
Tab. / Pl.	tabla / plate
vel. / dim.	veličina / dimensions
vis. / h.	visina / height

GRADSKI MUZEJ BJELOVAR, BJELOVAR

MUNICIPAL MUSEUM OF BJELOVAR, BJELOVAR

1. KAPITEL

dvojbena podrijetlo; slučajni nalaz;
pješčanjak; vis. 25,5 cm, Ø osnove vrha 28 cm, ukupni Ø vrha s volutama 38 cm; vel. utora za nasađivanje 4,5 x 4,5 cm;
GMB inv. br. A149

Kapitel kružne baze, koji u gornjem dijelu prelazi u kvadrat, u čijim uglovima završava dubokim reljefom isklesanim stiliziranom akantusovom lišćem i volutama, koje se svijaju u čvrsto zatvorene pupoljke. Za razliku od tradicionalnoga korinskog tipa, koji mu je idejno ishodište, taj je kapitel u odnosu na svoju visinu zasnovan široko. Kapitel je završetak okrugloga stupa s kojim je u središtu bio povezan četvrtastom metalnom poveznicom, koja nije sačuvana.
12/13. stoljeće
Lit.: HORVAT 1975–76, 19–20; HORVAT 1979, 175 (G.J.)

1. CAPITAL

Uncertain origin; chance find;
sandstone; h. 25,5 cm; Ø base of the top 28 cm, total Ø of the top with volutes 38 cm, dim. groove for insertion 4,5 x 4,5 cm;
GMB inv. no. A 149

A capital with a circular base transformed to a square in the upper section. The corners of the square end in a stylized acanthus leaf and volutes carved in high relief that curve in firmly closed buds. In contrast to the traditional Corinthian type, which was its conceptual source, this capital is broadly based in relation to its height. The capital surmounted a circular column, to which it was attached in the center by a square metal dowel, which was not preserved.
12th–13th centuries
Lit.: HORVAT 1975–76, 19–20; HORVAT 1979, 175 (G.J.)

2. ULOMAK PLUTEJA

Daruvar – Daruvarske toplice; dar Nikša Ivana iz Daruvara 04. 05. 1950. god.;
mramor; vis. 27, 3 cm, šir. 18, 8 cm, deb. 3 cm;
GMB inv. br. 9

Ulomak dijela okomitoga pluteja s reljefnim prikazom sjedećega slona između dvaju ukrštenih palmiranih stabala. U gornjem je dijelu vidljiva noga još jedne životinje. Stražnja strana je glatka. Na bočnim stranama diametralno suprotno nalazi se po jedna okrugla rupa za pričvršćivanje, s tim da je na lijevoj strani još jedna rupa započeta, a druga krivo probušena, tako da ulazi u reljef. U ispunama palmiranih lišća vidljiva je za sada neidentificirana tvar.
11. stoljeće
Lit.: GOSS – VICELJA 2006, 19–26 (G.J.)

2. FRAGMENT OF A PLUTEUS

Daruvar – Daruvarske toplice; gift of Nikša Ivan of Daruvar, 4 May 1950;
marble; h. 27,3 cm, w. 18,8 cm, th. 3 cm;
GMB inv. no. 9

A fragment of part of an upright pluteus with a relief depiction of a sitting elephant between two crossed palm trees. The leg of another animal is visible in the upper section. The back is smooth. Diametrically arranged on each lateral side is one circular hole for attachment, while on the left side another hole had been started, and a second had been inaccurately carved so that it entered into the relief. An as yet unidentified material is visible in the fill of the palm leaves.
11th century
Lit.: GOSS – VICELJA 2006, 19–26 (G.J.)

3. STUP S POSTOLJEM

Daruvar – Daruvarske toplice; dar uprave kupališta 04. 05. 1950. god.;
mramor; vis. stupa 64 cm, vis. baze 8,5 cm, Ø stupa 24 cm, Ø stupića 10 cm, Ø baze 34 cm;
GMB inv. br. 10 a

Četverodijelni stup s odvojenom bazom: stup je sastavljen od četiriju stupića spojenih u jedinstvenu cjelinu s romboidnim nosačem u središtu i utorima na krajevima, koji služe za učvršćivanje postolja i nestaloga nadgrađa. Na sva četiri stupića pravilno je uklesan motiv isprepletene vitice, koja je okvir za prikaz četverolista i vretenastih grozdolika cvjetova ili žitarice. Četverolisno oblikovano postolje ima zaobljene stranice s reljefno isklesanim motivom stiliziranoga akantusa. Na površini stupa vidljivo je pravokutno vezivo s nadgrađem od željezne jezgre zalivene olovom.

11. stoljeće

Lit.: *Od nepobjedivog sunca do sunca pravde* 1994, 112.; GOSS – VICELJA 2005, 19–32 (G.J.)

3. COLUMN WITH A BASE

Daruvar – Daruvarske toplice; gift of the spa administration, 4 May 1950;
marble; h. column 64 cm, h. base 8,5 cm, Ø column 24 cm, Ø small columns 10 cm, Ø base 34 cm;
GMB inv. no. 10 a

A quadripartite column with a separate base; the column is composed of four smaller columns joined into an integral whole with a rhomboid support in the center and grooves at the ends that served for fastening the base and the missing superstructure. A motif of interwoven vines is carved in a regular pattern on all four small columns, as the framework for four-leaved elements and spindly, grape-like flowers or heads of grain. The quadrifoliate base has rounded sides with a motif of stylized acanthus carved in relief. A rectangular binding with a superstructure of an iron nucleus filled with lead is visible on the surface of the column.

11th century

Lit.: *Od nepobjedivog sunca do sunca pravde* 1994, 112.; GOSS-VICELJA 2005, 19–32 (G.J.)

4. KRSTIONICA

Daruvar – Daruvarske toplice; dar uprave kupališta 04. 05. 1950. god.;
mramor; vis. 40 cm, Ø 50 cm, Ø otvora 38,5 cm;
GMB inv. br. 10 b

Cilindrična krstionica s ravnim dnom i širokim, trokutasto profiliranim stepenastim rubom: po sredini rubnoga kruga isklesana su tri klina lepezastoga oblika za pričvršćivanje poklopca, koji nije sačuvan.

Klinovi su zapunjeni metalnom masom i neidentificiranom tvari. Vanjski plašt krstionice ukrašen je motivima u plitkome reljefu između dviju bordura: gornje, s prikazom stiliziranih rastvorenih trolista, i donje, s prikazom ispruženoga lanca. Na plaštu su tri centralna motiva: prvi prikazuje dva pauna koji piju iz kaleža (izvora života), drugi dvije ptice (možda golubovi) koje piju iz široke zdjele (motiv je s malom razlikom u izvedbi ptica i zdjele prikazan još jednom), a treći dva na stražnje noge uspravljena zeca okrenuta prema drvu života.

11. stoljeće

Lit.: *Od nepobjedivog sunca do sunca pravde* 1994, 112–113.; GOSS – VICELJA 2005, 19–32 (G.J.)

4. BAPTISMAL FONT

Daruvar – Daruvarske toplice; gift of the spa administration, 4 May 1950;
marble; h. 40 cm, Ø 50 cm, Ø opening 38,5 cm;
GMB inv. no. 10 b

A cylindrical font with a flat base and a wide, triangularly stepped edge. Three fan-shaped spikes were carved into the middle of the circular edge to fasten the lid, which has not been preserved. Hollows in the spikes were filled with traces of metal and unidentified matter. The exterior surface of the font is decorated with motifs in shallow relief between two borders: the upper has stylized divided trefoils, and the lower a row of chained circles. Three central motifs are depicted: two peacocks drinking from a cantharos (the source of life), another two birds (perhaps doves) drinking from a broad chalice (this motif is depicted a second time with minor differences to the birds and vessel), and two rabbits upright on their hind legs turned towards the tree of life.

11th century

Lit.: *Od nepobjedivog sunca do sunca pravde* 1994, 112–113.; GOSS – VICELJA 2005, 19–32 (G.J.)

GRADSKI MUZEJ ČAZMA, ČAZMA

MUNICIPAL MUSEUM OF ČAZMA, ČAZMA

5. SKULPTURA VITEZA – RATNIKA

Čazma – Dominikanski samostan uz župnu crkvu Sv. Marije Magdalene, arheološko iskopavanje IPU – ZMČ 1992. god.;

bijeli vapnenac; vis. 20,5 cm, šir. glave 9,5 cm, Ø figure 5,5–8,0 cm;

GMČ inv. br. C 574

Skulpturalni primjerak sakralne kamene arhitektonske plastike, izrađen od bijelog pješčenjaka. Skulptura prikazuje viteza – ratnika s kalotastim šljemom na glavi, u donjem dijelu obrubljena trakastim kružnim pojačanjem. Lice je usko, duguljasto i prekriveno bradom, koja seže do jagodica, a vrh brade sužen je i brižljivo modeliran snopom okomitih ureza. Ispod šljema s desne strane lica stoji zaštitni ovjes ukrašen snopom ukrštenih urezanih linija. Lijeva strana lica dosta je oštećena i bez očuvanoga ovjesa. Stražnji je dio skulpture širi u gornjem dijelu i polukružnoga je oblika, a prema dolje postupno prelazi u stanjenu blago zaobljenu plohu. Reljefna skulptura odlikuje se realističnim prikazom detalja, posebice modelacijom brade i očiju s naglašenim obrvama; dosta je izradirane površine, a izvedbom odaje muškarca mlađe životne dobi.

Profilacija stražnjega dijela upućuje na mogućnost da taj figuralni primjerak reljefne kamene plastike predstavlja ukrasni samostojeći dio kamenoga sarkofaga. Prema izrazito profanu karakteru figuralne plastike (lik ratnika), nađenu u samostanskom zdanju, pretpostavlja se da prikazuje lik slavonskoga hercega Kolomana. Prema bilješci kroničara Tome arhiđakona splitskog, herceg Koloman bio je sahranjen »u skrovitom, mauzoleju samostana braće propovjednika u Čazmi«.

Ranije 13. stoljeće

Lit.: ŠTRK 2006

(V.Š.)

5. SCULPTURE OF A KNIGHT-WARRIOR

Čazma – the Dominican monastery by the parish church of St. Mary Magdalene, archaeological excavations by IPU – ZMČ in 1992;

white limestone; h. 20,5 cm, w. head 9,5 cm, Ø figure 5,5–8,0 cm;

GMČ inv. no. C 574

A sculptural example of religious stone architectural furnishings, made of white sandstone. The sculpture depicts a knight-warrior with a dome-shaped helmet on his head, bordered in the lower section by a banded circular reinforcement. The face has a narrow elongated shape, covered by a beard extending to the cheekbones, while the tip of the beard is a narrowed and carefully modeled bundle of vertical incisions. Below the helmet on the right side of the face is a cheek-guard decorated with crossed incised lines. The left side of the face is considerably damaged and lacks this. The rear side of the sculpture is broader in the upper part and semicircular in shape, and towards the bottom gradually merges into a thinned and gently rounded surface. The sculpture is distinguished by a realistic depiction of detail, particularly in the modeling of the eyes with emphasized brows and the beard, along with a surface quite covered with carving, while the rendering discloses a man of young age. The profile of the rear part indicates the possibility that this figural example of relief sculpture in stone might represent a decorative freestanding part of a stone sarcophagus. On the basis of the exceptionally secular character of the sculpture (an image of a warrior), found in a monasterial building, it has been conjectured that this perhaps depicts the Slavonian Duke Koloman. According to the notes of the chronicler Thomas the Archdeacon of Split, Duke Koloman was buried »in a concealed mausoleum in the monastery of the preaching brothers in Čazma«.

Early 13th century

Lit.: ŠTRK 2006

(V.Š.)

6. REBRO SVODA

Čazma – župna crkva Sv. Marije Magdale-
ne ili obližnji srednjovjekovni kastel, slu-
čajni nalaz, točno mjesto i datum nalaza
nepoznato;
pješčeniak; duž. 33 cm, vis. 31 cm;
GMČ inv. br. C 80

Svodno rebro većih proporcija izrađeno kle-
sanjem od tvrda žućkasta kamena pješčena-
ka. Hrbat rebra je u presjeku bademaste profi-
lacije, a sa svake njegove strane uzdužno su
dvije užlebine, koje na rubovima rebra završa-
vaju s po jednim zaliskom laticaste profilacije. S
vanjske strane rebra ispod svake laticaste profilacije
nalazi se po jedan uzak uzdužno položen žlijeb.

U tipološkome pogledu determiniran je kao
najstariji primjerak rebra ranogotičke prove-
nijencije u kontinentalnoj Hrvatskoj.
Prva polovica 13. stoljeća
Lit.: HORVAT Z. 1969–1970, 42, sl. 1, 43; HOR-
VAT Z. 1992, 74, bilj. 55.
(V.Š.)

6. RIB OF VAULT

Čazma – the parish church of St. Mary Magdalene
or the nearby medieval castle, chance find, the ex-
act place and date of discovery unknown;
sandstone; l. 33cm, h. 31 cm,
GMČ inv. no. C 80

This rib of large proportions was carved from a hard
yellowish sandstone. The spine of the rib is almond
shaped in section, and lengthwise along each side
run two grooves that end on the edges of the rib
with a petal-profiled fold each. On the exterior side
of the rib below each petal profile is one narrow
lengthwise groove.

It has been classified typologically as the earliest
example of a rib of early Gothic provenience in con-
tinental Croatia.

First half of the 13th century

Lit.: HORVAT Z. 1969–1970, 42, fig. 1, 43; HORVAT Z.
1992, 74, n. 55.
(V.Š.)

7. DIO PORTALA

Čazma – srednjovjekovni kastel;
bijeli vapnenac; duž. 34 cm, šir. 33,5 cm,
vis. 31 cm;
GMČ inv. br. C 77

Ulomak arhitektonske plastike vjerojatno od portal-
ne zone izrazito lučnoga šiljastoga oblika. Na pročelj-
noj, zakošenoj strani klesanjem su izvedena tri uska
štapa polukružna presjeka, središnji povišeni i
štap postranično na bazi imaju oštro naglaše-
ne rubove ispod kojih se sa svake strane na-
lazi po jedna duboka polukružna užlebina,
koja na nasuprotnim stranama
završava s po jednom nešto užom štapi-
častom profilacijom lučnoga oblika. Pov-
ršina je dobro modelirana, a stražnja stra-
na i bočni rubovi ravno su otklesani.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

7. PART OF A PORTAL

Čazma – medieval castle;
white limestone; l. 34 cm, w. 33,5 cm, h. 31 cm;
GMČ inv. no. C 77

A fragment of architectural sculpture probably from
the portal zone of a distinctly arched pointed form.
On the frontal, angled side, three narrow poles of
semicircular section were carved, the central one
raised and the rods to the side at their base have
sharply emphasized edges below which on each
side was a single deep semicircular groove, which
on the opposite sides ends with a somewhat nar-
rower banded profile of the arched form. The sur-
face was well modeled, and the back, and also the
lateral edges, were carved in a straight form.

13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

8. DOVRATNIK

Čazma – srednjovjekovni kastel; lokacija Spomen-kosturnice izgrađene 1956. god.;

žuti sedimentni vapnenac; duž. 26 cm, šir. 25 cm; vis. 30 cm;

GMČ inv. br. C 78

Ulomak, vjerojatno, dovratnika. Na pročelnoj je strani klesanjem izvedeno više okomito položenih plitkih rebra šiljaste profilacije.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno

(V.Š.)

8. DOORJAMB

Čazma – medieval castle; the memorial-ossuary built in 1956;

yellow sedimentary limestone; l. 26 cm, w. 25 cm, h. 30 cm;

GMČ inv. no. C 78

A fragment, probably of a doorjamb. Several shallow vertical ribs with a pointed section were carved on the front side.

13th century

Lit.: unpublished

(V.Š.)

9. KAPITEL STUPA

Čazma – dvorište župnoga dvora; slučajni nalaz 03. 11. 1989. god.;

pješčenjak; vis. 14 cm, Ø baze 17 cm;

GMČ inv. br. C 529

Djelomično očuvani kapitel stupa biljnoga čaškastog tipa s jezikolikim listovima od bijeloga pješčenjaka. Čaška je okrugla oblika sa širom okruglom bazom, a ukrašena je kružno tekućim jezikolikim listovima u formi plitkih kanelura. U donjem dijelu čaške stoji po jedna djelomično očuvana latica, a po sredini čaške listovi se radijalno granaju. Između latica poviše smješten okomiti hrbat središnjega lista pruža se u smjeru abaka. Izvorno je kapitel stupa imao dvije razine latica koje su završavale povijenim pupoljcima i na vrhu kvadratičnim abakom. Na donjoj strani baze uz rub je žljebljenjem uklesan pravilan krug, po sredini presječen ravnom užljebinom, a točno po sredini je rupica za centriranje kapitela.

Ranije 13. stoljeće

Lit.: ŠTRK 1990

(V.Š.)

9. CAPITAL OF A COLUMN

Čazma – courtyard of the parish hall; chance find, 3 November 1989;

sandstone; h. 14 cm, Ø base 17 cm;

GMČ inv. no. C 529

A partly preserved white sandstone column capital of the floral calyx type with tongue-shaped leaves. The calyx has a circular form with a broad circular base and is decorated with circularly flowing tongued leaves in the form of shallow fluting. One partly preserved petal is in the lower part of the calyx, while the leaves branch radially in the middle of the calyx. Between and above the petals the perpendicular spine of the central leaf extends in the direction of the abacus. Originally the column capital had two levels of petals that ended in bent buds and at the top in an abacus of square form. A circle was carved regularly onto the lower side of the base by the edge, cut through in the center by a straight groove, with the hole for centering the capital exactly in the center.

Early 13th century

Lit.: ŠTRK 1990

(V.Š.)

10. KAPITEL STUPA

Čazma – crkva Sv. Marije Magdalene; sjeverni brod (vanjska strana), arheološko sondažno iskopavanje IPU – ZMČ studeni 1998. god.;

žučkasti pješčenjak; vis. 13,5 cm, Ø baze 10 cm, šir. pupoljka latice 8,5 cm;

GMČ inv. br. C 585

Donji dio kapitela stupa biljnoga čaškastoga tipa. Čaška na bazi ima dvije ukrštene linije, a iznad prstenasto oblikovanoga podnožja tijelo čaške s nizovima okomitih jezikulikih listova prerasta u četvevokutni oblik. Iz svake stranice čaške radialjno se, poviše snopova jezikulikih listova, odvaja po jedan list cvijet povijen prema dolje u formi kuglastoga pupoljka.

Prva polovica 13. stoljeća

Lit.: ŠTRK 2006

(V.Š.)

10. CAPITAL OF A COLUMN

Čazma – the church of St. Mary Magdalene; northern nave (exterior side), archaeological excavations by IPU – ZMČ in November 1998;

yellowish sandstone; h. 13,5 cm, Ø base 10 cm, w. of the petal bud 8,5 cm;

GMČ inv. no. C 585

The lower part of a column capital of the floral calyx type. On the bottom of the calyx are two crossed lines, and above the ringed base the body of the calyx develops through rows of upright tongue-shaped leaves into a square shape. Each side of the calyx above the bunches of tongue-shaped leaves has one leaf of a flower bent downwards in the form of a spherical bud.

First half of the 13th century

Lit.: ŠTRK 2006

(V.Š.)

11. KAPITEL STUPA

Čazma – dvorište župnoga dvora (istočni dio); arheološko iskopavanje ZMČ, rujan 1992. god.;

vapnenac; vis. 6,5 cm, Ø 8 cm,

GMČ inv. br. C 541

Ulomak kapitela stupa biljnoga čaškastoga tipa s tri očuvana okomito položena jezikulika lista.

Prva polovica 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno

(V.Š.)

11. CAPITAL OF A COLUMN

Čazma – courtyard of the parish hall (eastern part); archaeological excavations by ZMČ, September 1992;

limestone; h. 6,5 cm, Ø 8 cm;

GMČ inv. no. C 541

A fragment of a column capital of the floral calyx type with three preserved upright tongue-shaped leaves.

First half of the 13th century

Lit.: unpublished

(V.Š.)

12. ČAŠKA KAPITELA

Čazma – dvorište župnoga dvora (istočni dio); arheološko iskopavanje ZMČ 25. 09. 1992. god.;

vapnenac; šir. baze 14,5 cm, vis. 7 cm;

GMČ inv. br. C 539

Ulomak kapitela stupa ukrašenoga kružno tekućim nizovima okomito položenih jezikulikih listova nejednake visine.

Prva polovica 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno

(V.Š.)

12. CALYX OF A CAPITAL

Čazma – courtyard of the parish hall (eastern part); archaeological excavations by ZMČ, 25 September 1992;

limestone; w. base 14,5 cm; h. 7 cm;

GMČ inv. no. C 539

A fragment of a column capital decorated with circularly flowing rows of upright tongue-shaped leaves of unequal height.

First half of the 13th century

Lit.: unpublished

(V.Š.)

13. ČAŠKA KAPITELA

Čazma – dvorište župnoga dvora (istočni dio); arheološko iskopavanje ZMČ – IPU 07. 10. 1992. god.; vapnenac duž. 11,5 cm, šir. 8 cm, vis. 9 cm; GMČ inv. br. C 543

Ulomak kapitela stupa s ugaonom bazom. Na jednoj stranici baze čaška je ukrašena nizom okomitih plastično izvedenih štapičastih rebara, a na drugoj, vodoravnoj strani očuvana su dva jezikulika lista.

Prva polovica 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

13. CALYX OF A CAPITAL

Čazma – courtyard of the parish hall (eastern part); archaeological excavations by ZMČ – IPU, 7 October 1992; limestone; l. 11,5 cm, w. 8 cm, h. 9 cm; GMČ inv. no. C 543

A fragment of a column capital with an angled base. On one side the base of the calyx is decorated by a series of upright relief rod-like ribs, and on the other horizontal side two tongue-shaped leaves are preserved.

First half of the 13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

14. STUP

Čazma – dominikanski samostan uz južnu stranu župne crkve Sv. Marije Magdalene; arheološko iskopavanje IPU – ZMČ, 01. 12. 1992. god.; vapnenac; duž. 13 cm, Ø 11 cm; GMČ inv. br. C 569

Ulomak stupa četverokutna presjeka, izrađen klesanjem. Prva polovica 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

14. COLUMN

Čazma – the Dominican monastery by the southern side of the parish church of St. Mary Magdalene; archaeological excavations by IPU – ZMČ, 1 December 1992; limestone; l. 13 cm, Ø 11 cm; GMČ inv. no. C 569

A fragment of a carved column of square section. First half of the 13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

15. STUP

Čazma – dominikanski samostan uz južnu stranu župne crkve; arheološko iskopavanje IPU – ZMČ 29. IX. 1992. god.; vapnenac; duž. 29 cm, Ø 13 cm; GMČ inv. br. C 571

Ulomak stupa okrugla presjeka s dobro modeliranom površinom. Izvorno je nosio kapitel biljnoga čaškastoga tipa s jezikulikim listovima.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

15. COLUMN

Čazma – the Dominican monastery by the southern side of the parish church; archaeological excavations by IPU – ZMČ, 29 September 1992; limestone; l. 29 cm, Ø 13 cm; GMČ inv. no. C 571

A fragment of a column of circular section with a well-modelled surface. Originally it was surmounted by a capital of the floral calyx type with tongue-shaped leaves.

13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

16. POLUSTUP

Čazma – srednjovjekovni kastel;
žučkasti vapnenac; duž. 18 cm, šir. 30 cm, vis. 29 cm;
GMČ inv. br. C 84

Ulomak profilacije polustupa polukružna presjeka, s po jednom plitkom širokom užljebinom sa svake strane.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

16. SEMI-COLUMN

Čazma – medieval castle;
yellowish limestone; l. 18 cm, w. 30 cm, h. 29 cm;
GMČ inv. no. C 84

A fragment of the molding of a semi column of semicircular section with one shallow broad groove on each side.

13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

17. STUP

Čazma – dominikanski samostan uz južnu stranu župne crkve; arheološko iskopavanje IPU – ZMČ 29. 09. 1992.;
vapnenac; duž. 25 cm, Ø 12,5 cm,
GMČ inv. br. C 572

Ulomak stupa okrugla presjeka i dobro modelirane površine. Izvorno je nosio kapitel biljnoga čaškastoga tipa.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

17. COLUMN

Čazma – the Dominican monastery by the southern side of the parish church; archaeological excavations by IPU – ZMČ, 29 September 1992;
limestone; l. 25 cm, Ø 12,5 cm;
GMČ inv. no. C 572

A fragment of a column of circular section with a well-modelled surface. Originally it was surmounted by a capital of the floral calyx type.

13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

18. BAZA

Čazma – dvorište župnoga dvora (istočni dio); arheološko iskopavanje ZMČ 24. 09. 1992.;
vapnenac; duž. 17 cm, šir. 14,5 cm, vis. 9 cm;
GMČ inv. br. C 531

Ulomak arhitektonske plastike s ravnom bazom i rubnom profilacijom, s istakom pravokutna oblika. Vjerojatno pripada bazi »službe«.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

18. BASE

Čazma – courtyard of the parish hall (eastern part); archaeological excavations by ZMČ, 24 September 1992;
limestone; l. 17 cm, w. 14,5 cm, h. 9 cm;
GMČ inv. no. C 531

A fragment of architectural relief with a flat base and molding of the edge, with a right angled protrusion. It probably belonged to the base of a lectern.

13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

19. DIO SAKRARIJA(?)

Čazma – dominikanski samostan uz južnu stranu župne crkve; arheološko iskopavanje ZMČ 25. 09. 1992.;

vapnenac; duž. 9 cm; šir. 6 cm, vis. 4,4 cm;

GMČ inv. br. C 533

Ulomak dekorativnoga dijela sakrarija(?) ovalna oblika sa zaobljenim rubovima. Površina je reljefno modelirana u formi plastično izvedenih cvjetnih čvorova s dvjema okomitim rupicama između kojih je plastično naglašeno ljevokasto grlo, iznad kojega je polukružan cjevast okomito položen žlijeb.

13. stoljeće

Lit.: ŠTRK 2006

(V.Š.)

19. PART OF A SACRARIUM (?)

Čazma – the Dominican monastery by the southern side of the parish church; archaeological excavations by ZMČ, 25 September 1992;

limestone; l. 9 cm; w. 6 cm, h. 4,4 cm;

GMČ inv. no. C 533

A fragment of a decorative part of a sacrum (?) of oval form with rounded edges. The surface has relief modelation in the form of floral knots with two perpendicular holes and between them an emphasized shaft in the form of a funnel and above that a semicircular tubular perpendicularly placed groove.

13th century

Lit.: ŠTRK 2006

(V.Š.)

20. DIO SAKRARIJA(?)

Čazma – dominikanski samostan uz južnu stranu župne crkve; arheološko iskopavanje ZMČ 25. 09. 1992.;

vapnenac; duž. 8,7 cm, šir. 6,5 cm;

GMČ inv. br. C 534

Ulomak dekorativnoga dijela sakrarija(?) ovalna oblika. Pandan je inv. br. 533.

13. stoljeće

Lit.: ŠTRK 2006

(V.Š.)

20. PART OF A SACRARIUM (?)

Čazma – the Dominican monastery by the southern side of the parish church; archaeological excavations by ZMČ, 25 September 1992;

limestone; l. 8,7 cm, w. 6,5 cm;

GMČ inv. no. C 534

A fragment of a decorative part of a sacrum (?) of oval form. The counterpart to inv. no. 533, above.

13th century

Lit.: ŠTRK 2006

(V.Š.)

21. PROFILACIJA »SLUŽBE«

Čazma – dominikanski samostan uz južnu stranu župne crkve; arheološko iskopavanje IPU – ZMČ studeni 1992.;

vapnenac; duž. 26 cm, šir. 17,5 cm, Ø 15 cm;

GMČ inv. br. C 583

Ulomak »štapa« službe polukružna presjeka izrađena tehnikom klesanja.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno

(V.Š.)

21. PROFILED ELEMENT OF A LECTERN

Čazma – the Dominican monastery by the southern side of the parish church; archaeological excavations by IPU – ZMČ in November 1992;

limestone; l. 26 cm, w. 17,5 cm, Ø 15 cm;

GMČ inv. no. C 583

A fragment of the carved »base« of a lectern of semicircular section.

13th century

Lit.: unpublished

(V.Š.)

22. ČAŠKA KAPITELA

Čazma – dvorište župnoga dvora; slučajni nalaz 03, 11. 1989.;
bijeli vapnenac; vis. 15 cm, šir. 17 cm, Ø 13 cm;
GMČ inv.br. C 620

Ulomak središnjega dijela čaške kapitela stupa biljnoga tipa s jezikolikim listovima.

Između dvaju snopova radialnih listova u formi plitkih kanelura okomito stoji jak hrbat stabljike, s koje se obostrano granaju uski okomiti listovi izvedeni plitkim kanelurama.

13. stoljeće

Lit.: ŠTRK 1990.

(V.Š.)

22. CALYX OF A CAPITAL

Čazma – courtyard of the parish hall; chance find, 3 November 1989; white limestone; h. 15 cm; w. 17 cm, Ø 13 cm;
GMČ inv. no. C 620

A fragment of the central part of the calyx of a column capital of the floral type with tongue-shaped leaves. The strong spine of a stalk stands perpendicularly between two bundles of radial leaves in the form of shallow channelling, from which narrow perpendicular leaves in the form of shallow fluting branch off on both sides.

13th century

Lit.: ŠTRK 1990.

(V.Š.)

23. FIGURALNA PLASTIKA

Čazma – dvorište župnoga dvora (istočni dio); arheološko iskopavanje ZMČ, 25. 09. 1992.;
vapnenac; duž. 9 cm, šir. 7,5 cm, vis. 7,8 cm;
GMČ b.b.

Figuralna zoomorfna plastika izvedena je klesanjem na kamenome bloku, s kojega je naknadno odbijena. Figura prikazuje, vjerojatno, pticu grabljivicu uske i duguljaste nepotpuno očuvane glave, kojoj nedostaje oštri kljun. Poviše prijeloma naziru se tragovi očiju, a uši su modelirane u formi dvaju oštro profiliranih duguljastih vodoravnih rebara, od kojih je desno odbijeno. Prednja i stražnja strana tijela oblikovane su poput jaja, a sa svake se strane, ispod uši prema dolje, pruža po jedno sklopljeno krilo, prikazano u obliku povijena pupoljka, s kuglastim završetkom unutar kružno izvedena žlijeba.

Ranije 13. stoljeće (?)

Lit.: neobjavljeno

(V.Š.)

23. FIGURAL SCULPTURE

Čazma – courtyard of the parish hall (eastern part); archaeological excavations by ZMČ, 25 September 1992;
limestone; l. 9 cm, w. 7,5 cm, h. 7,8 cm;
GMČ n. n.

The figural zoomorphic sculpture was made by carving a stone block, from which it was later removed. The figure probably depicts a bird of prey with a narrow and elongated not fully preserved head, missing the sharp beak. Above the break are traces of the eyes, and the ears are modeled in the form of two sharply edged elongated horizontal ribs, the right one chipped off. The front and rear sides of the body are formed like eggs, and along each side, below the ears towards the bottom, extends a folded wing depicted in the form of a drooping bud with a globular ending within a circular groove.

Early 13th century(?)

Lit.: unpublished

(V.Š.)

24. BAZA KAPITELA

Čazma – dvorište župnoga dvora (istočni dio);
arheološko iskopavanje ZMČ 24. 09. 1992.;
vapnenac; šir. 11,5 cm, vis. 8 cm, šir. ruba baze
2,3 cm;
GMČ inv.br. C 532

Ulomak baze kapitela stupa biljnoga čaškastoga
tipa s okruglom bazom koju neposredno
nadvisuje šira cirkumpolarna rebrasta
pojasnica, vrhom povijena prema do-
lje. Iznad pojasnice čaške pružaju se
djelomično očuvani kružno tekući oko-
miti jezikaliki listovi,

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

24. BASE OF A CAPITAL

Čazma – courtyard of the parish hall (eastern
part); archaeological excavations by ZMČ, 24
September 1992;
limestone; w. 11,5 cm, h. 8 cm, w. edge of the
base 2,3 cm;
GMČ inv. no. C 532

A fragment of the base of a column capital of the
floral calyx type with a circular base directly over-
hung by a wider circumpolar ribbed belt with the
top bent downwards. Above the calyx belt extend
partly preserved circularly flowing perpendicular
tongue-shaped leaves.

13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

25. PROFILACIJA POLUSTUPA

Čazma – dominikanski samostan uz župnu crkvu
Sv. Marije Magdalene; arheološki nadzor prilikom
gradnje novoga trga 1996. god.;
žuti vapnenac; duž. 44 cm, šir. 29 cm, vis. 35 cm;
GMČ b.b.

Ulomak masivne profilacije polustupa lučna ob-
lika na stražnjem dijelu. Po sredini pročeljne
strane je polustup polukružna oblika u
presjeku, s po jednom dubokom užljebi-
nom sa svake strane, a one rubno skošene
u obliku trapeza.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

25. MOLDING OF SEMI-COLUMN

Čazma – the Dominican monastery by the south-
ern side of the parish church; archaeological super-
vision during construction of the new square in
1996;
yellow limestone; l. 44 cm, w. 29 cm, h. 35 cm;
GMČ n. n.

A fragment of a massive profile of a semi-column,
arched in the rear part. In the center of the front side
the semi-column has a semicircular section, with
one deep groove on each side slanted on the edges
in a trapezoidal shape.

13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

26. KAPITEL STUPA

Čazma – Česmanska ulica, korito rijeke Česme ispod mosta prema selu Dereza; slučajni nalaz otkriven 1967. god.;

žućkasti sedimentni vapnenac; šir. baze 12 cm, šir. vrha 25,5 cm, vis. 31 cm;

GMČ inv. br. C 81

Nepotpuno očuvan i dosta oštećen kapitel stupa stožasta oblika, s okruglom bazom i kvadratično oblikovanim vrhom ispod uništena abakusa. Približno po sredini čaške klesanjem su izvedene simetrično raspoređene četiri latice cvijeta. Između svake latice prema očuvanom dijelu vrha čaške simetrično se pruža po jedno profilirano rebro trapezasta oblika s uskim naglašenim hromptom u središnjem dijelu. Floralni uzorci u kombinaciji s rebrastim pojasevima, izvorno očito ukrašenim, čine skladnu kompoziciju. Točno mjesto izvornoga podrijetla nije poznato, a prema neprovjerenim podacima navodno potječe s lokacije gradskoga groblja Sv. Duha, gdje je prema tradiciji i nekim povijesnim pokazateljima stajala istoimena crkva čazmanskog Zbornoga kaptola iz prve polovice 13. st.

Prva polovica 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno
(V.Š.)

26. CAPITAL OF A COLUMN

Čazma – Česmanska Street, the bed of the Česma River below the bridge towards the village of Dereza; chance discovery in 1967;

yellowish sedimentary limestone; w. base 12 cm, w. top 25,5 cm, h. 31 cm;

GMČ inv. no. C 81

An incompletely preserved and quite damaged capital of a column, conical in shape, with a circular base and a square top below the destroyed abacus. Approximately in the center of the calyx four symmetrically placed flower petals were carved. Between each petal towards the preserved part of the top of the calyx extends a profiled rib of trapezoidal shape with a narrow emphasized spine in the central section. The floral pattern in combination with the ribbed bands, which were evidently decorated originally, create a harmonious composition. The exact site of its original location is unknown, but according to unverified information, it may have come from the town cemetery of the Holy Spirit, where according to legend and certain historical indicators, the church of the same name of the Cathedral Chapter of Čazma from the first half of the 13th century was said to have stood.

First half of the 13th century

Lit.: unpublished
(V.Š.)

MUZEJ GRADA ILOKA, ILOK

MUNICIPAL MUSEUM OF ILOK, ILOK

27. DIO PORTALA / PREKLESAN KAO KRSNA KAMENICA ILI MJERA ZA ŽITO(?)

Ilok – crkva Sv. Petra (?);
pjeskuljavi vapnenac; vis. 27–33 cm, šir. otvora 54 x 39 cm, deb. 6–18 cm;
MGI inv. br. 30

U stalnome postavu Muzeja grada Iloka od 1969. do 2000. godine bila je izložena masivna krsna kamenica. Kamenica je pronađena na području srednjovjekovnog grada Iloka. Neosporno je pripadala sakralnoj građevini unutar gradskih zidina. Točno mjesto njezina nalaza nije poznato, a ni vrijeme kada je postala dio muzejskog inventara. Izrađena

je od vapnenca kakav se nalazi u okolini Iloka. Masivni monolitni kamen izdubljen je ručno i ima oblik nepravilne elipse. Predmet je nejednake visine. Gornji je rub bez profilacije, a otvor je po dimenzijama približno jednak površini dna kamenice. S lijeve se strane nalazi manje udubljenje, a desno od njega je četvrtast

otvor veličine 3 x 4 centimetra. S vanjske su strane na jednome manjem dijelu ostaci simetrične vertikalne profilacije, pa se čini kao da se radi o većem arhitektonskom ulomku. To nas dovodi do zaključka da je masivni, profilirani monolit u prvobitnoj funkciji zapravo bio gornji dio većega romaničkog portala. Poslije je taj ulomak izgubljen te se upotrebljavao kao krsna kamenica. Ne postoje indicije za pretpostavku da je kamenica bila pretvorena u recipijent za tekućinu ili žito. Indicija koja govori u prilog tomu njezina je sačuvanost do današnjih dana. Na kame-nome su spomeniku velika površinska oštećenja, pa pretpostavljamo da su njegove vanjske površine bile dugotrajno izložene vremenskim prilikama. Ako je poslije služila kao posuda za mjeru, mogla je biti smještena u žitnicu koja se nalazi pored dvorca. Arheološka iskopavanja u Iloku unutar gradskih zidina, koja traju posljednjih nekoliko godina, možda će pomoći u rješavanju pitanja odakle potječe taj vrijedni kameni spomenik.

12./13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(R.Č.)

27. PART OF A PORTAL / RECARVED AS A BAPTISMAL FONT OR GRAIN MEASURE (?)

Ilok – Church of St. Peter (?);
sandy limestone limestone; h. 27–33 cm, w. opening 54 x 39 cm, th. 6–18 cm;
MGI inv. no. 30

The permanent display in the Municipal Museum of Ilok from 1969 to 2000 includes a massive baptismal font. The font had been discovered in the area of the medieval town of Ilok. It undoubtedly belonged to some religious structure within the city walls. The exact site of its discovery is unknown, as is the date when it became a part of the museum inventory. It is made of limestone that can be found in the vicinity of Ilok. The massive monolithic stone was hollowed by hand and is irregularly ellipsoid in shape and non-uniform in height. The upper edge lacks molding, and the opening is approximately equal in size to the surface of the bottom of the stone container. On the left side is a small hollow, and to the right of it a square opening measuring 3 x 4 centimeters. Remains of symmetrical vertical molding are visible on the exterior side in one small part, hence it seems that this was a larger architectural fragment. This leads to the conclusion that in its original function the massive molded monolith had in fact been the upper part of a large Romanesque portal. Later this fragment had been lost and used as a baptismal font. No indications exist that it had been transformed into a container for liquids or grain. This is only supported by the fact that it has been preserved to the present day. The stone monument displays major damage to the surface, so it is conjectured that its exterior surfaces were exposed to the elements for a long time. If it later had served as a vessel for measurement, it could have been located in the granary next to the castle. The archaeological excavations performed in Ilok in the last several years within the city walls will perhaps aid in solving the question of the origin of this valuable stone monument.

12th–13th centuries

Lit.: unpublished
(R.Č.)

28. ULOMAK PROZORA – MREŽIŠTE

Ilok – crkva Sv. Petra (?);
pjeskuljavi vapnenac; vis. 30 cm, šir. 60 cm,
deb. 25 cm;
MGI inv. br. 59

Prilikom katalogizacije Zbirke kamenih spomenika ulomak je izabran za budući stalni postav Muzeja. Ne zna se odakle potječe ni od kada se nalazi u Muzeju. Ulomak je mogao pripadati sakralnoj građevini na arealu srednjovjekovnoga grada unutar gradskih zidina. Fragment je možda pripadao gornjemu dijelu prozora ili manjemu otvoru u zidu.

Prema gornjemu zakrivljenom, lučnom dijelu, spomenik bismo mogli datirati u 12. ili na početak 13. stoljeća. Na ulomku su znatna površinska oštećenja, pogotovo na zakrivljenim profiliranim dijelovima. Zbog oštećenja je teže odrediti funkciju arhitektonskog ulomka. Dvostruka profilacija zatvara trokutasti otvor u sredini mrežišta. Trokutasti otvor vidljiv je i s jedne i s druge strane. Njegove dimenzije su 25 x 11 x 8 cm. Profiliranih ulomaka sličnih ovom nema u Muzeju grada Iloka. Arheološka istraživanja koja se vode na području srednjovjekovnoga grada mogla bi pridonijeti novim spoznajama o provenijenciji tog spomenika.

12./13. stoljeće

Lit. : neobjavljeno
(R.Č.)

28. FRAGMENT OF A WINDOW TRACERY

Ilok – Crkva Sv. Petra (?);
sandy limestone; h. 30 cm, w. 60 cm, th. 25 cm;
MGI inv. no. 59

This fragment was chosen for the future permanent display of the museum during revision of the collection of stone monuments. Its provenience is not known, and neither is the date of its acquisition by the museum. The fragment could have been from a religious structure in the area of the medieval town within the city walls. The fragment perhaps belonged to the upper part of a window or a small opening in a wall.

According to the upper curved or arched section, it can be dated to the 12th or the beginning of the 13th centuries. The surface is considerably damaged, particularly on the curved molded sections. The damage makes it difficult to determine the function of the architectural fragment. The double molding encloses a triangular opening in the center of the lattice. The triangular opening is visible from both sides. Its dimensions are 25 x 11 x 8 centimeters. The museum in Ilok contains no other fragments similar to this. The current archaeological excavations being performed in the area of the medieval town could contribute to new knowledge about the provenience of this specimen.

12th–13th centuries

Lit. : unpublished
(R.Č.)

POGLAVARSTVO GRADA IVANCA, IVANEC / INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU, ZAGREB

TOWN COUNCIL OF IVANEC, IVANEC / INSTITUTE OF
ARCHAEOLOGY, ZAGREB

29. KAPITEL (BAZA?)

Ivanec – utvrda; arheološki nalaz u središtu grada;
vapnenac; vel. 18 x 27 cm, vis. 24 cm;
pohrana: Poglavarstvo grada Ivanca

Oštećeni dio kapitela. Sačuvana je otprilike jedna četvrtina. Vidljiva je jedna glavica na uglu kapitela. Visina kugle je 8 cm. Iznad nje je pravokutni pojas visine 7 cm. Na tom su pojasu vidljivi tragovi klesanja. Donja strana kapitela završava ispupčenom pojascicom od par centimetara. Nađena je prilikom arheološkoga iskopavanja Instituta za arheologiju iz Zagreba pod vodstvom Juraja Belaja.

Kraj 12. ili početak 13. stoljeća

Lit.: BELAJ 2001, 58–67

(V.J.)

29. CAPITAL (BASE?)

Ivanec – fortress; archaeological find in the center of town;
limestone; dim. 18 x 27 cm, h. 24 cm;
kept in the Town Hall of Ivanec

A damaged part of a capital. Around a quarter is preserved. One small rounded bud is visible on the corner of the capital. The sphere is 8 centimeters high. Above it is a rectangular band 7 centimeters in height. Traces of carving are visible on this band. The lower side of the capital ends in a protruding band of a few centimeters. It was discovered during archaeological excavations by Juraj Belaj from Institute of Archaeology, Zagreb.

End of the 12th – beginning of the 13th centuries

Lit.: BELAJ 2001, 58–67

(V.J.)

MUZEJ GRADA KOPRIVNICE, KOPRIVNICA

MUNICIPAL MUSEUM OF KOPRIVNICA, KOPRIVNICA

30. ULOMAK PROFILACIJE

Vapnenac; vis. 23, šir. 34, duž. 67 cm

Dio profilacije koja gledana odozgo ima oblik neppravilna trokuta s dvjema dužim stranicama, na kojima se po dva konkavna i tri konveksna dijela izmjenjuju u pravilnom ritmu. Najduža stranica je ujedno i prednja strana. Profilacija s prednje strane ima tri pravilno raspoređena stupa koja izlaze iz tijela profilacije u tri četvrtine svoga opsega. Lijevi stup je samostalan, a srednji i desni flankirani su s po dva uža štapa raspoređena sa svake strane. Desni stup i štapovi jako su oštećeni. Hipotetski bi se fragment mogao povezati s crkvom Sv. Nikole.

Kasno 13. st. (?)

Lit: HORVAT R.2003, 47; REBERSKI 1986, 35; SLUKAN ALTIĆ 2006, 37.

(D.E.)

30. FRAGMENT OF MOLDING

Limestone, h. 23 cm, w. 34 cm, l. 67 cm

Part of a molded element which seen from above has the form of an irregular triangle with two longer sides where two concave and three convex sections alternate in a regular rhythm. The longest side is at the same time the front side. The front consists of three regularly arranged columns that protrude from the body to three quarters of its extent. The left hand column is independent, while the central and right columns are flanked by two narrow rods arranged on each side. The right hand column and rods are badly damaged. Hypothetically, this fragment might be connected to the Church of St. Nicholas.

Late 13th century (?)

Lit: HORVAT R. 2003, 47; REBERSKI 1986, 35; SLUKAN ALTIĆ 2006, 36.

(D.E.)

GRADSKI MUZEJ KRIŽEVCI, KRIŽEVCI

MUNICIPAL MUSEUM OF KRIŽEVCI, KRIŽEVCI

31. KAMENA SKULPTURA SEPULKRALCA

Glogovnica; ugradba u zvonik župne crkve Uznesenja Marijina;

Pješčenjak; vis. 77,5 cm, šir. 34 cm, istak 15 cm;

Lik sepulkralca prikazan je u klečećem položaju, s čvrsto skupljenim koljenima i razmaknutim stopalima. Ruke su skupljene na prsima, na kojima je uočljiv i motiv dvostrukoga križa.

13. stoljeće

Lit.: BADURINA 1993, 312, 316; DOBRONIĆ

1998, 79, 80 sl. 10.

(L.O.R.)

31. STONE SCULPTURE OF A KNIGHT OF THE HOLY SEPULCHER

Glogovnica; immured in the belfry of the parish church of the Assumption of the Virgin Mary; Sandstone; h. 77,5 cm, w. 34 cm, protrusion 15 cm.

The figure of a knight of the Holy Sepulcher is depicted in a kneeling position, with the knees clenched together and the feet spread. The arms are crossed on the chest, where a motif of a double cross can be seen.

13th century

Lit.: BADURINA 1993, 312, 316; DOBRONIĆ 1998, 79, 80 fig. 10.

(L.O.R.)

32. KAMENA SKULPTURA ČOVJEKA

Glogovnica; ugradba u zidu župne crkve Uznesenja Marijina, južno od trijumfalnoga luka;

pješčenjak; nedostupan, nešto manji od broja 31.

Sjedeći ili čučajući lik čovjeka, koji je vjerojatno nosio stup ili polustup. Ruke su mu sklopljene u molitvi, što odaje blag i spokojan izraz lica. Gornji dio torza oblikovan je pravilno, a donji se dio tijela, osim stopala s izraženim prstima, teže razaznaje.

13. stoljeće

Lit.: BADURINA 1993, 312; DOBRONIĆ

1998, 80, sl. 11.

(L.O.R.)

32. STONE SCULPTURE OF A MAN

Glogovnica; immured in the wall of the parish church of the Assumption of the Virgin Mary, south of the triumphal arch;

sandstone; inaccessible, somewhat smaller than no. 31.

A sitting or squatting figure of a man that was probably supported by a column or semi-column. His hands are clasped in prayer, as is shown by the mild and tranquil expression on the face. The upper part of the torso is regularly formed, while the lower part of the body, except for the feet with emphasized toes, is harder to discern.

13th century

Lit.: BADURINA 1993, 312; DOBRONIĆ 1998, 80 fig. 11.

(L.O.R.)

33. PREPOLOVLJENA KAMENA SKULPTURA SEPULKRALCA

Glogovnica; ugradba na sjevernoj strani župnog dvora u Glogovnici;

pješčenjak; skulptura uklesana u bridni dio prizmatičnoga komada kamena; vis. 70 cm, šir. 45 cm

Stojeći lik sepulkralca sastoji se od dva dijela skulpture prepolovljene u pojasu. Glava i vrat skulpture izraženiji su u odnosu na gornji dio tijela. Lijeva ruka položena je na prsa, na kojima je vidljiv dvostruki križ. Desna ruka savijena je ispod struka i proteže se do pojasa na halji. Donji dio skulpture ima široku samostansku odoru s pojasom, koja seže do ispod koljena. Na pojasu vise mač, ključ i torbica. Skulptura je vjerojatno služila kao nosač polustupa na portalu.

13. stoljeće

Lit: BADURINA 1993, 312, 317; DOBRONIĆ 1998, 80, 81, sl. 12:13.
(L.O.R.)

33. HALVED STONE SCULPTURE OF A KNIGHT OF THE HOLY SEPULCHER

Glogovnica; immured in the northern side of the parish hall in Glogovnica;

sandstone; the sculpture was carved on the edge section of a prismatic piece of stone; h. 70 cm, w. 45 cm

The standing figure of a Canon of the Holy Sepulcher consists of two parts of a sculpture divided at the belt. The head and neck of the sculpture are more emphasized in relation to the upper part of the body. The left hand is placed on the chest, where a double cross is visible. The right arm is bent below the waist and extends to the belt of the habit. The lower part of the sculpture is depicted wearing a wide monasterial robe with a belt that extends to beneath the knees. A sword, key, and purse hang from the belt. The sculpture probably served as a bearer of a semi-column on the portal.

13th century

Lit: BADURINA 1993, 312, 317; DOBRONIĆ 1998, 80, 81 fig. 12:13.
(L.O.R.)

34. SKULPTURA KRIŽARA U VITEŠKOJ ODORI

Glogovnica; ugradba u zidu podruma u Gornjoj Glogovnici br. 61;

pješčenjak; isklesana na bridu prizmatičnoga kamenog bloka; vis. 70 cm, šir 45 cm;

Sjedeći lik sepulkralca u oklopu, s prikazom dvostrukoga križa na prsima. Ruke su priljubljene uz tijelo i položene na bedra. Noge su skupljene cijelom dužinom. S obzirom na način klesanja, skulptura je vjerojatno služila kao nosač polustupa na portalu.

13. stoljeće

Lit: BADURINA 1993, 312, 317; DOBRONIĆ 1998, 81, 82 sl. 14.
(L.O.R.)

34. SCULPTURE OF A CRUSADER IN KNIGHT'S DRESS

Glogovnica; immured in the wall of a cellar at Gornja Glogovnica no. 61;

sandstone; carved onto the edge of a prismatic stone block; h. 70 cm; w. 45 cm;

A seated figure of a Canon of the Holy Sepulcher in armour, with an image of a double cross on the chest. The arms are close by the body and the hands are placed on the thighs. The legs are together throughout their entire length. The sculpture probably served as a bearer of a semi-column in the portal given the manner of carving.

13th century

Lit: BADURINA 1993, 312, 317; DOBRONIĆ 1998, 81, 82 fig. 14.
(L.O.R.)

35. KAMENI BLOK S ISKLESANOM LJUDSKOM GLAVOM

Glogovnica;
pješčenjak; 27 x 33 x 30 cm;
GMK inv. br. 27

Grubo klesani kamen s prikazom ljudske glave. Skulptura je oštećena, no jasno se razabiru oči, nos i usta, kao glavni elementi lica. Izražen je oblik brade i ušiju. Skulptura je vjerojatno služila kao nosač, konzola ili kapitel.

13. stoljeće

Lit: BADURINA 1993, 312; DOBRONIĆ 1998, 82, 83 sl. 15.
(L.O.R.)

35. STONE BLOCK WITH A CARVED HUMAN HEAD

Glogovnica;
sandstone; 27 x 33 x 30 cm;
GMK inv. no. 27

A coarsely carved stone with an image of a human head. The sculpture is damaged, but the eyes, nose, and mouth can clearly be distinguished as the main elements of the face. The shape of the chin and eyes is emphasized. The sculpture probably served as a support, console, or capital.

13th century

Lit: BADURINA 1993, 312; DOBRONIĆ 1998, 82, 83 fig. 15.
(L.O.R.)

FRANJEVAČKA ZBIRKA, NAŠICE

FRANCISCAN COLLECTION, NAŠICE

36. TEMPLARSKI GRB

Našice – crkva Sv. Martina;
pješčanjak; vis. 58 cm;
Našice – Franjevačka zbirka b, b.

Klesani kamen s prikazom grba templarskoga reda pronađen je kao spolija u crkvi Sv. Martina kod Našica, koju je podigao templarski red u 13. stoljeću na svome posjedu u Našicama. Grb je bio ugrađen u kameni luk velikoga otvora iznad glavnoga crkvenog portala s nepoznatom izvornom funkcijom i smještajem.

Danas se grb nalazi u franjevačkome samostanu u Našicama, koji je crkvu Sv. Martina naslijedilo od ivanovaca, a ovi od templara po ukinuću templarskoga reda. Crkva je podignuta kao kvalitetna romanička gradnja prve polovice 13. stoljeća i, kako nije pretrpjela veće izmjene, danas predstavlja »ne samo jedan od najznačajnijih spomenika romanike u Slavoniji, već je jedina potpuno sačuvana templarska crkva u Hrvatskoj« (Dobronić).

Grb je rađen od jednoga kamenog komada i isklesan je u obliku štita trokutasta polja, vrhom okrenuta prema dolje. Po tipologiji pripada grupi klinastih grbova blago zaobljenih bočnih stranica. U niskome reljefu obrađena je prednja ploha grba s prikazom dvostrukoga križa. Rub plohe oivičen je dvjema paralelnim vrpčama, a unutar tako oblikovane središnje plohe klesan je jednostavan latinski križ čiji su krakovi gotovo podjednako dugi, a nešto je uži donji vertikalni krak. U sjecištu krakova nalazi se udubljenje koje ponavlja trokutasto polje cijeloga štita, a u njemu je klesan drugi križ identične forme. Nedostaje veći komad s gornje desne strane grba. Prema stručnoj literaturi to je »U kontinentalnom dijelu Hrvatske (...) vjerojatno najstariji sačuvani heraldički štiti« (Horvat). Njegov nastanak možemo smjestiti u razdoblje između dolaska templara u Našice i gradnje crkve (oko 1230.) i godine ukinuća templarskoga reda (1312.).

13. stoljeće

Lit.: DOBRONIĆ 1984, 68; DOBRONIĆ 2002, 101–103;
HORVAT Z. 1996, 24; LUČEVNJAK 2000, 5
(S.L.)

36. TEMPLAR COAT-OF-ARMS

Našice – Church of St. Martin;
sandstone; h. 58 cm;
Našice – Franciscan Monastery Collection

The carved stone displaying the emblem of the Templar Order was found as spolia in the Church of St. Martin near Našice. This church was built by the order of the Templars in the 13th century on their estate in Našice. The coat-of-arms was immured into the stone arch of the large opening above the main portal of the church, with an unknown original function and location.

Today the coat-of-arms is located in the Franciscan monastery in Našice, who inherited the Church of St. Martin from the Knights of St. John, who in their turn took it over after the abolition of the Templar Order. The church was built as a high quality Romanesque building of the first half of the 13th century, and since it has not suffered major changes, today it represents »not merely one of the most important Romanesque monuments in Slavonia, but it is also the only completely preserved Templar church in Croatia« (Dobronić).

The emblem was made from one piece of stone and it was carved in the form of a triangular shield with the narrow part pointing downwards, in terms of typology it belongs to the group of wedge-shaped shields with gently rounded lateral sides. The front surface with the image of a double cross is worked in shallow relief. The edge of the slab is bordered with two parallel bands, and within the central field a simple Latin cross is carved, with arms of almost the same length and with a somewhat lesser width of the lower vertical arm. At the crossing point of the arms is a hollow that repeats the triangular field of the entire shield, and in this is carved a second cross of identical form. A large piece is missing from the upper right side of the shield.

According to scholarly texts on the subject, this is »probably the oldest preserved heraldic shield in the continental part of Croatia« (Horvat). Its creation can be dated to the period between the arrival of the Templars in Našice and the construction of the church (around 1230) and the year the Templar Order was abolished (1312).

13th century

Lit.: DOBRONIĆ 1984, 68; DOBRONIĆ 2002, 101–103;
HORVAT Z. 1996, 24; LUČEVNJAK 2000, 5
(S.L.)

GRADSKI MUZEJ NOVA GRADIŠKA, NOVA GRADIŠKA

MUNICIPAL MUSEUM OF NOVA GRADIŠKA, NOVA GRADIŠKA

37. KAMENI ULOMAK S PRIKAZOM MEDVJEDA

Cage kod Okučana (antički lokalitet), arheološko iskopavanje AMZ 1981.–1986.; vapnenac; duž. 51 cm, šir. 27 cm, vis. 40 cm; GMNG inv. br. 3070

Kameni ulomak je polukružna oblika (lunete) s dekorativnim istakama (konzolama) na obje bočne strane. Moguće je da su ti dekorativni elementi pri vrhu profilirani u obliku voluta (?). Na desnoj strani kame-noga reljefa, ukrasni elementi (konzole) prilično su oštećeni, a na lijevoj su bočnoj strani očuvaniji.

U polukružnome dijelu prednje plohe figuralni je prikaz medvjeda koji hoda, s desnom šapom uzdignutom nad fantastičnom životinom – pti-

com (?) postavljenom okomito. Glava medvjeda blago je uzdignuta prema gore, kao da se medvjed bori s pti-com (?). Naglašene su mu šape i njuška, kao i donji dio te fantastične životinje.

Iznad trupa medvjeda, koji je rustikalno oblikovan, vide se otisci (?).

Glava medvjeda nad fantastičnom životinjom predstavlja središnji dio

kompozicije. Sastavni je dio prikazane teme i polukrug koji se spušta sa središnjega dijela lunete, što je i reljefno istaknuto.

Figuralni prikaz na kamenome ulomku izveden je u niskome reljefu.

13. stoljeće (?)

Lit.: BRUNŠMID 1887, 205; ŽUGAJ 1919–1969, 12; PINTEROVIĆ 1973–1975, 125, 130; DŽAJIĆ 1989 (M.M.)

37. STONE FRAGMENT WITH AN IMAGE OF A BEAR

Cage near Okučani (Roman site), archaeological excavations by AMZ 1981–1986; limestone; l. 51 cm, w. 27 cm, h. 40 cm; GMNG inv. no. 3070

The stone fragment has a semicircular shape (lunette) with decorative protrusions (consols) on both lateral sides. It is possible that these decorative elements were shaped into the form of volutes at the top (?). On the right side of the stone relief, the decorative elements (consols) are considerably damaged, while they are better preserved on the left side.

The semicircular section of the frontal surface bears a figural depiction of a bear striding with its right paw raised above a fantastic creature – a bird (?) placed perpendicularly. The head of the bear is slightly raised as if the bear is fighting with the bird (?). His paws and snout and the lower part of the fantastic creature/bird are emphasized.

Impressions (?) can be seen above the rustically formed body of the bear. The head of the bear above the fantastic creature represents the central part of the composition. A constituent part of the depicted theme is a semicircle that descends from the central part of the lunette, which stands out in relief.

The entire figural scene on the stone fragment was carved in low relief.

13th century (?)

Lit.: BRUNŠMID 1887, 205; ŽUGAJ 1969, 12; PINTEROVIĆ 1973–1975, 125, 130; DŽAJIĆ 1989 (M.M.)

MUZEJ SLAVONIJE, OSIJEK

MUSEUM OF SLAVONIA, OSIJEK

38. ULOMAK OLTARNE PREGRADE

Beli Manastir, Sarkanj; dar: B. Radošević, 1963. god.; vapnenac; vis. desne strane 41 cm, šir. gore 44 cm, debljina 12,5–13,5 cm, dub. reljefa 2–3 cm; MSO AS 7721

Ulomak oltarne pregrade (pluteja) na gornjoj strani ima ostatak profilacije. Desna strana je ravna. Reljef je djelomično zapunjen vrlo tvrdom žbukom (sekundarna uporaba). Površina reljefa djelomično je u kavernama. Stražnji je dio relativno gladak.

Unutar kružnica od tropleta, od kojih je u cijelosti sačuvana samo jedna, nalaze se dvije ptice i stražnji dijelovi dviju životinja. Kod tropleta je srednja traka nešto šira i polukružna je presjeka. Između dviju kružnica i vanjskoga ruba (također u obliku tropleta), u svojevrstnom trokutu nalazi se modificirani ukras vegetabilne forme. Samo je ptica u gornjem desnom uglu u potpunosti očuvana. Ispod nje je prednji dio slične ptice, a u lijevoj je kružnici stražnji dio papkara s kratkim repom. Ispod se nazire ostatak potkoljenice i papka.

Položaj ptica je asimetričan, a glave, koje izlaze iz okvira pleternih kružnica, zoblju najvjerojatnije grozd. Iako ptice oblikom trupa, krila i repa podsjećaju na golubove, kljunovi i pandže su im kao u grabljivica. Ptice i životinje isklesane su u dosta dubokom reljefu, s izraženom voluminoznošću. Perje i krila fino su isklesani u plitkome reljefu.

druga polovica 11. stoljeća

Lit.: RADIĆ 1997 b, 99–121; RADIĆ 1997 a, 88, 93, kat. br. 16; RADIĆ 2003, 14, kat. br. 6.

(M.R.)

38. FRAGMENT OF AN ALTAR SCREEN

Beli Manastir, Sarkanj; gift: B. Radošević, 1963; limestone; h. right side 41 cm, w. above 44 cm, th. 12,5–13,5 cm, th. relief 2–3 cm; MSO AS 7721

The fragment of an altar screen (pluteus) has remains of molding on the upper side. The right side is flat. The relief is partly filled with a very hard plaster (secondary use). The surface of the relief is somewhat pocked. The back part is relatively smooth.

Circles formed of three strand ribbons, only one of which is entirely preserved, contain two birds and the hind ends of two animals. The central band in the triple strand is somewhat wider and has a semi-circular section. The almost triangular area between two circles and the exterior edge (also triple stranded), contains a modified decoration of floral forms. Only the bird in the upper right corner is fully preserved. Below it is the front section of a similar bird, and in the left circle is the rear section of a hoofed animal with a short tail, and below it the remains of the legs and hooves. The position of the birds is asymmetrical, and heads that extend beyond the framework of the braided circles, are pecking most probably at bunches of grapes. Although the form of the body, wings, and tail are reminiscent of doves, the beaks and talons are like those of birds of prey. The birds and animal were carved in quite high relief with a marked voluminosity. The feathers and wings were finely carved in low relief.

Second half of the 11th century

Lit.: RADIĆ 1997 a, 88, 93, cat. no. 16; RADIĆ 1997 b, 99–121; RADIĆ 2003, 14, cat. no. 6

(M.R.)

39. ULOMAK KAPITELA

Beli Manastir (?); dar: Stjepan Schneider, Beli Manastir 1898. god.;
vapnenac; kraća os (vis.) 11 cm, duža os (šir.) 25 cm, deb. 6,5 cm;
MSO AS 2680

Uloimak nepravilna stožasta presjeka s motivima većega i manjega »srca« okruženih trima uskim vrpčama. Modificirano srpoliko lišće, nazubljeno s unutrašnje strane (akantus), naslanja se vrhovima na »srca«. Reljef je vrlo dubok i oštro rezan, a linije imaju oštar brid, druga polovica 11. stoljeća

Lit.: RADIĆ 1997 a, 88, kat. br. 17; RADIĆ 1997 b, 99–121
(M.R.)

39. FRAGMENT OF A CAPITAL

Beli Manastir (?); gift: Stjepan Schneider, Beli Manastir 1898;
limestone; shorter axis (h.) 11 cm, longer axis (w.) 25 cm, th. 6,5 cm;
MSO AS 2680

A fragment of irregular conical section with motifs of a larger and smaller »heart« surrounded by three narrow ribbons. Modified sickle-shaped leaves, serrated on the inner side (acanthus), rest their tips on the »hearts«. The relief is very high and sharply carved, and the lines have sharp edges. Second half of the 11th century

Lit.: RADIĆ 1997 a, 88, cat. no. 17; RADIĆ 1997 b, 99–121
(M.R.)

40. JANJE

Našice, »Klara«; dar: Slavka Petrića, 1967. god.;
krupno zrnati pješčenjak; vis. 22 cm, šir. 28 cm, deb. 10 cm;
MSO AS 20078

Rustično modelirano janje s detaljima isklesanim u plitkome reljefu. Istaknuta je prednja noga, a stražnja je uništena. Poledina je neformirana (ukras na crkvenoj konzoli ili sus-tropnome zaglavnom kamenu (?)).

13.–14. stoljeće

Lit.: RADIĆ 1997 a, 88, kat. br. 18; RADIĆ 2003, 15, kat. br. 7.

(M.R.)

40. LAMB

Našice, »Klara«; gift: Slavko Petrić, 1967;
large grained sandstone; h. 22 cm, w. 28 cm, th. 10 cm,
MSO AS 20078

A rustically modeled lamb with details carved in shallow relief. One foreleg is emphasized, while the hind leg has been destroyed. The back is unformed (decoration on a church console or a ceiling key-stone?).

13th–14th centuries

Lit.: RADIĆ 1997 a, 88, cat. no. 18; RADIĆ 2003, 15, cat. no. 7

(M.R.)

GRADSKI MUZEJ POŽEGA, POŽEGA

MUNICIPAL MUSEUM OF POŽEGA, POŽEGA

41. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 19 x 15,5 x 33 cm;
GMP inv. br. 1876

Reljef glave s kosim očima, na kojemu je nesimetrično prikazana glava bez čela.

Svinut plosnat nos ima slabo vidljive nosnice. Oba oka su koso položena s lijeva nadesno i omeđena dvostrukim obrubom. U plošnim bjeloočnicama usvrdlane su kružne rupe kao zjenice. Usta su koso smještena u obliku pravokutne šire rupe. Brada završava dijagonalno u donjem lijevom uglu i označena je s nekoliko brazda. Na desnome uglu je asimetričan brk naznačen trima brazdama.

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 18; PEIĆ 1977, 488;

GEBER 1997, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 94;

TÓTH 2001, 130

(D.S.Š.)

41. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 19 x 15,5 x 33 cm;
GMP inv. no. 1876

Relief of a head with slanted eyes on an asymmetrical face without forehead. A completely flattened nose has barely visible nostrils. The eyes slat from left to right and are surrounded by a double frame. Flat eye whites bear drilled holes representing pupils. The mouth is slanted too, in a form of a wide rectangular hole. The beard ends diagonally at the lower left corner, and is marked by a series of grooves. At the right corner there is an asymmetrical moustache marked by three grooves

12th century

Lit.: HORVAT A. 1962, 18; PEIĆ 1977, 488; GEBER

1997, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 94; TÓTH 2001,

130

(D.S.Š.)

42. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 19 x 15 x 18 cm;
GMP inv. br. 1875

Reljef glave s bradom na kojem je simetrično komponirana kvadratna glava bez čela. Iz impostata se nastavlja kratak tubast nos s nosnicama. Jako naglašene oči obrubljene su i ispučene, a u bjeloočnicama su duboko usvrdlane kružne rupe. S objiju strana nosa izlaze plastične brazde. Usta su oblikovana kao pravokutna uska rupa. Brada je trodjelno stilizirana dubokim usjeklinama u obliku listića.

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 19; PEIĆ 1977,

496–494; GEBER 1979, 85, SOKAČ-ŠTI-

MAC 1997, 85

(D.S.Š.)

42. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 19 x 15 x 18 cm;
GMP inv. no. 1875

A relief image of a head with a beard. The square head without a forehead is symmetrically composed. A short tubular nose with nostrils continues from the impost. The highly emphasized eyes are bordered and protrusive, with deeply drilled circular holes in the pupils. Relief grooves extend from both sides of the nose. The mouth is formed as a narrow rectangular hole. The beard is tripartite and stylized, with deep cuts in the form of small leaves.

12th century

Lit.: HORVAT A. 1962, 19; PEIĆ 1977, 496–494; GEBER

1979, 85, SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 85

(D.S.Š.)

43. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 18 x 15 x 33 cm;
GMP inv. br. 1896

Reljef glave s brkovima i bradom koja prikazuje stiliziranu mušku glavu s dvostruko izbrazdanim čelom. Kratak tubast nos ima označene nosnice. U ispupčenim bjeloočnicama usvrđane su kružne rupe kao zjenice. Mala usta imaju oblik nepravilne pravokutne rupe. Brkovi se simetrično savijaju u luku prema gore. Na konzoli su vidljivi tragovi roza boje

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 20; GEBER 1979, 116, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 86
(D.S.Š.)

43. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 18 x 15 x 33 cm;
GMP inv. no. 1896

A head in relief with mustaches and a beard, depicting a stylized male head with two furrowed lines on the forehead. The short tubular nose has nostrils marked. The eyes have protrusive whites with drilled circular holes for the pupils. The small mouth has an irregular rectangular indented shape. The mustaches symmetrically curve upwards. Traces of pink paint can be seen on the console.

12th century

Lit.: HORVAT A. 1962, 20; GEBER 1979, 116, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 86
(D.S.Š.)

44. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 17 x 15 x 26 cm;
GMP inv. br. 1874

Reljef golobrade glave pravokutna oblika s oštećenjem u gornjem dijelu. Oči su obrubljene bez reljefne obradbe. Lijevo oko je ovalno, a desno trokutasto. Ispod očiju vidljivi su nabori. Nos je tubast i izdubljen. Mala usta usječena su kosim urezima.

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 21; GEBER 1979, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 90
(D.S.Š.)

44. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 17 x 15 x 26 cm;
GMP inv. no. 1874

A relief depiction of a clean-shaven head of rectangular shape, damaged in the upper section. The eyes are merely bordered without any relief working. The left eye is oval, and the right triangular. Wrinkles are visible below the eyes. The nose is tubular and elongated. The small mouth was formed by two slanting lines.

12th century

Lit.: HORVAT A. 1962, 21; GEBER 1979, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 90
(D.S.Š.)

45. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 20 x 29 x 35 cm;
GMP inv. br. 3017

Reljef dviju bradatih glava, od kojih se svaka nalazi s jedne od bočnih strana oštećenoga kamena. Umjesto čela iznad lica izdižu se imposti omeđeni ravnom linijom. Nosovi su im tubasti, s označenim nosnicama. Plastičnim izdubljenim očima duboko su usvrđane kružne rupe kao zjenice. Usta su im u obliku vodoravne brazde. Brade su prikazane s nekoliko okomitih dubljih ureza.

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 20; PEIĆ 1977, 488; GEBER 1979, 113; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 99; TÓTH 2001, 429
(D.S.Š.)

45. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 20 x 29 x 35 cm;
GMP inv. no. 3017

A relief of two bearded heads, each located on one side of a damaged stone. The forehead was replaced by an impost bordered by a straight band. The nose of each is tubular with marked nostrils. The deeply carved and protruding eyes have deeply drilled circular holes for the pupils. The mouth is a horizontal furrow surrounded by a parallel line. Each beard is portrayed by several deep vertical parallel incisions.

12th century

Lit.: HORVAT A. 1962, 20; PEIĆ 1977, 488; GEBER 1979, 113; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 99; TÓTH 2001, 429
(D.S.Š.)

46. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 22 x 11,5 x 9 cm;
GMP inv. br. A – 6610

Reljef muške glave s trokutastim tubastim nosom. U okruglim plastičnim očima duboko su usvrđlane kružne rupe kao zjenice. Usta su u obliku vodoravne brazde, a ispod njih je obla polukružna brada. Iznad očiju izdiže se impost s usvrđlanom rupom u sredini.

12. stoljeće

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1986, 25; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 99
(D.S.Š.)

46. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 22 x 11,5 x 9 cm;
GMP inv. no. A – 6610

A male head in relief with a triangular tubular nose. The circular protruding eyes have deeply drilled circular holes as pupils. The mouth is in the form of a horizontal groove, with a rounded semicircular chin below. The impost starts above the eyes, with a drilled hole in the center.

12th century

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1986, 25; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 99
(D.S.Š.)

47. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 28 x 15 x 24 cm;
GMP inv. br. 6136

Reljef bradate glave u obliku kvadrata. Ispod imposta nastavlja se trokutast nos s uklesanim nosnicama. Plastičnost očiju naglašena je asimetrično postavljenim izbočenim jajastim bjeloočnicama, u koje su usvrđlane kružne rupe. Oči su obrubljene gornjim i naglašenim donjim kapkom. Usta čine pravokutnu udubinu s usječenim kutovima.

Brada je izdužena, izvučena prema van i ravna u profilu. Na njoj se nalaze okomite brazde.

12. stoljeće

Lit.: GEBER 1979, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 88
(D.S.Š.)

47. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 28 x 15 x 24 cm;
GMP inv. no. 6136

A square shaped relief of a bearded head. A triangular nose with carved nostrils extends downwards from the impost. The relief treatment is emphasized by the protruding oviform asymmetrically placed eyes with their drilled circular holes for the pupils. The eyes are bordered by an upper and emphasized lower lid. The mouth is a rectangular hollow with bevelled edges. The beard is elongated, sticks out, and is flat in profile. Perpendicular grooves can be noted on it.

12th century

Lit.: GEBER 1979, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 88
(D.S.Š.)

48. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 16 x 15 x 25 cm;
GMP inv. br. 6350

Reljef glave s tri lica, na kojoj se spajaju tri položaja obraza: lijevi profil, en face i desni profil. Oči su usvrđlane. U jednoj zjenici sačuvan je komadić olova. Nos je uzak i izdužen. Glava je napuknuta na lijevoj strani.

12. stoljeće

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1987, 151; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 95; TÓTH 2001, 431
(D.S.Š.)

48. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 16 x 15 x 25 cm;
GMP inv. no. 6350

A relief of a head with three faces: in left profile, *en face*, and in right profile. The profiled eyes have drilled holes. A small piece of lead was preserved in one pupil. The nose is narrow and elongated. The head is cracked on the left side.

12th century

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1987, 151; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 95; TÓTH 2001, 431
(D.S.Š.)

49. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 17,5 x 14 x 28 cm;
GMP inv, br. 6351

Reljefni prikaz figure uzdignutih ruku, između kojih je široki impost. Na velikoj okrugloj glavi ističu se okrugle oči s usrdlanim rupama kao zjenicama. Nos je dug i uzak, a usta pravokutna i mala. Tijelo je prikazano do koljena, s urezanim kosim linijama koje čine draperiju. U pozadini su sačuvani dublji kosi urezi.

12. stoljeće

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1987, 150; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 97; TÓTH 2001, 431; SOKAČ-ŠTIMAC 2006, 226
(D.S.Š.)

49. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 17,5 x 14 x 28 cm;
GMP inv. no. 6351

A relief image of a figure with upraised arms with a broad impost between them. The large circular head has emphasized circular eyes with drilled holes for the pupils. The nose is long and narrow, and the mouth rectangular and small. The body is shown to the knees with incised slanting lines depicting clothing. Deep oblique incisions are preserved in the background.

12th century

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1987, 150; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 97; TÓTH 2001, 431; SOKAČ-ŠTIMAC 2006, 226
(D.S.Š.)

50. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 15,5 x 18 x 19 cm;
GMP inv. br. A – 6650

Klesanac s reljefom ljudske glave s bademastim očima u koje su usrdlane kružne rupe kao zjenice. Iznad i ispod očiju vidljivi su duboki urezi. Nos je uzak i sačuvan do polovice, a usta čini pravokutna rupa. Ispod usta je oblo proširenje. Ispod očiju s objiju strana lica proteže se pravokutno proširenje, koje se u donjem dijelu sužava. Lice je bez brade i završava ravno.

12. stoljeće

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1987, 177; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 91
(D.S.Š.)

50. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 15,5 x 18 x 19 cm;
GMP inv. no. A – 6650

A carved stone with a relief of a human head with almond-shaped eyes that have large drilled holes for the pupils. Deep incisions are visible above and below the eyes. The nose is narrow and half is preserved, and the mouth is a rectangular hole. Below the eyes on both sides of the face extend rectangular extensions that narrow in the lower part. The face has no beard and ends flatly.

12th century

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1987, 177; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 91
(D.S.Š.)

51. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 17 x 12 x 24 cm;
GMP inv. br. A – 6651

Klesanac s reljefom golobrade glave sa širokim impostom, na kojemu je vodoravna udubina. Na čelu su dvije trokutaste linije. Široki i masivni plastični nos sačuvan je s dobro vidljivim nosnicama. Oči su okrugle i manjega oblika, s okruglim rubom oko usrdlanih kružnih rupa za zjenice. Lice je ovalno, sa sitnim vodoravnim linijama. Usta čini uska polukružna plitka linija, ispod koje je mala obla brada sastavljena od triju polukrugova.

12. stoljeće

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 89
(D.S.Š.)

51. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 17 x 12 x 24 cm;
GMP inv. no. A – 6651

A carved stone with a relief of a clean-shaven head. The broad impost has a horizontal groove. There are two triangular lines on the forehead. The broad and massive relief nose has well preserved nostrils. The eyes are circular and small, with a circular border around the drilled circular holes for pupils. The face is oval, with tiny horizontal lines. The mouth consists of a thin downturned semicircular shallow line, with a small rounded chin below it composed of three semicircles.

12th century

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 89
(D.S.Š.)

52. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 19 x 16 x 34 cm;
GMP inv. br. A – 6652

Klesanac s reljefom bradate i brkate glave. Sačuvana je polovica imposta s urezanim trima vodoravnim linijama. Dominira kratak, širok, plastični nos s vidljivim nosnicama. Usta su tanka, u obliku pravokutne urezane linije. Oči su bademaste, s usvrđanim kružnim rupama za zjenice i urezanim dvjema linijama iznad i jednom ispod oka. Brkovi su označeni dvjema polukružnim oblim linijama, a plastična i izbočena brada koncipirana je u obliku četiri okomite brazde.

12. stoljeće

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1987, 150; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 87
(D.S.Š.)

52. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 19 x 16 x 34 cm;
GMP inv. no. A – 6652

A carved stone with a relief image of a bearded and mustached head. Half of the impost with three incised horizontal lines has been preserved. The head is dominated by the short and broad relief nose with visible nostrils. The thin mouth is formed by rectangular carved lines. The almond-shaped eyes had drilled circular holes for pupils, with two lines incised above and one line below each eye. The mustaches are marked by two semicircular rounded lines, and the protrusive beard in relief is formed by four perpendicular grooves.

12th century

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1987, 150; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 87
(D.S.Š.)

53. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 16 x 13 x 34 cm;
GMP inv. br. A – 6653

Klesanac s reljefom polovice ljudske glave. Ispod široka imposta nalazi se čelo s dvama polukružnim urezima. Sačuvano je samo jedno bademasto oko s usvrđanom okruglom rupom za zjenicu. Lijeva strana glave nije sačuvana.

12. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(D.S.Š.)

53. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 16 x 13 x 34 cm;
GMP inv. no. A – 6653

A carved stone with a relief of half of a human head. Below the wide impost is a forehead with two semicircular incisions. Only one almond-shaped eye is preserved with a drilled circular hole for the pupil. The left side of the head has not been preserved.

12th century

Lit.: unpublished
(D.S.Š.)

54. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 20 x 14 x 30 cm;
GMP inv. br. A – 6654

Klesanac s reljefom polovice ljudske glave. Ispod široka imposta sačuvano je veliko bademasto oko s dvjema urezanim linijama gore i dolje uz oko. Veći dio lijeve strane konzole nije sačuvan.

12. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(D.S.Š.)

54. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 20 x 14 x 30;
GMP inv. no. A-6654

A carved stone with a relief of half of a human head. Below the wide impost a large almond-shaped eye with two incised lines above and below the eye. Most of the left part of the console has not been preserved.

12th century

Lit.: unpublished
(D.S.Š.)

55. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 27 x 17 x 40 cm;
GMP inv. br. 3018

Klesanac s reljefom svetačke figure naglašeno skraćena tijela i s nogama u raskoraku. Trup s nogama manji je od glave, koja stoji na tankome vratu. Okrugla glava sužava se prema podbratku. Kosa je označena s nekoliko crta. Na čelu su dublje brazde, nos je kratak, a usta su blago izdužena i otvorena. Na plastičnoj se glavi najviše ističu velike ispučene oči s usrdlanim zjenicama. Glavu okružuje nimbus optočen kružnim rupicama. Odjeća je u oblaku okomitih brazda i na vrhu završava trokutastim obodom, u koji su usrdlane rupice. Ruke s naznačenim prstima okomito se spuštaju do noga.

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 22; PEIĆ 1977, 488; GEBER 1979, 118, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 98; TÓTH 2001, 429; SOKAČ-ŠTIMAC 2006, 227
(D.S.Š.)

55. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 27 x 17 x 40 cm;
GMP inv. no. 3018

A carved stone with a relief of the figure of a saint, with a distinctly shortened body and legs placed astride. The body with the legs is smaller than the head on its thin neck. The circular head narrows towards the chin. The hair is denoted with several lines. The forehead has deep grooves, the nose is short, and the mouth is slightly elongated and open. The large protruding eyes with drilled holes for pupils stand out particularly. The head in relief is surrounded by a halo studded with large circular holes. The clothing is indicated by vertical furrows and ends at the top in a triangular border with large drilled holes. The arms with emphasized fingers descend vertically to the legs.

12th century

Lit.: HORVAT A. 1962, 22; PEIĆ 1977, 488; GEBER 1979, 118, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 98; TÓTH 2001, 429; SOKAČ-ŠTIMAC 2006, 227
(D.S.Š.)

56. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 19 x 16 x 30 cm;
GMP inv. br. 1895

Reljef nage ljudske figure na kojem je isklesana velika okrugla glava na tankom vratu. U velike oči usrdlane su rupe kao zjenice, a usta čini mala pravokutna rupa. Nos je malen, kratak i oštećen. Kvadratni maleni trup je zaobljen i na njemu se vide rebra. Ruke, s naglašenim velikim prstima, pod pravim se kutom podlaktice uzdižu do glave. Noge su u raskoračenom stavu i prikazane su samo stopalom.

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 21; PEIĆ 1977, 489; GEBER 1979, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 96
(D.S.Š.)

56. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 19 x 16 x 30 cm;
GMP inv. no. 1895

A relief image of a naked human figure with a carved large circular head on a thin neck. The large eyes have drilled holes for the pupils. The mouth is a small rectangular hole. The nose is small, short, and damaged. The small square body is rounded and ribs can be seen carved on it. The arms are raised at a right angle, with the forearms extending up to the head with emphasized large fingers. He is astride, with the legs shown only with feet.

12th century
Lit.: HORVAT A. 1962, 21; PEIĆ 1977, 489; GEBER 1979, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 96
(D.S.Š.)

57. KONZOLA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 19 x 13,5 x 23,5 cm;
GMP inv. br. 1873

Reljef s glavom životinje (ovan?) iznad koje se nalazi impost. Velike oči s usvrđanim zjenicama osobito se ističu jer su iznad uokvirene vjeđama, a ispod naborima. Glava završava trokutasto, a ispod nje je vidljiv dio vrata. Na jednoj strani glave vidljiv je dio noge.

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 17; GEBER 1979, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 100 (D.S.Š.)

57. CONSOLE

Rudina;
greyish limestone; dim. 19 x 13.5 x 23.5 cm;
GMP inv. no. 1873

A relief with the head of an animal (possibly a ram) with the impost above. The large eyes with drilled pupils stand out in particular, as they are framed above by lids and below by wrinkles. The head ends triangularly, with part of the neck visible below. Part of a foot is visible on one side of the head.

12th century

Lit.: HORVAT A. 1962, 17; GEBER 1979, 130; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 100 (D.S.Š.)

58. ZAGLAVNI KAMEN (DIO PORTALA)

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 40 x 34 x 25,5 x 37 cm;
GMP inv. br. 3016

Reljef križa na kamenu uklesan je simetrično unutar plitko profilirana nepravilna ovala. Prečke križa ispunjene su pleternom ornamentikom. Pleter ima pet plitkih zaobljenih prutaka. Prečke završavaju trima trolistovima, koji su uklesani troprutas-to sa zadebljanim remenom na obodu. Na okomitijoj strani križa ima malu prečku, a nešto niže nalazi se obla kugla, koja je u donjem dijelu tordirana. Na lijevoj i desnoj strani stoji urezana ptica. Desna je strana oštećena.

12. stoljeće

Lit.: KEMPF 1910, 116; PEIĆ 1977, 489; HORVAT A. 1962, 16; GEBER 1977, 112; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 103; TÓTH 2001, 428 (D.S.Š.)

58. KEYSTONE (PART OF A PORTAL)

Rudina;
greyish limestone; dim. 40 x 34 x 25.5 x 37 cm;
GMP inv. no. 3016

A cross in relief was carved symmetrically onto a flat surface within a shallowly molded irregular oval. The arms of the cross are filled with interlaced decoration. The decoration consists of five shallow rounded strips. Each arm ends in a trefoil carved in the form of three circular strips with a thickened band on the edge. The cross has a small cross bar on the perpendicular arm, and somewhat below is a rounded circle that is spirally twisted in the lower section. Carved birds stand on the left and right sides. The right side is damaged.

12th century

Lit.: KEMPF 1910, 116; PEIĆ 1977, 489; HORVAT A. 1962, 16; GEBER 1977, 112; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 103; TÓTH 2001, 428 (D.S.Š.)

59. KLESANAC

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 33 x 45 x 24 cm;
GMP inv. br. 1897

Kamen s motivom slijepe arkade pravokutno je obrađen. Na prednjoj strani uklesan je pravilan polukružni luk, izvana praćen plitkim utorom.

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 15; GEBER 1977, 131; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 105 (D.S.Š.)

59. CARVED STONE

Rudina;
greyish limestone; dim. 33 x 45 x 24 cm;
GMP inv. no. 1897

A rectangularly carved stone with a motif of a blind arcade. The front side consists of a carved semi-circular niche. Above this is a shorter semi-circular molded arch. The arch is paralleled on the outside by a shallow groove.

12th century

Lit.: HORVAT A. 1962, 15; GEBER 1977, 131; SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 105 (D.S.Š.)

60. BAZA STUPA S MOTIVOM PALMETE

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 17 x 28 x 42 cm;
GMP inv. br. A – 6655

Kamen pravokutna oblika, dobro obrađen.
Na prednjoj, užoj strani sačuvane su dvije
urezane palmete, a na bočnoj strani jedna.
12. stoljeće
Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 104
(D.S.Š.)

60. COLUMN BASE WITH A MOTIF OF PALMETTES

Rudina;
greyish limestone; dim. 17 x 28 x 42 cm;
GMP inv. no. A – 6655

A well carved rectangular stone. On the frontal nar-
rower side two carved palmettes have been pre-
served, with another on a lateral side.
12th century
Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 104
(D.S.Š.)

61. BAZA STUPA S MOTIVOM PALMETE

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 16 x 22 x 25 cm;
GMP inv. br. A – 6656

Kamen pravokutna oblika, dobro obrađen. Na
prednjoj je strani sačuvan urezani gornji dio pal-
mete.
12. stoljeće
Lit.: neobjavljeno
(D.S.Š.)

61. COLUMN BASE WITH A MOTIF OF PALMETTES

Rudina;
greyish limestone; dim. 16 x 22 x 25 cm;
GMP inv. no. A – 6656

A well carved rectangular stone. The carved upper
section of a palmette is preserved on the front
side.
12th century
Lit.: unpublished
(D.S.Š.)

62. KAMEN S DIJAMANT UKRASOM

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 17 x 21 x 19 cm,
GMP inv. br. A – 6657

Klesanac s impostom, ispod kojega su saču-
vana četiri reda pravilno isklesanih većih
piramida.
12 stoljeće
Lit.: neobjavljeno
(D.S.Š.)

62. A STONE WITH DIAMOND DECORATION

Rudina;
greyish limestone; dim. 17 x 21 x 19 cm;
GMP inv. no. A – 6657

A carved stone with an impost, below it four rows
of a carved pattern of large pyramid shapes are pre-
served.
12th century
Lit.: unpublished
(D.S.Š.)

63. KAMEN S DIJAMANT UKRASOM

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 21 x 18 x 22 cm;
GMP inv. br. A – 6658

Klesanac s impostom gore i dolje i četiri reda pira-
mida srednje veličine.
12 stoljeće
Lit.: neobjavljeno
(D.S.Š.)

63. A STONE WITH DIAMOND DECORATION

Rudina;
greyish limestone; dim. 21 x 18 x 22 cm;
GMP inv. no. A – 6658

A carved stone with an impost above and below,
and four rows of a pattern of medium sized pyra-
mids.
12th century
Lit.: unpublished
(D.S.Š.)

64. KAMEN S DIJAMANT UKRASOM

Rudina;
sivkasti vapnenac; vel. 17 x 13 x 19 cm;
GMP inv. br. A – 6659

Klesanac sa sitnim piramidama na lijevoj prednjoj strani u deset redova. Na tri su bočne strane pravilni dublji kosi urezi.

12. stoljeće

Lit.: HORVAT A. 1962, 16; TÓTH 2001, 377 (D.S.Š.)

64. A STONE WITH DIAMOND DECORATION

Rudina;
greyish limestone; dim. 17 x 13 x 19 cm;
GMP inv. no. A – 6659

A carved stone with ten rows of small pyramids on the left front side. Three lateral sides have regularly arranged deep oblique incisions.

12th century

Lit.: HORVAT A. 1962, 16; TÓTH 2001, 377 (D.S.Š.)

65. KAPITEL

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 32 x 20 x 35 cm;
GMP inv. br. A – 6660

Osnova kapitela je četvrtasta, s odrezanim donjim uglovima koji završavaju u kružnoj osnovi. U gornjem dijelu kapitela s prednje strane nalazi se greda s polukružnim profilacijama.

12. stoljeće

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 106 (D.S.Š.)

65. CAPITAL

Rudina;
greyish limestone; dim. 32 x 20 x 35 cm;
GMP inv. no. A – 6660

The capital base is square, with carved lower corners that end in a circular base. The upper part of the capital has a band with semicircular moldings.

12th century

Lit.: SOKAČ-ŠTIMAC 1997, 106 (D.S.Š.)

66. ROZETA

Rudina;
sivkasti vapnenac; vis. 28 x 49 x 10 cm;
GMP inv. br. A – 6661

Rozeta s profiliranim otvorom ukrašena trima profilacijama, dvije – s unutrašnje i vanjske strane su uže, a središnja – polukružna, konkavna je šira. Završetak rozete je pravilan. Sačuvana je polovica rozete, koja je po sredini puknuta.

12. stoljeće

Lit.: neobjavljeno (D.S.Š.)

66. ROSETTE

Rudina;
greyish limestone; dim. 28 x 49 x 10 cm;
GMP inv. no. A – 6661

A rosette with a molded opening decorated with three bands, the two on the inner and outer sides are narrower, and the central with a semicircular concave section is wider. End of rose-stone is regular. Half of the rosette is preserved, but is cracked down the center.

12th century

Lit.: unpublished (D.S.Š.)

67. POLUSTUP

Požega;
sivkasti vapnenac; vel. 70 x 40 x 13 cm;
GMP inv. br. 653

Polustup polukružna presjeka. U gornjemu dijelu nalazi se prstenasti polukružni konveksni dio, nad kojim je pravilan polukružan brid i široka konkavna profilacija. Uz polustup je sačuvan dio pravilnoga proširenja.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno (D.S.Š.)

67. SEMI-COLUMN

Požega;
greyish limestone; dim. 70 x 40 x 13 cm;
GMP inv. no. 653

A semi-column of semicircular section. The upper section contains a ring-shaped semicircular convex part and above it a semicircular edge and a wide concave molding. Part of a symmetrical widening is preserved by the half-pillar.

13th century

Lit.: unpublished (D.S.Š.)

68. BAZA POLUSTUPA

Požega;
sivkasti vapnenac; vis. 24 x 35 x 10 cm;
GMP inv. br. 654

Na pravilno isklesanu četvrtastu postamentu sačuvana je konveksna prstenasta profilacija, na uglu s jednim stiliziranim listom. Nad tim istakom polukružno je oblikovana konkavna profilacija s gornjim i donjim bridom.

13. stoljeće

Lit.: neobjavljeno
(D.S.Š.)

68. BASE OF A SEMI-COLUMN

Požega;
greyish limestone; dim. 24 x 35 x 10 cm;
GMP inv. no. 654

A convex ring-shaped molding is preserved on a regular carved square pedestal, with one stylized leaf on a corner. Above this is a semicircular concave molding with upper and lower edges.

13th century

Lit.: unpublished
(D.S.Š.)

MUZEJ SV. IVAN ZELINA, SV. IVAN ZELINA

MUSEUM OF SV. IVAN ZELINA, SV. IVAN ZELINA

69. ŽIVOTINJSKA GLAVICA

Zelina(?);
vapnenac; vis. 13 cm;
MSIZ b.b.

Gledajući frontalno glava je nagnuta na desnu stranu. Jasno se mogu uočiti krajevi usta i dvije nosnice na vrhu njuške. Njuška ima oblik trokuta u presjeku, a na spoju s ostatkom glave uokvirena je s po jednim velikim bademastim okom sa svake strane. Oči su postavljene blago asimetrično, ukoso u odnosu na vodoravne linije glave, s povišenim vanjskim dijelom i naglašenim kapcima. Veći dio glave i cijeli vrat životinje prekriveni su runom (ili dlakom), koja je stilizirana valovitim urezima dljeteta. Sa svake strane glavice vidljiva su mala udubljenja koja stiliziraju uši životinje. Obrazi su vrečasto obrađeni. Iznad lijevo oka vidljiv je trag bušenja. Lijeva strana vrata i njuške jako je oštećena. Nema uočljivih tragova boje. Figurica je s nepoznate lokacije donesena u Muzej prilikom njegovoga osnutka. Zna se da je nađena u mjestu Sv. Ivan Zelina ili u njegovoj blizini. Moguće da je bila dio srednjovjekovne crkve. sredina 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno
(V.J.)

69. ANIMAL HEAD

Zelina (?);
limestone; h. 13 cm;
MSIZ n. n.

From a frontal position, the head is bent to the right. The ends of the mouth and the two nostrils at the tip of the snout are clearly visible. The snout has a triangular section, and at the juncture with the rest of the head it is bordered by one large almond-shaped eye on each side. The placement of the eyes is slightly asymmetrical and slanted in relation to the horizontal lines, with a raised exterior section and emphasized lids. Most of the head and the entire neck are covered with wool (or fur), depicted in stylized form by wavy chisel marks. Small hollows representing the stylized ears of the animal are visible on each side of the head. The cheeks are baggy. Traces of drilling are visible above the left eye. The left side of the neck and snout are badly damaged. No traces of paint are visible. The sculpture was brought to the museum on the occasion of its foundation from an unknown site. It is known that it was found somewhere in the town of Sv. Ivan Zelina or its vicinity. It may have been a part of a medieval church.

Middle of the 13th century

Lit.: unpublished
(V.J.)

GRADSKI MUZEJ VARAŽDIN, VARAŽDIN

MUNICIPAL MUSEUM OF VARAŽDIN, VARAŽDIN

70. KAMENI RELJEF

Madžarevo, slučajni nalaz;
vapnenac; vis. 41 cm, šir. 38 cm, deb. 15 cm;
GMV inv. br. 43825

Nepotpuno očuvana kamena ploča s *en face* prikazom muške glave s ravnim nosom, koji je oštećen. Nadočni lukovi i urezanom linijom prikazane obrve na vanjskim su krajevima blago povijeni prema dolje, oči duboko usađene, primaknute korijenu nosa i potencirane kružnim udubljenjima u bademasto oblikovanim jabučicama. Kosa je naznačena kratkim, pravilnim urezima, koji oivičuju rub kruškolike glave. Usta su prikazana jednostavno, kao vodoravan dublji žlijeb. Brada je duga. Koničan vrat je zbog oštećenja vidljiv samo djelomice. Nišu, unutar koje je prikazan muški lik, s jedne strane zatvara tanak zaobljen polustup, a vjerojatno se jednaki nalazio i na drugoj strani. Polustup nosi vodoravnu gredu, u koju ulazi gornji dio glave, odvojene žlijebom od površine grede. Na središnjem dijelu grede, iznad glave lika, nalazi se kratak okomit urez.

Lijeva bočna strana spomenika dobro je obrađena, a gornja horizontalna i stražnja ploha pokazuju grublju obradbu s mjestimice vidljivim tragovima dljeteta te manjim ostacima sive žbuke.

Datacija: ?

Lit.: neobjavljeno
(M.Š.)

70. STONE RELIEF

Madžarevo; chance find;
limestone; h. 41 cm, w. 38 cm, th. 15 cm;
GMV inv. no. 43825

An incompletely preserved stone panel with a depiction *en face* of a male head with a straight nose that is damaged. The arches above the eyes and the eyebrows depicted by an incised line bend gently downwards at the ends, the eyes are deep-set, close to the base of the nose, and emphasized by the circular hollows in the almond-shaped eye sockets. The hair is marked by short regularly arranged incisions that surround the edge of the upside-down pear-shaped head. The mouth is simply depicted as a deep horizontal groove. The chin is long. The conical neck is only partly visible because of damage. The niche within which the male figure is depicted is closed off on one side by a thin rounded semi-column, and an identical one was probably originally located on the other side. The semi-column supports a horizontal beam, in front of which is the upper part of the head, separated by a wide groove from the surface of the beam. Above the head of the figure in the central part of the beam is a short perpendicular notch.

The left lateral side of the monument is nicely worked, while the upper horizontal and rear surfaces exhibit a coarse workmanship with occasionally visible chisel marks and minor remains of grey plaster.

Date: ?

Lit.: unpublished
(M.Š.)

71. KAPITEL

Varaždin(?);
vapnenac; vis. 33 cm, šir. osnovice 33 cm, šir. gornje
plohe 54,5 cm;
GMV inv. br. 47058

Kapitel ima ravnu kružnu osnovicu. Tijelo mu se blago širi prema vrhu. Plašt je urešen s osam reljefnih akantusovih listova, koji se u svome gornjem dijelu izvijaju u volute. Dvije od njih djelomice su očuvane. Na njima leži ravna četvrtasta ploča odrezanih vrhova, kojoj je na sredini četvrtast otvor za nasad kipa.

Ne zna se podrijetlo kapitela. Na staroj razglednici s prikazom Vidovskoga trga u Varaždinu vidi se kip Sv. Ivana Krstitelja, koji stoji na stupu, kojemu je kapitel gotovo jednak ovomu.
Datacija:?

Lit.: neobjavljeno
(M.K.)

71. CAPITAL

Varaždin (?);
limestone; h. 33 cm, w. base 33 cm, w. upper surface
54,5 cm;
GMV inv. no. 47058

The capital has a flat circular base. The body gently widens towards the top. The surface is decorated with eight acanthus leaves in relief, which curl in their upper sections into volutes. Two of them are partly preserved. Above them lies a flat square slab with cut tips and a square opening in the center for attaching a statue.

The provenience of the capital is unknown. Old postcards of St. Guy's Square in Varaždin show a statue of St. John the Baptist standing on a column with a capital almost identical to this one.

Date: ?

Lit.: unpublished
(M.K.)

DIJACEZANSKI MUZEJ VELIKA, VELIKA

DIOCESAN MUSEUM OF VELIKA, VELIKA

72. KAMEN

Velika;

šupljikavi pješčenjak; vel. 21 x 51 x 35 cm (duž. 51 cm, šir. u predjelu izbočina 35 cm, šir. u predjelu udubljenja 25 cm, vis. 21 cm);

DMV b.b.

Klesanac pravokutna oblika, na čijoj su prednjoj strani sačuvane dvije profilirane izbočine.

13./14. stoljeće (?)

Lit.: neobjavljeno
(D.S.Š.)

72. STONE

Velika;

porous sandstone; dim. 21 x 51 x 35 cm (l. 51 cm, w. in the area of the protrusion 35 cm, w. in the area of the hollow 25 cm, h. 21 cm);

DMV n. n.

A rectangular carved stone with two projecting moldings on the front side.

13th–14th centuries (?)

Lit.: unpublished
(D.S.Š.)

ŽUPNA CRKVA SV. MARKA, VINICA

PARISH CHURCH OF ST. MARK, VINICA

73. BAZA PROFILACIJE

Vinica; ostatci starije crkve srušene u 19. st.; vapnenac; vel. 25 x 38 cm, vis. 27 cm; crkva Sv. Marka, Vinica

Baza profilacije u obliku tri četvrtine kruga. Jedan kameni komad koji možemo podijeliti na dva dijela. Donji dio (visine 17 cm) osnovica je na koju se smješta obrađena baza (visine 10 cm). Baza počinje ravnim prstenom, koji se nastavlja polukružnim udubljenjem, a nakon njega slijedi jedan mali ravni pojas, na koji se nastavlja ispupčenje u profilu tri četvrtine kruga, koje je šire od ravnoga pojasa. Nakon toga ispupčenja nastavlja se tijelo stupa u visini od par centimetara. Vidljivo je da je bilo u sekundarnoj upotrebi, a sve strane su grubo preklešane. Samo je gornja strana vjerojatno originalna. Baza je bila iznimne kvalitete izradbe, što je vidljivo na originalno sačuvanim dijelovima. Na mjestima su vidljivi tragovi žbuke.

početak 13. stoljeća

Lit.: VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA 1993, 226 (V.J.)

73. BASE OF A MOLDING

Vinica; remains of an earlier church demolished in the 19th century; limestone; dim. 25 x 38 cm, h. 27 cm; Church of St. Mark, Vinica

A base of a molding in the form of three quarters of a circle. It can be divided into two parts. The lower part (height 17 cm) is the foundation on which the worked base was set (height 10 cm). The base begins with a flat ring that continues with a semicircular thickening, followed by a small flat band and a contoured protrusion of three quarters of a circle that spreads from the flat band. After this protrusion the body of the column continues in a height of several centimeters. It is visible that it was in secondary use, and all the sides were coarsely recarved. Only the upper side is probably original. The base was of exceptional high quality workmanship, as is visible on the original preserved sections. Traces of plaster are visible in places.

Beginning of the 13th century

Lit.: VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA 1993, 226 (V.J.)

74. KAPITEL POLUSTUPA

Vinica; ostatci starije crkve srušene u 19. st.; vapnenac; vel. 34 x 25 (32) cm, vis. 23 cm; crkva Sv. Marka, Vinica

Tročetvrtinski kapitel zajedno s kamenim dijelom zida. Počinje pojasnicom, pa se naglo širi prema vrhu. Sastoji se od četiriju polja. Čeono polje ukrašeno je cvijetom (ili granom) visine 17 cm, koji se pomalo nepravilno grana. Bočna polja ukrašena su akantusovim listovima, koji su konkavno ispupčeni i imaju crtu po sredini. Listovi su s vanjskih strana smješteni u pravokutne okvire, naglašene trima šiljatim naborima. Između dvaju listova usječeni su trostruki »V« urezi. Cvijet (ili grana) sastavljen je od stabljike koja se grana u nekoliko dijelova, a svaki dio završava vretenastim debelim listom, sličnom listovima sa strane, koji su također po sredini razdijeljeni crtom. Grananje se može podijeliti u dva pojasa: donji s četiri lista i gornji s pet listova, između kojih je praznina od par centimetara. Listovi na desnoj strani veći su od onih na lijevoj strani. Gornji dio kapitela jako je uništen i gotovo neprepoznatljiv.

početak 13. stoljeća

Lit.: VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA 1993, 226 (V.J.)

74. CAPITAL OF A SEMI-COLUMN

Vinica; remains of an earlier church demolished in the 19th century; limestone; dim. 34 x 25 (32) cm, h. 23 cm; Church of St. Mark, Vinica

Three quarters of a capital together with a section of a backing stone wall. It begins with a rounded band and then abruptly widens towards the top. It is composed of four fields. The frontal field is decorated with a flower (or branch) 17 cm in height that branches somewhat irregularly. The side fields are decorated with acanthus leaves that are concavely protrusive with a line in the center. On the exterior sides, the leaves are located in a rectangular frame emphasized by three pointed folds. Triple »V« incisions are carved between two leaves. The flower (or branch) is composed of a stem that branches at several points, each part ending in a spindle-shaped thick leaf similar to the leaves to the side, which also have a line down the center. The branching can be divided into two sections: the lower part with four leaves, and the upper with five leaves, with a gap between of a few centimeters. The leaves on the right are larger than those on the left side. The upper part of the capital is badly damaged and almost unrecognizable.

Beginning of the 13th century

Lit.: VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA 1993, 226 (V.J.)

75. DIO POLUSTUPA

Vinica; ostatci starije crkve srušene u 19. st;
vapnenac; vel. 34 x 35 cm, vis. 33 cm;
crkva Sv. Marka, Vinica

Jedan dio polustupa. Tlocrtno gledano radi se o tročetvrtinskome stupu prilijepljenu na pravokutni dio, ali je zaobljeni dio polustupa širi od pravokutnoga dijela na koji je nalijepljen. Na vrhu su vidljive dvije crte koje se sijeku pod pravim kutom. Mogu se uočiti sitni tragovi žbuke, početak 13. stoljeća

Lit.: VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA 1993, 226
(V.J.)

75. PART OF A SEMI-COLUMN

Vinica; remains of an earlier church demolished in the 19th century;
limestone; dim. 34 x 35 cm, h. 33 cm;
Church of St. Mark, Vinica

Part of a semi-column. In terms of outline, this is a three-quarter column attached to a rectangular part, but the rounded part of the half-column is broader than the rectangular section to which it is attached. Two lines are visible on the top that cross at a right angle. Tiny traces of plaster can also be noted.

Beginning of the 13th century

Lit.: VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA 1993, 226
(V.J.)

GRADSKI MUZEJ VINKOVCI, VINKOVCI

MUNICIPAL MUSEUM OF VINKOVCI, VINKOVCI

76. POSTOLJE/BAZA ROMANIČKOGA KAMENOG STUPA

Lokalitet »Zidine« kod Nuštra – srednjovjekovna benediktinska opatija Sv. Duha u Vukovskoj županiji, 12. – 15. st.; vapnenac; vel. 34,5 x 34,5 x 34,5 cm; Ø baze stupa 27 / 21 cm; GMVk inv. br. A – 766 (prije 1968.)

Postolje je u donjemu dijelu četvrtasta oblika, a u gornjem u obliku dviju kružno profiliranih dijelova.

Iz donjega kružno profiliranoga dijela na sve četiri strane, prema uglovima, izlaze listolike izbočine. Gornji kružni dio naknadno je otesan, odnosno smanjen mu je promjer s izvornih 27 na 21 cm.

Arheolog Gradskoga muzeja Vinkovci u razdoblju od 1966. do 1968. godine V. Šaranović Cvetek, prilikom prve inventarizacije toga romaničkog postolja/baze pogrešno ga je determinirala kao »bazu rimskog postolja«.

Čini se da postolje/baza romaničkoga stupa u Gradski muzej Vinkovci nije došla izravno s lokaliteta »Zidine« već iz baroknoga dvorca u Nuštru, koji je zapravo početkom 18. stoljeća velikim dijelom i izgrađen devastacijom srednjovjekovnih ostataka sa »Zidina«.

kraj 12. ili prva polovica 13. stoljeća

Lit.: TOMIČIĆ 1996, 46–49; PETKOVIĆ 2006, 182–201., 335 (D.P.)

76. BASE OF A ROMANESQUE STONE COLUMN

The site of »Zidine« near Nuštar – The medieval Benedictine Abbey of the Holy Spirit, 12th–15th centuries; limestone; dim. 34,5 x 34,5 x 34,5 cm, Ø base of the column 27 / 21 cm; GMVk inv. no. A – 766 (before 1968)

The base is square in the lower section, with two circularly profiled elements in the upper section. From the lower circular section leaf-like protrusions extend on all four sides towards the corners. The upper circular section was recarved subsequently, when its diameter was reduced from the original 27 to 21 cm.

The archaeologist of the Municipal Museum of Vinkovci in the period from 1966 to 1968, V. Šaranović Cvetek, incorrectly classified this Romanesque base as a ...*base of a Roman pedestal*.

It seems that the base of the Romanesque column did not arrive directly in the Municipal Museum of Vinkovci from the site of »Zidine«, but rather it came from the Baroque manor house in Nuštar, which at the beginning of the 18th century was built to a large extent through the devastation of the medieval remains at the Zidine site.

End of the 12th – first half of the 13th centuries

Lit.: TOMIČIĆ 1996, 46–49; PETKOVIĆ 2006, 182–201., 335 (D.P.)

77. POSTOLJE/BAZA ROMANIČKOG KAMENOG STUPA

Lokalitet »Zidine« kod Nuštra – srednjovjekovna benediktinska opatija Sv. Duha u Vukovskoj županiji, 12.–15. st.; vapnenac; vel. 35 x 35 x 29,5 cm; Ø baze stupa 27 cm; GMVk b. b. (prije 1968.)

Opisom je postolje/baza istovjetno s prethodnim, osim što je gornji kružni dio nešto niži i nije naknadno otesivan, tj. zadržao je izvorni promjer od 27 cm. kraj 12. ili prva polovica 13. stoljeća

Lit.: TOMIČIĆ 1996, 46–49; PETKOVIĆ 2006, 182–201., 335. (D.P.)

77. BASE OF A ROMANESQUE STONE COLUMN

The site of »Zidine« near Nuštar – The medieval Benedictine Abbey of the Holy Spirit, 12th–15th centuries; limestone; dim. 35 x 35 x 29,5 cm, Ø base of the column 27 cm; GMVk n. n. (before 1968)

The description of the pedestal / base is identical to the above, except that the upper circular section was somewhat lower and was not subsequently recarved, i.e. it retained the original diameter of 27 cm.

End of the 12th – first half of the 13th centuries

Lit.: TOMIČIĆ 1996, 46–49; PETKOVIĆ 2006, 182–201., 335. (D.P.)

78. KAPITEL

Đakovo; romaničko – gotička katedrala; dar: J. J. Strossmayera;
Pješčenjak; vel. 54 x 34 cm, vis. 32 cm;
AMZ inv. br. KS 820

Kapitel poluokrugla formata. Na prednjoj strani ima uklesana dva krilata zmaja s isprepletenim vratovima i spljoštenim zmijskim glavama. Oči su im okruglo uklesane. Vidljive su četiri noge (od svakoga zmaja po dvije) i krila. Na kapitelu su vidljivi tragovi preklešavanja. Na gornjoj strani kapitela uklesano je nepravilno okruglo udubljenje duboko 21 cm s promjerom od 9 cm. S donje strane također postoje slični tragovi dubljenja.

13. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 143, sl. 820.
(V.J.)

78. CAPITAL

Đakovo; Romanesque-Gothic cathedral; gift of Bishop J.J. Strossmayer;
sandstone; dim. 54 x 34 cm, h. 32 cm;
AMZ inv. no. KS 820

A capital of semicircular form. On the front side two winged dragons are carved with interwoven necks and flattened snake-like heads. The eyes are circularly carved. Four legs are visible (two from each dragon) along with wings. Traces of secondary carving are visible on the capital. An irregularly circular hollow 21 cm deep and 9 cm in diameter was carved into the upper side of the capital. Similar traces of a hollow can also be found on the lower side.

13th century

Lit.: BRUNŠMID 1912, 143, fig. 820.
(V.J.)

79. ULOMAK KAMENE GREDE

Sisak (?);
bjelkasti pješčenjak; duž. 34 cm, šir. 21 cm, deb. 9 cm;
AMZ inv. br. KS 792

Ulomak je oštećen na oba ruba. Ukras u plitkome reljefu podijeljen je u dva pojasa. U gornjem su uski listovi koji prelaze u volute, a u donjem je trostruka pletenica s okruglim ispupčenim krugovima.

9. – 11. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 133, sl. 792.
(K.S.)

79. FRAGMENT OF A STONE BEAM

Sisak (probably);
whitish sandstone; l. 34 cm, w. 21 cm, th. 9 cm;
AMZ inv. no. KS 792

The fragment is damaged on both ends. The decoration in shallow relief is divided into two zones. The upper has narrow leaves that transform into volutes, and the lower zone consists of a three-banded interlaced pattern with protruding circles.

9th–11th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 133, fig. 792.
(K.S.)

80. ULOMAK KAMENE GREDE

Sisak (?);
žuti pješčenjak; duž. 36 cm, šir. 20,5 cm, deb. 9 cm;
AMZ inv. br. KS 793

Oštećena lijeva strana i srednji dio gornje plohe ulomka. Ukras u plitkome reljefu podijeljen je u dva pojasa. U gornjem su pojasu uski listovi koji prelaze u volute, a u donjem trostruka pletenica s ispupčenim krugovima.

9. – 11. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 133, sl. 793.
(K.S.)

80. FRAGMENT OF A STONE BEAM

Sisak (probably);
yellow sandstone; l. 36 cm, w. 20,5 cm, th. 9 cm;
AMZ inv. no. KS 793

The left side and the central section of the upper surface of the fragment are damaged. The decoration in shallow relief consists of two zones. The upper section has narrow leaves that merge into volutes, and the lower zone has a triple-banded interlaced pattern with protruding circular elements.

9th–11th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 133, fig. 793.
(K.S.)

81. ULOMAK KAMENOG PLUTEJA

Sisak;

žuti pješčenjak; duž. 69 cm, šir. 48 cm, deb. 12,5 cm;

AMZ inv. br. KS 805

Debela kamena ploča na lijevoj je strani oštećena i nepotpuna, oštećeni su i rubovi, a desni donji ugao nedostaje. S gornje i donje strane ploča ima utore za umetanje u određene elemente građevine. Ukrašena je troprutim trakama izvedenim u motivu tzv. perca; lijeva završna strana spomenika glatka je i neukrašena.

10. – 12. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 137, sl. 805; SIMONI 1993, 198, sl. 304 c

(K.S.)

81. FRAGMENT OF A STONE PLUTEUS

Sisak;

yellow sandstone; l. 69 cm, w. 48 cm, th. 12,5 cm; AMZ inv. no. KS 805

The thick stone panel is damaged and incomplete on the left side, and the edges are also damaged, while the lower right corner is missing. The panel has grooves on the upper and lower sides for placement in a specific architectural element. It is decorated by three-banded elements plaited into a pretzel shape. The left outside part of the architectural element is smooth and undecorated.

10th–12th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 137, fig. 805; SIMONI 1993, 198, fig. 304 c

(K.S.)

82. ULOMAK KAMENE PLOČE

Sisak;

žuti pješčenjak; duž. 32 cm, šir. 37,5 cm, deb. 10,5 cm;

AMZ inv. br. KS 806

Ulomak je oštećen po svim rubovima osim zaobljenoga gornjeg desnog ugla. Ukrašen je dvjema trakama koje se doimlju poput križa. Okomita traka i gornji desni rub ukrašeni su dvostrukim pletenom, a vodoravna ukrasom poput užeta. Sa strana okomite trake uz gornji rub nalazi se po jedan list, također u plitkome reljefu.

10. – 12. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 137 i 138, sl. 806.

(K.S.)

82. FRAGMENT OF A STONE PANEL

Sisak;

yellow sandstone; l. 32 cm, w. 37,5 cm, th. 10,5 cm; AMZ inv. no. KS 806

The fragment is damaged along all edges other than the rounded upper right corner. It is decorated with two bands in a form resembling a cross. The perpendicular band and the upper right edge are decorated with a two-banded interlaced element, while the horizontal decoration resembled a rope. A leaf, also in shallow relief, was located on each side of the perpendicular band along the upper edge.

10th–12th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 137 and 138, fig. 806.

(K.S.)

83. ULOMAK KAMENE PLOČE S NATPISOM

Sisak (?);

bjelkasti pješčenjak; duž. 29 cm, šir. 21 cm, deb. 9 cm;

AMZ inv. br. KS 791

U gornjem dijelu ulomka ukras je u plitkome reljefu. Sastoji se od triju voluta od kojih je srednja nešto veća, a ispod njih u široj traci uklesan je natpis »ESAMER AVXS«.

9. – 11. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 132, sl. 791

(K.S.)

83. FRAGMENT OF A STONE PANEL WITH AN INSCRIPTION

Sisak (probably);

whitish sandstone; l. 29 cm, w. 21 cm, th. 9 cm; AMZ inv. no. KS 791

The upper part of the fragment has a decoration in shallow relief. It consists of three volutes, the central one somewhat larger, and beneath them in a broad band was carved the inscription »ESAMER AVXS«.

9th–11th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 132, fig. 791

(K.S.)

84. KAMENI STUP (PILASTAR?)

Ilok;
dvorište franjevačkoga samostana; dar B. Kovačevića, gvardijana u Iloku 1898. godine;
vapnenac; vis. 121 cm, šir. 27 cm,
dub. 20 cm;
AMZ inv. br. KS 807

Četverouglasti pilastar kojemu su dvije strane ukrašene različitim isklesanim ukrasom, a druge dvije su glatke. Na gornjem dijelu prednje strane je prikaz Jaganjca Božijeg *Agnus Dei*, s glavom okrenutom unatrag dok ljubi križ koji jednom nogom pridržava. Jednom prednjom i dvjema stražnjim nogama postavljen je na dva vitka tordirana stupa s naglašenim kapitelima i bazama. Noga janjeta kojom pridržava križ naslonjena je na malo tanji stup s kapitelom, a umjesto baze završava u šiljak. Bočna strana ukrašena je troprutim pleterom, koji se doimlje poput niza poredanih osmica.
12. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 138, sl. 807; SIMONI 1993, 198, sl. 304 e
(K.S.)

84. STONE PILASTER

Ilok; courtyard of the Franciscan monastery; gift of B. Kovačević, guardian in Ilok, 1898;
limestone; h. 121 cm, w. 27 cm, th. 20 cm;
AMZ inv. no. KS 807

A square pilaster: two sides are decorated by different carved decorations, while the other two are smooth. The upper section of the front side depicts the Lamb of God *Agnus Dei* with its head turned backwards as it kisses the cross that it supports in one hoof. One foreleg and both hind legs are placed on two thin spirally twisted columns with emphasized capitals and bases. The hoof of the lamb holding the cross is placed on a slightly thinner column with a capital, which ends in a point instead of a base. The lateral side is decorated by a three-banded interlaced element that looks like a row of figure eights.

12th century

Lit.: BRUNŠMID 1912, 138, fig. 807; SIMONI 1993, 198, fig. 304 e
(K.S.)

85. RELJEF GLAVE

Rudine (Požega); slučajni nalaz na položaju gdje se nalazila benediktinska opatija Sv. Mihovila;
vapnenac; vis. 15 cm, šir. 15 cm, deb. 20 cm;
AMZ inv. br. KS 3503

Reljef kvadratične i simetrično komponirane glave s izbrazdanim licem i bradom, kojemu je lijeva strana oštećena. Izbrazdano čelo je vodoravno, nos tubast s naznačenim nosnicama, a kratka usta plitko su urezana. Veliko obrubljeno oko ima plastično ispupčenu bjeloočnicu s usvrdlanom kružnom zjenicom, što je također zamjetljivo i na drugome oštećenom oku.
12. stoljeće

Lit.: HORVAT 1962, 18; SIMONI 1993, 198, sl. 304 d
(K.S.)

85. SCULPTURE OF A HEAD

Rudine (Požega); a chance find at the site of the Benedictine Abbey of St. Michael;
limestone; h. 15 cm, w. 15 cm, th. 20 cm;
AMZ inv. no. KS 3503

A square and symmetrically composed head in relief with a grooved face and beard, while the left side is damaged. The wrinkled brow has horizontal lines, the nose is tubular with prominent nostrils, and the short mouth is shallowly incised. The large bordered eye protudes with a drilled circular pupil that can also be noted on the other, unfortunately damaged eye.

12th century

Lit.: HORVAT 1962, 18; SIMONI 1993, 198, fig. 304 d
(K.S.)

86. KAMENI POLUKAPITEL

Rakovac; slučajni nalaz pri rigolovanju vinograda N. Feketa; dar 1902. god.;

vapnenac; vis. 25 cm,
AMZ inv. br. KS 811

Polukapitel s dosta visokim abakusom, ukrašenim dvoprutom pletenicom po rubovima je nešto okrhnut. Donji dio polukapitela, koji se prema dnu sužava na bridovima je ukrašen palmetama od dvostrukoga pletera, među kojima je troprutim pleterom izveden ukras u vidu osmice. Polukapitel završava tankom okruglom pločom s nešto izbočenim rubom.

10. – 12. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 140, sl. 811
(K.S.)

86. STONE HALF-CAPITAL

Rakovac; a chance find during plowing of the vineyard of N. Feket; gift in 1902;

limestone; h. 25 cm;
AMZ inv. no. KS 811

A half-capital with a quite high abacus decorated with a two-banded interlaced element is somewhat chipped on the edges. The lower part of the half-capital that narrows towards the base is decorated on the edges by palmettes formed of double bands with a three-banded decoration in the form of figure eights. The half-capital ends in a thin circular surface with a somewhat protruding edge.

10th–12th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 140, fig. 811
(K.S.)

87. ULOMAK KAMENE PLOČE

Rakovac; vinograd Lj. Sedlačka na brdu Stručici; ot-kup 1909. god.;

bijeli pješčenjak; vis. 28 cm, šir. 26,5 cm,
deb. 10 cm;
AMZ inv. br. KS 808

Prema sačuvanom komadu može se pretpostaviti da je bio ukrašen krugovima izvedenim troprutim trakama, unutar kojih je ukras stiliziranog biljnoga ornamenta od dvoprutih traka.

10. – 12. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 139, sl. 808
(K.S.)

87. FRAGMENT OF A STONE PANEL

Rakovac; the vineyard of Lj. Sedlaček on the hill of Stručica; purchased in 1909;

white sandstone; h. 28 cm, w. 26,5 cm, th. 10 cm;
AMZ inv. no. KS 808

From the preserved section it can be suggested that it was decorated by circles made from tripartite bands with a two-banded decoration of stylized floral ornament within them.

10th–12th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 139, fig. 808
(K.S.)

88. ULOMAK KAMENE PLOČE

Rakovac; vinograd Lj. Sedlačka na brdu Stručici; ot-kup 1909. god.;

bijeli sitnozmi mramor; vis. 24 cm, najveća šir. 21 cm, deb. 13 cm;
AMZ inv. br. KS 809

Ulomak ukrašen troprutom trakom, koja najvjerojatnije tvori krug s biljnim ornamentom.

10. – 12. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 139, sl. 809
(K.S.)

88. FRAGMENT OF A STONE PANEL

Rakovac; the vineyard of Lj. Sedlaček on the hill of Stručica; purchased in 1909;

white small grained marble; h. 24; greatest w. 21; th. 13 cm; AMZ inv. no. KS 809

A fragment decorated by a tripartite band that most probably forms a circle with floral decoration.

10th–12th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 139, fig. 809
(K.S.)

89. MANJI ULOMAK KAMENE PLOČE

Rakovac; vinograd Lj. Sedlačka na brdu Stručici; otkup 1909. god;
vapnenac; vis. 11,5 cm, šir. 14,5 cm, deb. 7,5 cm;
AMZ inv. br. KS 810

Ulomak ukrašen troprutim isprepletenim trakama.

10. – 12. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 139, sl. 810 (K.S.)

89. SMALL FRAGMENT OF A STONE PANEL

Rakovac; the vineyard of Lj. Sedlaček on the hill of Stručica; purchased in 1909;
limestone; h. 11,5 cm, w. 14,5 cm, th. 7,5 cm;
AMZ inv. no. KS 810

A fragment decorated with three-banded interlaced elements.

10th–12th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 139, fig. 810 (K.S.)

90. ULOMAK KAMENE GREDE

Lobor; slučajni nalaz;
krupnozrnati vapnenac; duž, 31 cm, vis., 21 cm, deb. 9 cm;
AMZ inv. br. KSS 932

Ulomak grede oštećen po rubovima. Ukrašen je podijeljen u tri pojasa; gornji je ukrašen kukama u desno, donji dvoprutom pletenicom s istaknutim okom, a u sredini je kvalitetnom rustičnom kapitalom uklesan natpis koji glasi »SVMME«. Lijevi rub ima ukras poput plastičnoga užeta.

10. – 11. stoljeće

Lit.: KARAMAN 1948, 109 i d., Tab. I, sl. 1; Lobor 2002, 33

(K.S.)

90. FRAGMENT OF A STONE ARCHITRAVE

Lobor; chance find;
coarse grained limestone; l. 31 cm, h. 21 cm, th. 9 cm;
AMZ inv. no. KS 932

A fragment of an architrave damaged on the edges with the decoration divided into three zones; the upper is decorated with hooks slanted to the right, and the lower by a two banded interlaced element with emphasized central points, while the center has an inscription in high quality rustic capitals reading »SVMME«. The left edge of the field has a vertical decoration resembling a rope.

10th–11th centuries

Lit.: KARAMAN 1948, 109 ff., Tab. I, fig. 1; Lobor 2002, 33 (K.S.)

ARHEOLOŠKI ZAVOD FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

ARCHAEOLOGICAL DEPARTMENT, FACULTY OF PHILOSOPHY,
UNIVERSITY OF ZAGREB

91. ULOMAK ZABATA OLTARNE PREGRADE

Lobor, Majka Božja Gorska;

krupnozrnati vapnenac; duž. 27 (20) cm, vis. 13–13,5 cm, vis. s utorom 16,5–17 cm, deb. 10,5 cm, vis. natpisnog polja 5,7 cm, vis. slova 3,7–4,2 cm;

privremeno pohranjen u Arheološkom zavodu Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Ulomak desne strane zabata, blago savijen u luku, s utorom kojim se zabat spajao na arhitrav. Kompozicija na prednjoj strani razdijeljena je u dva pojasa. U gornjem je kvalitetno kle-sani natpis »[...]O(?)SVAS[an]C[t]AM(?)«. U donjem pojasu izrađena je tropruta pletenica s »očima« u zavijutcima.

prva polovica 9. stoljeća

Lit.: Hrvati i Karolinzi 2001–2002, 92.

(K.F.)

91. FRAGMENT OF THE GABLE OF AN ALTAR SCREEN

Lobor, Church of Our Lady;

coarse grained limestone; l. 27 (20) cm, h. 13–13,5 cm, h. With a groove 16,5–17 cm, th. 10,5 cm, h. of the inscription field 5,7 cm, h. of the letters 3,7–4,2 cm;

temporarily stored in the Archaeology Department, Faculty of Philosophy in Zagreb

A fragment of the right side of a tympanum, gently curved in an arch, with a groove where the gable was joined to the architrave. The composition on the front side is divided into two zones. The upper zone contains a nicely carved inscription: »[...]O(?)SVAS[an]C[t]AM(?)«. The lower zone has a three-banded interlaced ornament with »eyes« in the spaces between.

First half of the 9th century

Lit.: Hrvati i Karolinzi 2001–2002, 92.

(K.F.)

92. ULOMAK PILASTRA OLTARNE PREGRADE

Lobor, Majka Božja Gorska;

krupnozrnati vapnenac; vis. 47,5 cm, šir. 21 cm, deb. 15–16 cm;

privremeno pohranjen u Arheološkom zavodu Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Ulomak četvrtastoga pilastra s ostatcima donje zone kružna stupića. Na bočnim stranama nalaze se utori kojim se pilastar spajao s plutejem. Na pilastru se nalazi ukras u obliku križa s volutama, koji izrasta iz drva života. S lijeve strane drva života nalazi se neka životinja, možda pas ili vuk.

prva polovica 9. stoljeća

Lit.: neobjavljeno

(K.F.)

92. FRAGMENT OF A PILASTER OF AN ALTAR SCREEN

Lobor, Church of Our Lady;

coarse grained limestone; h. 47,5 cm, w. 21 cm, th. 15–16 cm;

temporarily stored in the Archaeology Department, Faculty of Philosophy in Zagreb

A fragment of a square pilaster with remains of the lower zone of a small circular column. On the lateral sides are grooves used to fasten the pilaster to the plutei. The pilaster has a decoration of a cross with volutes growing from the tree of life. On the left side of the tree of life is an animal, perhaps a dog or a wolf.

First half of the 9th century

Lit.: unpublished

(K.F.)

93. KUSTODIJA

Lobor, Majka Božja Gorska;
pješčanjak; vis. 93 cm, šir. 49 cm, deb. 15–16 cm, vis.
unutr. niše 41 cm, šir. 25 cm;
privremeno pohranjena u Arheološkom zavodu
Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Kustodija se sastoji od četvrtasta donjega i
trokutasta gornjega dijela. U donjem dijelu
nalazi se niša, a u gornjem iznad trokutasta
kruništa nalaze se krila, iz kojih se uzdiže križ
s poprečnim gredama na krajevima. Rubovi
kustodije u donjem dijelu ukrašeni su vegeta-
bilnim motivima. U gornjem dijelu nalaze se
ostatci crvene boje. Stražnja je strana kustodi-
je neobrađena.

druga polovica 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno
(K.F.)

93. TABERNACLE

Lobor, Church of Our Lady;
sandstone; h. 93 cm, w. 49 cm, th. 15–16 cm, h. in-
terior niche 41 cm, w. 25 cm;
temporarily stored in the Archaeology Department,
Faculty of Philosophy in Zagreb

The stone tabernacle (*custodia*) consists of a square
lower and triangular upper section. A niche is lo-
cated in the lower section, and in the upper above
a triangular crown are wings from which a cross
arises, with transverse arms on the ends. The edges
of the tabernacle are decorated in the lower part
with floral motifs. Remains of red paint can be seen
in the upper part. The reverse side of the tabernacle
is unworked.

Second half of the 13th century

Lit.: unpublished
(K.F.)

HRVATSKI POVIJESNI MUZEJ, ZAGREB

CROATIAN HISTORICAL MUSEUM, ZAGREB

94. KAPITEL PILASTRA

Zagreb – katedrala (?);
vapnenac; vis. 40 cm, šir. 34 cm, deb. 19 cm;
HPM inv. br. 6754

Ulomak reljefno ukrašena gornjega dijela pilastra vjerojatno je pripadao unutrašnjem prostoru Zagrebačke katedrale. Četvrtasti ulomak je na gornjim uglovima mjestimično oštećen. Prednja i bočna strana pilastra ukrašene su stiliziranim vegetabilnim ornamentom. S prednje, duže strane izvedena su u plitkom reljefu tri stilizirana akantusova lista. Listovi su poredani u vodoravnom nizu. Jedan stilizirani akantusov list izveden je na bočnoj strani. Neravne površine nalaze se na stranama koje su se ugrađivale u zidnu konstrukciju. Sličnosti s tim ulomkom nalazimo na reljefno izvedenim srednjovjekovnim kamenim ulomcima u Ugarskoj. Prema analogijama mogao bi se datirati u 12. stoljeće ili na sam početak 13. stoljeća.

Predmet je u prvome izdanju kataloga Mirka Valentića, »Kameni spomenici Hrvatske XIII – XIX stoljeća«, Zagreb 1969. str. 79., kat. broj 41., objavljen bez datacije s pretpostavkom da možda potječe iz Zagreba. Josip Brunšmid koji je prvi i objavio spomenik ne spominje točan datum njegove nabave za Narodni muzej. Pretpostavljamo da je spomenik u Muzej dopremljen početkom 20. stoljeća, a upisan je kao predmet nepoznate provenijencije i datacije. Iako ne možemo sa sigurnošću tvrditi da je predmet iz zagrebačke katedrale, nedvojbeno je da je to jedan od nastarijih spomenika iz Zagreba u Lapidariju Hrvatskoga povijesnog muzeja.

Stilska analiza spomenika kao i njegova provenijencija ostaju i dalje predmet budućih istraživanja.

12. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 153–154; VALENTIĆ 1969, 79, kat. br. 41; VALENTIĆ–PRISTER 2002, 19

(L.Pr.)

94. PILASTER FRAGMENT

Zagreb – Cathedral (?);
limestone; h. 40 cm, w. 34 cm, th. 19 cm;
HPM inv. no. 6754

The fragment of the relief decorated upper part of a pilaster probably belonged originally to the interior of the Zagreb Cathedral. The square fragment is damaged in places on the upper corners. The front and sides of the pilaster have stylized floral decoration. The frontal longer side has three stylized acanthus leaves carved in shallow relief. The leaves are arranged in a horizontal row. One stylized acanthus leaf was carved on a lateral side. The sides that were built into the wall structure have irregular surfaces. Similarities to this fragment can be found on relief carved medieval stone fragments in Hungary. On the basis of the analogies, this fragment could be dated to the 12th century or at the very beginning of the 13th century.

This object was published in the first edition of the catalogue by Mirko Valentić, *Kameni spomenici Hrvatske XIII–XIX stoljeća* [The Stone Monuments of Croatia from the 13th–19th Centuries], Zagreb 1969, p. 79, cat. no. 41, without a date and with the suggestion that it perhaps came from Zagreb. Josip Brunšmid, who first published it, does not mention the exact date of its acquisition for the National Museum. It is conjectured that the fragment arrived in the museum at the beginning of the 20th century and was inventoried as an object of unknown provenience and date. Although it cannot be stated with certainty that this object is from the cathedral of Zagreb, it is nonetheless certain that it is one of the oldest monuments from Zagreb in the Lapidarium of the Croatian Historical Museum.

The stylistic analysis of the fragment as well as its provenience remain the subject of future research, 12th century

Lit.: BRUNŠMID 1912, 153–154; VALENTIĆ 1969, 79, cat. no. 41; VALENTIĆ–PRISTER 2002, 19

(L.Pr.)

95. ARHITEKTONSKI ULOMAK

Zagreb;

vapnenac; vis. 12 cm, šir. 36 cm, deb. 25 cm;

HPM inv. br. 6730

Ukrašen je plitkim reljefnim ukrasom s prednje, duže, i s bočne, kraće, strane. Neobrađene su dvije strane koje su se ugrađivale u zidnu konstrukciju. Ispod plastično oblikovane rubne izbočene profilacije teče traka s plitkim stiliziranim reljefnim ukrasom u obliku srca ili stilizirana lista te spojenih polumjesečastih ukrasa. Na rubnim djelovima mjestimično je oštećen i otučen reljefni ukras.

U dokumentaciji Arheološkoga muzeja u Zagrebu nema podataka kada je predmet dopremljen u zbirku kamenih spomenika Narodnoga muzeja. Ulomak vjerojatno potječe iz Zagreba, kako je to i pretpostavljao Josip Brunšmid, tadašnji ravnatelj Narodnoga muzeja. Ulomak je dio nadprozornika ili dio pilastra. Kameni spomenik je bio uzidan u zidnu konstrukciju nekoga unutrašnjeg srednjovjekovnog sakralnog prostora.

Ulomak je ukrašen motivima za koje teško pronalazimo analogije, pa je kao takav u ranijim katalozima publiciran bez datacije i s nesigurnom provenijencijom. Stilska analiza kao i provenijencija tog spomenika ostaju i dalje predmetom budućih istraživanja.

12./13. stoljeće

Lit.: BRUNŠMID 1912, 153, VALENTIĆ–PRISTER

2002, 41

(L.Pr.)

95. ARCHITECTURAL FRAGMENT

Zagreb;

limestone; h. 12 cm, w. 36 cm, th. 25 cm;

HPM inv. no. 6748

It is decorated in shallow relief on the longer front side and a shorter lateral side. The two sides that were built into the wall structure were unworked. Below the protruding molded edge slopes a band with stylized decorations in shallow relief in the shape of a heart or a stylized leaf and joined crescent (X-shaped) decorations. The relief decoration is damaged and chipped off in places on the edge sections.

The archives of the Archaeological Museum in Zagreb offer no information as to specifically when this object became a part of the collection of stone monuments of the National Museum. The fragment probably comes from Zagreb, as was hypothesized by Dr. Josip Brunšmid, then director of the National Museum. The fragment is part of a lintel or a pilaster. This stone monument was incorporated into a wall in the interior of some medieval sacral area.

The fragment is decorated with motifs for which it is difficult to find analogies, and as such it was published in earlier catalogues without a date and with an insecure provenience. The stylistic analysis of this fragment and its provenience remain the subject of future research.

12th–13th centuries

Lit.: BRUNŠMID 1912, 153, VALENTIĆ–PRISTER

2002, 41

(L.Pr.)

96. KAPITEL

Zagreb – katedrala(?);
pjeskuljavi vapnenac; vis. 31 cm, šir. gornjeg dijela
27 cm, šir. donjeg dijela 14 cm;
HPM inv. br. 6742

Površine četverostraničnoga manjeg kapitela plastično su ukrašene vegetabilnim i figurativnim elementima. Po sredini su stilizirani listovi i tordirana ukrasna traka. Iz lisnatoga ornamenta na četiri strane izlaze plastično obrađene stilizirane četiri glave, dvije grifa i dvije ptičje. Jedna glava grifa nedostaje, a na ostalima su površinska oštećenja.

U dokumentaciji Arheološkoga muzeja u Zagrebu, odnosno Narodnoga muzeja, ne postoji točan podatak kada je ovaj romanički kapitel nabavljen za Muzej. Josip Brunšmid ne navodi ga u svojim radovima. Na temelju jednoga izvještaja Povjerenstva, gdje se navodi da je grof Ferdinand Kulmer, vlasnik Medvedgrada i Šestina, 1911. godine darovao kamenu ploču s tri grba i jedan kapitel sa srednjovjekovnoga, ruševnog Medvedgrada Narodnomu muzeju u Zagrebu, taj se kameni spomenik u svim dosadašnjim publikacijama vodio kao medvedgradski. U katalogu »Sveti trag« kapitel je publiciran kao medvedgradski, uz pretpostavku da bi možda mogao pripadati i nekoj drugoj romaničkoj građevini u Zagrebu. S tim pretpostavkama publiciran je i u katalogu Valentić–Prister, »Zbirka kamenih spomenika«, Zagreb 2002. Drago Miletić, voditelj arheoloških iskopavanja na Medvedgradu od 1977. do 1994. godine, smatrao je da kapitel ne može biti s Medvedgrada. Anđela Horvat donosi samo crtež kapitela i navodi da je kapitel stajao u unutrašnjosti medvedgradske kapele Sv. Filipa i Jakova. Uvidom u dokumentaciju Arheološkoga muzeja u Zagrebu zaključujemo da je ovaj romanički kapitel samo sličan kapitelu, koji je Narodnomu muzeju darovao grof Kulmer, pa tako kapitel nije mogao pripadati srednjovjekovnomu Medvedgradu. Povjesničar umjetnosti iz Budimpešte Tibor Rostas mišljenja je da je kapitel pripadao nekome unutrašnjem prostoru, možda zagrebačkoj katedrali. U tijeku restauratorskih radova na katedrali od kraja 19. stoljeća u Narodni muzej u Zagrebu dopremljeni su mnogi kameni spomenici. Velika skupina predmeta pristigla je u Muzej u razdoblju od 1907. do 1925. godine kao dar Zagrebačke nadbiskupije. U popisu se navode i kapiteli iz katedrale u Zagrebu.

Kapitel je rad nekoga iskusnog srednjovjekovnog majstora i zauzima istaknuto mjesto među srednjovjekovnim eksponatima lapidarija Hrvatskoga povijesnog muzeja.

12. stoljeće

Lit.: Sveti trag 1994, 165; VALENTIĆ–PRISTER 2002, 48
(L.Pr.)

96. CAPITAL

Zagreb – Cathedral (?);
sandy limestone; h. 31 cm, w. of the upper part 27
cm, w. of the lower part 14 cm;
HPM inv. no. 6742

The surfaces of the four-sided small capital are decorated with floral and figural elements in relief. In the middle are stylized leaves and a spirally twisted decorative band. From the leafy decoration on four sides arise four stylized heads in relief, two of griffons and two of birds. One griffon head is missing, and the others have surface damage.

The documentation of the Archaeological Museum in Zagreb, which was once a part of the National Museum, does not offer specific data about when this Romanesque capital was acquired for the museum. Josip Brunšmid does not list it in his works. On the basis of a report by the »Trustees«, where it is mentioned that the Count Ferdinand Kulmer, the owner of Medvedgrad and Šestina, had given a stone slab with three coats-of-arms and a capital from medieval ruinous Medvedgrad to the National Museum in Zagreb in 1911, this stone monument had been listed in all publications to the present as coming from Medvedgrad. In the catalogue of the exhibition »Sveti trag« [*Holy Traces*], the capital was published as coming from Medvedgrad, along with a note that it might actually belong to some other Romanesque building in Zagreb. This was also true of the catalogue by Valentić–Prister, *Zbirka kamenih spomenika* [Catalogue of Stone Monuments], Zagreb, 2002. However, Drago Miletić, the director of the archaeological excavations at Medvedgrad from 1977 to 1994, considered that the capital cannot be from Medvedgrad. Anđela Horvat published only a drawing of the capital and noted that it stood in the interior of the Chapel of SS Philip and James at Medvedgrad. Through analysis of the documentation of the Archaeological Museum in Zagreb, it can be concluded that this Romanesque capital is merely similar to the capital Count Kulmer gave to the National Museum, and that this capital could not have belonged to medieval Medvedgrad. The art historian Tibor Rostas of Budapest considers that the capital belonged to some interior area, perhaps of the Zagreb Cathedral. During the restoration works at the cathedral from the end of the 19th century numerous stone monuments were brought to the National Museum in Zagreb. A large group of objects arrived in the museum in the period from 1907 to 1925 as the gift of the Zagreb Archdiocese. The list includes capitals from the cathedral in Zagreb.

The capital is the work of an experienced medieval master craftsman and occupies a prominent place among the medieval exponents of the Lapidarium of the Croatian Historical Museum.

12th century

Lit.: Sveti trag 1994, 165; VALENTIĆ–PRISTER 2002, 48
(L.Pr.)

97. ULOMAK KRUŽIŠTA

Gornja Bukovica; crkva Sv. Kuzme i Damjana;
pješčanjak; vis. 47cm, šir. 29 cm, deb. 8 cm;
HPM inv. br. 6787

Ulomak kružišta s plastično izvedenom profilacijom ima samo djelomična površinska oštećenja. Na ulomku nedostaju neki elementi na osnovu kojih bi se mogla točno utvrditi njegova funkcija. Dvostruka lučna profilacija, koja po sredini zatvara romboidne i trokutaste otvore, navodi nas na zaključak da je ulomak mogao biti dio prozora ili dio kamenoga unutrašnjeg crkvenog inventara. Ulomak je imao svoju konstruktivnu i dekorativnu funkciju.

Prema zapisu tušem na ulomku, spomenik je u Narodni muzej dopremljen 1914. godine.

Sada na poleđini kamenoga spomenika nema više tragova zapisa. Prvi put je publiciran u katalogu Mirka Valentića 1969. godine. Pretpostavlja se da je kameni ulomak pripadao davno porušenoj srednjovjekovnoj crkvi Sv. Kuzme i Damjana.

Crkva Sv. Kuzme i Damjana u Gornjoj Bukovici pripadala je Vaščanskomu arhiđakonatu. Spominje se u popisu župa arhiđakona Ivana Goričkoga iz 1334. godine. Crkva je porušena u doba turskih osvajanja Slavonije. Neogotička crkva u Gornjoj Bukovici podignuta je 1907. godine. Nemamo podataka je li u blizini ili na tom mjestu bila stara crkva koju spominju raniji izvori.

Samo arheološka istraživanja mogla bi rezultirati novim kamenim nalazima iz srednjovjekovnoga razdoblja. Ostaje otvoreno pitanje koliko je ovakvih ulomaka ugrađeno u crkvene i svjetovne građevine u današnjem naselju.

12./13. stoljeće

Lit.: VALENTIĆ, 102; VALENTIĆ-PRISTER, 63 (L.Pr.)

97. FRAGMENT OF A TRACERY (ROSE WINDOW?)

Gornja Bukovica; the Church of SS Cosmas and Damian;
sandstone; h. 47 cm, w. 29 cm, th. 8 cm;
HPM inv. no. 6787

The fragment of a tracery (rose window?) with relief molding has only partial surface damage. Certain elements are missing from the fragment that would allow its function to be determined exactly. The double arched molding that in the center closes the rhomboid and triangular openings leads to the conclusion that the fragment could have been part of a window or part of the stone interior furnishings of a church. The fragment had both a structural and a decorative function.

According to the information once written in ink on the fragment, it arrived in the National Museum in 1914. No traces of this note exist any more on the back of the stone monument. It was published for the first time in the catalogue by Mirko Valentić in 1969. It is hypothesized that the stone fragment belonged to the long ago demolished medieval church of SS Cosmas and Damian.

The Church of SS Cosmas and Damian in Gornja Bukovica belonged to the Vaška archdeaconate. It is mentioned in the list of parishes of archdeacon Ivan Gorički from 1334. The church was demolished during the Turkish conquest of Slavonia. The Neo-Gothic church in Gornja Bukovica was built in 1907. We do not know if the old church mentioned by earlier sources had been in the vicinity or at the same site.

Only archaeological excavation could result in new stone finds from the medieval period. The question remains as to how many such fragments have been incorporated into the ecclesiastic and secular buildings in the present day settlement.

12th–13th centuries

Lit.: VALENTIĆ, 102; VALENTIĆ-PRISTER, 63 (L.Pr.)

98. RELJEF SVECA (FRAGMENT)

Belec, nalaz ispod crkve Sv. Marije Snježne;
pješčenjak(?); vel. 48 x 26 cm, vis. 18 cm;
HRZ b. b.

Pravokutni kameni reljef s figuralnim prikazom. Dio veće cjeline. Gornji dio uokviren je blago svinutim lukom ukrašenim dentima. Ispod njega su smješteni svetački likovi s aureolama. Vidljiv je jedan lik do visine pojasa i dio drugoga lika (rame i dio aureole). Kruškoлика glava uokvirena je zalizanom kosom i aureolom. Bademaste oči s kopcima, blago izbuljene, uokviruju trokutast nos, nevidljivo povezan s arkadnim kostima iznad očiju. Kraj nosa je ravna vodoravna crta, ispod koje su smještena usta s naglašenim usnama. Lik je odjeven u draperiju, s rukama usmjerenim prema lijevo. Desna ruka pruža se prema susjednomu liku, koji je jako oštećen i nema desne šake. Lijeva ruka položena je na prsa i čvrsto drži ili dio ogrtača prebačen preko desnoga ramena ili nekakav rotulus. Od drugoga lika možemo raspoznati samo desno rame i dio aureole, koji su jako oštećeni. Kamen je nađen ispod crkve Sv. Marije Snježne u Belcu, kao spolija koja je, najvjerovatnije, tercijarno upotrijebljena. Moguće je da je to izvorno dio lunete portala romaničke crkve.

kasno 12. stoljeće

Lit.: GOSS 2004, 223–228; GOSS 2005, 187–198 (V.J.)

98. RELIEF OF A SAINT (FRAGMENT)

Belec, discovered beneath the Church of Our Lady of the Snows;
sandstone (?); dim. 48 x 26 cm, h. 18 cm;
HRZ n. n.

A rectangular stone relief with a figural depiction. Part of a larger unit. The upper part is framed by a gently curved arch decorated with dentate elements. Below it are located the figures of saints with aureoles. One figure is visible to waist height along with part of another (a shoulder and part of the halo). The pear-shaped head is framed by smoothed down hair and an aureole. The almond-shaped eyes with lids, slightly protrusive, frame a triangular nose invisibly connected with the orbital arch of bones above the eyes. At the end of the nose is a straight horizontal line with the mouth with emphasized lips below it. The figure is attired in draped clothing. The right arm extends towards the neighboring figure, which is badly damaged. The right hand is missing. The left hand is placed on the chest and firmly holds either part of a cloak thrown over the right shoulder or some kind of *rotulus*. All that can be recognized of the second figure is the right shoulder and part of the aureole, which are badly damaged. The stone was found beneath the Church of Our Lady of the Snows in Belec, as spolia that was most probably in secondary or even tertiary use. It may originally have been part of the lunette of the portal to the Romanesque church.

Late 12th century

Lit.: GOSS 2004, 223–228; GOSS 2005, 187–198 (V.J.)

99. BAZA STUPIĆA BIFORE

Medvedgrad;
litotamnijski vapnenac; vel. 25 x 25 x 12 cm;
HRZ b. b.

Baza se sastoji od kvadratične plinte koso zasječene na gornjemu rubu, četvrtkružna torusa, s prstenom na unutarnjem rubu i trohilusa, s prstenom na gornjem rubu.

sredina 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno

(D.M.)

99. BASE OF A COLUMN OF A BIPHORA (TWO-LIGHT WINDOW)

Medvedgrad;
lithotamnian limestone; dim. 25 x 25 x 12 cm;
HRZ n. n.

The base consists of a square plinth cut at an angle on the upper edge, a quarter-circled torus with a ring on the inner edge, and a trochilia with a ring on the upper edge.

Middle of the 13th century

Lit.: unpublished

(D.M.)

100. ULOMAK ČAŠKE KAPITELA BIFORE

Medvedgrad;
litotamnijski vapnenac; vel. 22 x 18,6 x 13,6 cm;
HRZ bb

Oštećena čaška kapitela s nizom uspravnih, vertikalno podijeljenih listova koji se svijaju prema naprijed, a koji podržavaju uglove kapitela.

sredina 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno

(D.M.)

100. FRAGMENT OF THE CALYX OF A CAPITAL OF A TWO-LIGHT WINDOW

Medvedgrad;
lithotamnian limestone; dim. 22 x 18.6 x 13.6 cm;
HRZ n. n.

A damaged calyx of a capital with a row of upright vertically divided leaves that curve forward and that support the corners of the capital.

Middle of the 13th century

Lit.: unpublished

(D.M.)

101. ULOMAK KAPITELA S UGAONIM PUPOLJKOM

Medvedgrad;
litotamnijski vapnenac;
vel. 7,2 x 6 x 9,5, cm;
HRZ b. b.

Ugaoni pupoljak kapitela u obliku volute s razdijeljenim žlijebom.

sredina 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno

(D.M.)

101. FRAGMENT OF A CAPITAL WITH A CORNER VOLUTE

Medvedgrad;
lithotamnian limestone; dim. 7,2 x 6 x 9,5 cm;
HRZ n. n.

A corner volute of a capital in the form of a bud with divided grooves.

Middle of the 13th century

Lit.: unpublished

(D.M.)

102. ULOMAK KAPITELA S UGAONIM PUPOLJKOM

Medvedgrad;

litotamnjski vapnenac; vel. 9,2 x 6,8 x 9,5 cm;

HRZ b. b.

Ugaoni pupoljak kapitela u obliku volute s razdijenim žlijebom. Isto kao kat. br. 101, samo nešto veći.

sredina 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno
(D.M.)

102. FRAGMENT OF A CAPITAL WITH A CORNER VOLUTE

Medvedgrad;

lithotamnian limestone; dim. 9,2 x 6,8 x 9,5 cm;

HRZ n. n.

A corner volute of a capital in the form of a bud with divided grooves. The same as cat. no. 101, but somewhat larger.

Middle of the 13th century

Lit.: unpublished
(D.M.)

103. ULOMAK KAPITELA S UGAONIM PUPOLJKOM

Medvedgrad;

litotamnjski vapnenac; vel. 14,6 x 8,5 x 9,5 cm;

HRZ b. b.

Pupoljak kapitela, živahno savinutih razmaknutih latica, isklesan zajedno s horizontalnom pločom.

sredina 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno
(D.M.)

103. FRAGMENT OF A CAPITAL WITH A CORNER VOLUTE

Medvedgrad;

lithotamnian limestone; dim. 14,6 x 8,5 x 9,5 cm;

HRZ n. n.

The volute of a capital, with lively curved and separated petals, carved together with the horizontal surface.

Middle of the 13th century

Lit.: unpublished
(D.M.)

ZAGREBAČKA NADBISKUPIJA, DIJACEZANSKI MUZEJ, ZAGREB

ARCHDIOCESE OF ZAGREB, DIOCESAN MUSEUM, ZAGREB

104. KAMENI RELJEF SV. PAVLA

Zagreb – katedrala (sakristija);
pješčenjaka; vel. 66 x 23 x 17,5 cm;
Nadbiskupski dvor, Zagreb, od 1939.
DM 329

Kameni reljef s oltara Sv. Petra i Pavla u katedralnoj sakristiji. U plitkome udubljenju stupa iz kamena pješčenjaka prikazan je reljefni lik Sv. Pavla u cijelosti. Posebno se ističe plosnato, oveće lice s bradom i velikim očima. Obučen je u tuniku, preko koje se nalazi plašt, naboran na desnome ramenu, s ovratnikom i opasan u struku, odakle se oblikuju nabori. U desnoj ruci drži mač, a u lijevoj zatvorenu knjigu u visini struka, a tom rukom podržava i rub plašta.

Oltar Sv. Petra i Pavla podignuo je i posvetio 21. travnja 1275. godine zagrebački biskup Timotej (1262. – 1287.). Kameni stup s reljefnim likom Sv. Pavla u romaničkome stilu podržavao je menzu oltara zajedno s kamenim likom Sv. Petra.

Timotej se za izgradnju novoga sakristijskog oltara poslužio sačuvanim fragmentima žrtvenika iz predtatarske katedrale. Po mišljenju kanonika J. Kocijanića, kameni kip potječe iz predtatarske katedrale, jer ih Timotej nije dao klesati u romaničkome stilu, kada je svu obnovu izvodio u ranogotičkome stilu, u kojem je izgradio sakristiju te glavnu i obje sporedne apside zagrebačke katedrale.

Prigodom proširenja sakristije 1677. godine, stari sakristijski oltar, prislonjen na istočni zid sakristije, maknuo je biskup Martin Borković (1667. – 1687.) zbog dogradnje sakristije na istočnoj strani. Dijelovi sakristijskoga oltara Sv. Petra i Pavla 1696. godine ugrađeni su u stubište propovjedaonice i tako sačuvani. Za Bolléove obnove zagrebačke katedrale stubište je razgrađeno i pritom su pronađeni spomenuti reljefi.

Do danas je sačuvan samo reljef Sv. Pavla, koji je od 1939. smješten u nadbiskupski dvor, rano 13. stoljeće (?)

Lit.: DOBRONIĆ 1991, 24; KOCIJANIĆ 1946, 20; Riznica zagrebačke katedrale, katalog izložbe 1987, 43 i 55; TKALČIĆ 1885, 10

(L.P.)

104. STONE RELIEF OF ST. PAUL

Zagreb – Cathedral (sacristy);
sandstone; dfm. 66 x 23 x 17,5 cm;
Archbishop's Palace, Zagreb, from 1939.

A stone relief from the altar of SS Peter and Paul in the cathedral sacristy.

The relief depicts the complete figure of St. Paul in a shallow deepening in a sandstone column. The flat large face with a beard and large eyes is particularly prominent. He is clothed in a tunic, over which is a cloak, folded on the right shoulder, with a collar, and tied at the waist, from which folds drape below. He holds a sword in his right hand, and in the left a closed book at waist height, which also supports the edge of the cloak.

The altar of SS Peter and Paul was erected and consecrated on the 21st of April 1275 by Bishop Timothy of Zagreb (1262–1287). The stone column with the relief image of St. Paul in the Romanesque style supported the altar together with the stone image of St. Peter.

Bishop Timothy used preserved fragments of the altar from the pre-Tartar cathedral for the construction of a new sacristy altar. In the opinion of the Canon J. Kocijanić, the stone sculpture comes from the pre-Tartar cathedral, as Bishop Timothy would not have had them carved in the Romanesque style when all of the renovations were carried out in the early Gothic style, in which the sacristy was built, as well as the main apse and both side apses of the Zagreb cathedral.

During expansion of the sacristy in 1677, the old sacristy altar that leant on the eastern wall of the sacristy was removed by Bishop Martin Borković (1667–1687) because of additions to the sacristy on the eastern side. Parts of the sacristy altar of SS Peter and Paul were immured in the staircase of the pulpit in 1696 and in this manner preserved. During the late 19th century renovation of the cathedral by Bollé, the staircase was taken apart and the reliefs were found.

Today only the relief of St. Paul has been preserved, which has been located in the Archbishop's Palace from 1939.

Early 13th century (?)

Lit.: DOBRONIĆ 1991, 24; KOCIJANIĆ 1946, 20; Riznica zagrebačke katedrale, exhibition catalogue 1987, 43 and 55; TKALČIĆ 1885, 10

(L.P.)

105. ULOMAK KAPITELA

Zagreb – katedrala (svetište stare predtatarske katedrale);

vapnenački pješčenjak; vis. 20 cm, vel. baze 20 x 24 cm, vel. gornje površine 30 x 33 cm;

kapela Sv. Stjepana, Zagreb

Kapitel je oblikovan kao akantusov cvijet s reljefnim dekoracijama.

Ulomak kapitela otkriven je u temeljima, u zidu prigradnje svetišta predtatarske katedrale.

Katedralije, prema Lj. Ivančanu, prigraden s južne strane kanonički kor, koji je bio srušen vjerojatno i prije provala Tatara, oko 1220. – 1223. godine.

Lj. Karaman spominje na tom mjestu prigradenu sakristiju prema sličnim primjerima u ugarskim crkvama. Kontrafori i zid s vratima u sredini i danas su vidljivi u kapeli Sv. Stjepana u prizemlju nadbiskupskoga dvora. Kontrafori su svojom konstrukcijom uključeni u sustav križnih rebara koji je oblikovao svod srušene prostorije.

Lombardijski majstor

11./12. stoljeće

Lit.: DEANOVIĆ 1988, 21; IVANČAN 1915; KARAMAN 1963, 10 (L.P.)

105. FRAGMENT OF A CAPITAL

Zagreb – Cathedral (chancel of the old pre-Tartar cathedral);

limey sandstone; h. 20 cm, dim. of the base 20 x 24 cm, dim. of the upper surface 30 x 33 cm;

Chapel of St. Stephen, Zagreb

The capital is in the form of an acanthus flower with relief decoration.

The fragment of the capital was discovered in the foundations, in the wall of an addition to the chancel of the pre-Tartar cathedral.

The cathedral, according to Lj. Ivančan, was expanded on the southern side of the canonical choir, which was probably demolished before the invasion of the Tartars, circa 1220–1223.

Lj. Karaman considered this same site to have been an expanded sacristy on the basis of similar examples in Hungarian churches. Buttresses and a wall with a door in the center are visible today in the Chapel of St. Stephen in the ground floor of the Archbishop's Palace. The structure of the buttresses was included in the system of cross ribbing that formed the vault of the demolished room.

A Lombard master craftsman

11th–12th centuries

Lit.: DEANOVIĆ 1988, 21; IVANČAN 1915; KARAMAN 1963, 10 (L.P.)

ZBIRKA GLASNOVIĆ, ZAGREB

GLASNOVIĆ COLLECTION, ZAGREB

106. KONZOLA U OBLIKU LJUDSKE GLAVE

Rudina;
vapnenac; vel. 16 x 33 cm, vis. 17 cm;
Zbirka Glasnović

Izdužena konzola koja na svome prednjem dijelu ima prikazano ljudsko lice. Lice je obrađeno u oštrim linijama. Lijeva strana lica uža je od desne strane, a lijevo je oko manje od desnoga. Jake kosti arkade i obrve obrađene su u obliku slova »T«. Oči su bademaste, s naglašenim i izdubljenim zjenicama. Nos je trokutasta oblika s udubljenim nosnicama. Pri dnu nosa uklesane su četiri vodoravne linije. Usta su ravna crta udubljena u kamenu masu. Uokviruju je jaki brkovi, koji se u tri reda protežu širinom cijele konzole. Ispod usta je čvrsta, pravokutno obrađena brada. Vidljivi su tragovi boje. Ovo je jedna od konzola iz benediktinskoga kompleksa Rudina.

polovica 13. stoljeća

Lit.: neobjavljeno
(V.J.)

106. CONSOLE IN THE SHAPE OF A HUMAN HEAD

Rudina;
limestone; dim. 16 x 33 cm, h. 17 cm;
Glasnović Collection

An elongated console that depicts a human face on the frontal section. The face is carved in sharp lines. The left side of the face is narrower than the right, and the left eye is smaller than the right eye. The strong bones of the orbital arch and the eyebrows are carved in the form of the letter T. The eyes are almond-shaped, with emphasized whites and drilled pupils. The nose is triangular with visible nostrils. Four horizontal lines are carved towards the end of the nose. The mouth is a straight line carved deep into the stone. It is surrounded by massive mustaches that extend in three rows throughout the entire width of the console. Below the mouth is a firm rectangular chin. Traces of paint are visible. This is one of the consoles from the Benedictine complex at Rudine.

Middle of the 13th century

Lit.: unpublished
(V.J.)

Literatura kataloga

BADURINA 1993

Badurina, Anđelko, »Glogovnica, Župna crkva Uznesenja Marijina«, u: *Križevci grad i okolica, Umjetnička topografija Hrvatske*, ur. Žarko Domljan, IPU, Zagreb, 1993., pp. 309–312

BELAJ 2001

Belaj, Juraj, Magistarski rad »Arheološko naslijeđe viteških redova na sjeverozapadnom prostoru središnje Hrvatske«, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2001.

BRUNŠMID 1887

Brunšmid, Josip, »Arheološke crtice iz Dalmacije i Panonije, II«, *VHAD*, N.S. 3, Zagreb, 1898., pp.150–205.

BRUNŠMID 1912

Brunšmid, Josip, »Kameni spomenici Hrvatskoga narodnog muzeja u Zagrebu«, dio II, *VHAD*, N.S. 12, Zagreb, 1912, pp. 127–197.

DEANOVIĆ 1988

Deanović, Ana, »Predtatarska katedrala«, u: *Zagrebačka katedrala*, Zagreb, 1988.

DOBRONIĆ 1984

Dobronić, Lelja, *Viteški redovi: templari i ivanovci u Hrvatskoj*, Zagreb, 1984.

DOBRONIĆ 1991

Dobronić, Lelja, *Biskupski i kaptolski Zagreb*, Zagreb, 1991.

DOBRONIĆ 1998

Dobronić, Lelja, »Glogovnica, Regularni kanonici sv. Groba jeruzalemskog, glogovnički prepoziti i crkva Blažene Djevice Marije«, *Tkalčić*, br. 2, Zagreb, 1998., pp. 49–104

DOBRONIĆ 2002

Dobronić, Lelja, *Templari i ivanovci u Hrvatskoj*, Zagreb, 2002

Bibliography of catalogue

BADURINA 1993

Badurina, Anđelko, »Glogovnica, Župna crkva Uznesenja Marijina«, in: *Križevci grad i okolica, Umjetnička topografija Hrvatske*, ed. Žarko Domljan, IPU, Zagreb, 1993, pp. 309–312

BELAJ 2001

Belaj, Juraj, M.A. Thesis »Arheološko naslijeđe viteških redova na sjeverozapadnom prostoru središnje Hrvatske«, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2001.

BRUNŠMID 1887

Brunšmid, Josip, »Arheološke crtice iz Dalmacije i Panonije, II«, *VHAD*, N.S. 3, Zagreb, 1898, pp.150–205,

BRUNŠMID 1912

Brunšmid, Josip, »Kameni spomenici Hrvatskoga narodnog muzeja u Zagrebu«, II, *VHAD*, N.S. 12, Zagreb, 1912, pp. 127–197.

DEANOVIĆ 1988

Deanović, Ana, »Predtatarska katedrala«, in: *Zagrebačka katedrala*, Zagreb, 1988.

DOBRONIĆ 1984

Dobronić, Lelja, *Viteški redovi: templari i ivanovci u Hrvatskoj*, Zagreb, 1984.

DOBRONIĆ 1991

Dobronić, Lelja, *Biskupski i kaptolski Zagreb*, Zagreb, 1991.

DOBRONIĆ 1998

Dobronić, Lelja, »Glogovnica, Regularni kanonici sv. Groba jeruzalemskog, glogovnički prepoziti i crkva Blažene Djevice Marije«, *Tkalčić*, no. 2, Zagreb, 1998, pp. 49–104

DOBRONIĆ 2002

Dobronić, Lelja, *Templari i ivanovci u Hrvatskoj*, Zagreb, 2002

DŽAJIĆ 1989

Džajić, Zorica, *Novogradiško područje u predhistoriji i antici*, katalog izložbe, Nova Gradiška, 1989.

GEBER 1979

Geber, Eleonora, »Sačuvani ostaci benediktineske opatije u Muzeju Požeške kotline«, *Vjesnik Muzeja Požeške kotline* 2–3, Slavonska Požega, 1979., pp. 105–135.

GOSS 2004

Goss, Vladimir Peter, »Uvodno o »kamenu iz Belca«, *Prilozi instituta za arheologiju u Zagrebu* 21., Zagreb, 2004., pp. 223–228.

GOSS 2005

Goss, Vladimir Peter, »'Kamen iz Križovljana' nakon 'Kamena iz Belca' – pitanje konteksta«, *Prilozi instituta za arheologiju u Zagrebu* 22.; Zagreb, 2005., pp. 187–198.

GOSS – VICELJA 2005

Goss, Vladimir P. – Vicelja, Marina, »Fragments from Daruvar in the City Museum in Bjelovar – Framework for Investigation«, *Peristil* 48, Zagreb, 2005., pp. 19–32.

GOSS – VICELJA 2006

Goss, Vladimir P. – Vicelja, Marina, »Elephant from Bjelovar«, *Peristil* 49, Zagreb, 2006., pp. 19–26.

HORVAT A. 1962

Horvat, Anđela, »Rudina u Požeškoj kotlini – ključni problem romanike u Slavoniji«, *Peristil* 5, Split, 1962., pp. 11–27.

HORVAT A. 1975–76

Horvat, Anđela, »Novi prilozi romanici srednjovjekovne Slavonije«, *Peristil* 18–19, 1975–76., pp. 11–22.

HORVAT A. 1979

Horvat, Anđela, »Ueber die Steinskulptur der Arpadenzeit in Kontinentalkroatien«, *Alba Regia* 17, 1979, pp. 173–183.

HORVAT R. 2003, *Poviest slob. i kr. grada Koprivnice*, pretisak, Koprivnica, 2003.

HORVAT Z. 1969–70

Horvat, Zorislav, »Profilacije gotičkih svodnih rebara«, *Peristil* 12–13, Zagreb, 1969–1970., pp. 41–52.

HORVAT Z. 1992.

Horvat, Zorislav, *Katalog gotičkih profilacija*, Zagreb, 1992.

DŽAJIĆ 1989

Džajić, Zorica, *Novogradiško područje u predhistoriji i antici*, exhibition catalogue, Nova Gradiška, 1989.

GEBER 1979

Geber, Eleonora, »Sačuvani ostaci benediktineske opatije u Muzeju Požeške kotline«, *Vjesnik Muzeja Požeške kotline* 2–3, Slavonska Požega, 1979, pp. 105–135.

GOSS 2004

Goss, Vladimir Peter, »Uvodno o 'kamenu iz Belca'«, *Prilozi instituta za arheologiju u Zagrebu* 21, Zagreb, 2004, pp. 223–228.

GOSS 2005

Goss, Vladimir Peter, »'Kamen iz Križovljana' nakon 'Kamena iz Belca' – pitanje konteksta«, *Prilozi instituta za arheologiju u Zagrebu* 22; Zagreb, 2005, pp. 187–198.

GOSS – VICELJA 2005

Goss, Vladimir P. – Vicelja, Marina, »Fragments from Daruvar in the City Museum in Bjelovar – Framework for Investigation«, *Peristil* 48, Zagreb, 2005, pp. 19–32.

GOSS – VICELJA 2006

Goss, Vladimir P. – Vicelja, Marina, »Elephant from Bjelovar«, *Peristil* 49, Zagreb, 2006, pp. 19–26.

HORVAT A. 1962

Horvat, Anđela, »Rudina u Požeškoj kotlini – ključni problem romanike u Slavoniji«, *Peristil* 5, Zagreb, 1962, pp. 11–27.

HORVAT A. 1975–76

Horvat, Anđela, »Novi prilozi romanici srednjovjekovne Slavonije«, *Peristil* 18–19, 1975–76, pp. 11–22.

HORVAT A. 1979

Horvat, Anđela, »Ueber die Steinskulptur der Arpadenzeit in Kontinentalkroatien«, *Alba Regia* 17, 1979, pp. 173–183.

HORVAT R. 2003, *Poviest slob. i kr. grada Koprivnice*, reprint, Koprivnica, 2003.

HORVAT Z. 1969–70

Horvat, Zorislav, »Profilacije gotičkih svodnih rebara«, *Peristil* 12–13, Zagreb, 1969–1970, pp. 41–52.

HORVAT Z. 1992.

Horvat, Zorislav, *Katalog gotičkih profilacija*, Zagreb, 1992.

- HORVAT Z, 1996
Horvat, Zorislav, *Heraldički štitovi gotičke arhitekture kontinentalne Hrvatske*, Zagreb, 1996.
Hrvati i Karolinzi 2001–2002
Hrvati i Karolinzi, katalog izložbe, ur. Ante Milošević et al., MHAS, Split, 2001–2002.
- HORVAT Z, 1996
Horvat, Zorislav, *Heraldički štitovi gotičke arhitekture kontinentalne Hrvatske*, Zagreb, 1996.
Hrvati i Karolinzi 2001–2002
Hrvati i Karolinzi, exhibition catalogue, ed. Ante Milošević et al., MHAS, Split, 2001–2002.
- IVANČAN 1915
Ivančan, Ljudevit, Podaci o kanonicima, (rukopis), Zagreb, 1915.
- IVANČAN 1915
Ivančan, Ljudevit, Podaci o kanonicima, (manuscript), Zagreb, 1915.
- KARAMAN 1948
Karaman, Ljubo, »O umjetnosti srednjeg vijeka u Hrvatskoj i Slavoniji«, *Historijski zbornik* 1, Zagreb, 1948., pp. 103.–128.
- KARAMAN 1948
Karaman, Ljubo, »O umjetnosti srednjeg vijeka u Hrvatskoj i Slavoniji«, *Historijski zbornik* 1, Zagreb, 1948, pp. 103.–128.
- KARAMAN 1963
Karaman, Ljubo, »Bilješke o staroj katedrali«, *Bulletin JAZU* 1–2, Zagreb, 1963., 1–46.
- KARAMAN 1963
Karaman, Ljubo, »Bilješke o staroj katedrali«, *Bulletin JAZU* 1–2, Zagreb, 1963, 1–46.
- KEMPF 1910
Kempf, Julije, *Požega zemljopisne bilješke iz okoline i prilozi za povijest slobodnog i kraljevskog grada Požege i Požeške županije*, Požega, 1910.
- KEMPF 1910
Kempf, Julije, *Požega zemljopisne bilješke iz okoline i prilozi za povijest slobodnog i kraljevskog grada Požege i Požeške županije*, Požega, 1910.
- KOCIJANIĆ 1946
Kocijanić, Juraj, Zagrebačka katedrala, (rukopis), Zagreb, 1946.
Lobor 2002
Lobor – Majka božja Gorska, katalog izložbe, ur. Varina Jurica, Krešimir Filipec, Gornja Stubica 2002.
- KOCIJANIĆ 1946
Kocijanić, Juraj, Zagrebačka katedrala, (manuscript), Zagreb, 1946.
Lobor 2002
Lobor – Majka božja Gorska, exhibition catalogue, ed. Jurica Varina, Krešimir Filipec, Gornja Stubica 2002.
- LUČEVNJAK 2000
Lučevnjak, Silvija, *Blago našičkih franjevaca*, Našice, 2000.
Od nepobjedivog sunca do sunca pravde 1994
Od nepobjedivog sunca do sunca pravde, katalog izložbe, ur. Željko Demo, AMZ, Zagreb 1994.
- LUČEVNJAK 2000
Lučevnjak, Silvija, *Blago našičkih franjevaca*, Našice, 2000.
Od nepobjedivog sunca do sunca pravde 1994
Od nepobjedivog sunca do sunca pravde, exhibition catalogue, ed. Željko Demo, AMZ, Zagreb 1994.
- PEIĆ 1977
Peić, M., *Likovne i ostale umjetnosti Požege*, Požega 1227–1977, Slavonska Požega 1977., pp. 486–494.
- PEIĆ 1977
Peić, M., *Likovne i ostale umjetnosti Požege*, Požega 1227–1977, Slavonska Požega 1977, pp. 486–494.
- PETKOVIĆ 2006
Petković, Danijel, *Srednjovjekovna naselja sjeverozapadnog dijela vinkovačkog kraja: u prostoru današnjih općina Stari Mikanovci, Vođinci, Ivankovo, Andrijaševci, Markušica, Tordinci, Nuštar te grada Vinkovaca*, Vinkovci, 2006.
- PETKOVIĆ 2006
Petković, Danijel, *Srednjovjekovna naselja sjeverozapadnog dijela vinkovačkog kraja: u prostoru današnjih općina Stari Mikanovci, Vođinci, Ivankovo, Andrijaševci, Markušica, Tordinci, Nuštar te grada Vinkovaca*, Vinkovci, 2006.
- PINTEROVIĆ 1973–1975
Pinterović, Danica, »Nepoznata Slavonija«, *Osječki zbornik* XIV–XV, Osijek, 1973–1975., pp. 125, 130
- PINTEROVIĆ 1973–1975
Pinterović, Danica, »Nepoznata Slavonija«, *Osječki zbornik* XIV–XV, Osijek, 1973–1975, pp. 125, 130
- RADIĆ 1997 a
Radić, Mladen, »Arheologija Seobe naroda i srednjeg vijeka«, *Blago Muzeja Slavonije*, Osijek, 1997.
- RADIĆ 1997 a
Radić, Mladen, »Arheologija Seobe naroda i srednjeg vijeka«, *Blago Muzeja Slavonije*, Osijek, 1997.

RADIĆ 1997 b

Radić, Mladen, »Dva ulomka kamene plastike 11. st. iz Baranje u Muzeju Slavonije u Osijeku«, *Osječki zbornik* 22–23, Osijek, 1997., pp. 99–121.

RADIĆ 2003

Radić, Mladen, »Arheološki odjel – Pododjel Seobe naroda i srednjeg vijeka«, *Sakralna umjetnost iz zbirki Muzeja Slavonije*, Osijek, 2003, pp. 12–19.

REBERSKI 1986

Reberski, Ika., ur., *Koprivnica, grad i spomenici*, Zagreb, 1986.

Riznica zagrebačke katedrale 1987
Riznica zagrebačke katedrale, katalog izložbe, Zagreb, 1987.

SIMONI 1993

Simoni, Katica, Arheološki muzej u Zagrebu izbor iz fundusa, Zagreb, 1993.

SLUKAN ALTIĆ 2005

Slukan Altić, Mirela, *Povijesni atlas Koprivnice*, Koprivnica, 2003.

SOKAČ-ŠTIMAC 1986 a

Sokač-Štimac, Dubravka, »Prvi rezultati arheoloških iskopavanja na Rudini u Požeškoj kotlini«, <
Vjesnik Muzeja Požeške kotline 4–5, Slavenska Požega 1986., pp. 5–32.

SOKAČ-ŠTIMAC 1986 b

Sokač-Štimac, Dubravka, »Rudina – srednjovjekovni samostan«, *Arheološki pregled* 1986, Ljubljana 1987., pp. 150–151.

SOKAČ-ŠTIMAC 1987

Sokač-Štimac, Dubravka, »Rudina kod Slavonske Požege, romanička crkva i samostan«, *Arheološki pregled* 1987, Ljubljana 1988., pp. 175–177.

SOKAČ-ŠTIMAC 1997

Sokač-Štimac, Dubravka, Rudina: benediktinska opatija Sv. Mihovila, Gradski muzej Požega, Požega, 1997.

SOKAČ-ŠTIMAC, 2006

Sokač-Štimac, Dubravka, »Rudina-benediktinska opatija Sv. Mihovila«, *Stotinu hrvatskih arheoloških nalazišta*, ur. Aleksandar Durman, Zagreb, 2006., pp. 226–227.
Sveti trag 1994

RADIĆ 1997 b

Radić, Mladen, »Dva ulomka kamene plastike 11. st. iz Baranje u Muzeju Slavonije u Osijeku«, *Osječki zbornik* 22–23, Osijek, 1997, pp. 99–121.

RADIĆ 2003

Radić, Mladen, »Arheološki odjel – Pododjel Seobe naroda i srednjeg vijeka«, *Sakralna umjetnost iz zbirki Muzeja Slavonije*, Osijek, 2003, pp. 12–19.

REBERSKI 1986

Reberski, Ika, ed., *Koprivnica, grad i spomenici*, Zagreb, 1986,

Riznica zagrebačke katedrale 1987
Riznica zagrebačke katedrale, exhibition catalogue, Zagreb, 1987

SIMONI 1993

Simoni, Katica, in Arheološki muzej u Zagrebu izbor iz fundusa, Zagreb, 1993.

SLUKAN ALTIĆ 2005

Slukan Altić, Mirela, *Povijesni atlas Koprivnice*, Koprivnica, 2003.

SOKAČ-ŠTIMAC 1986 a

Sokač-Štimac, Dubravka, »Prvi rezultati arheoloških iskopavanja na Rudini u Požeškoj kotlini«, *Vjesnik Muzeja Požeške kotline* 4–5, Slavenska Požega 1986, pp. 5–32.

SOKAČ-ŠTIMAC 1986 b

Sokač-Štimac, Dubravka, »Rudina – srednjovjekovni samostan«, *Arheološki pregled* 1986, Ljubljana 1987, pp. 150–151.

SOKAČ-ŠTIMAC 1987

Sokač-Štimac, Dubravka, »Rudina kod Slavonske Požege, romanička crkva i samostan«, *Arheološki pregled* 1987, Ljubljana 1988, pp. 175–177.

SOKAČ-ŠTIMAC 1997

Sokač-Štimac, Dubravka, Rudina: benediktinska opatija Sv. Mihovila, Gradski muzej Požega, Požega, 1997.

SOKAČ-ŠTIMAC, 2006

Sokač-Štimac, Dubravka, »Rudina-benediktinska opatija Sv. Mihovila«, *Stotinu hrvatskih arheoloških nalazišta*, ed. Aleksandar Durman, Zagreb, 2006, pp. 226–227.

Sveti trag 1994

Sveti trag: devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije, 1094–1994, exhibition catalogue, ed. Tugomir Lukšić, Ivanka Reberski, Zagreb, 1994.

- Sveti trag: devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije, 1094–1994*, katalog izložbe, ur. Tugomir Lukšić, Ivanka Reberski, Zagreb, 1994.
- ŠTRK 1990
Štrk, Vjekoslav, »O novim nalazima sakralne arhitektonske plastike u Čazmi«, *Muzejski vjesnik* 13, Glasilo muzeja SZH, Bjelovar, 1990., pp. 24–29
- ŠTRK 2006
Štrk, Vjekoslav, »O problemu vremena i mjesta ukopa slavonskog hercega Kolomana u Čazmi«, »Rusan« časopis za književnost, kulturu i druga društvena zbivanja Matice hrvatske Bjelovarsko-bilogorske županije 1–2/2006, Bjelovar, 2006., pp. 101–106
- TKALČIĆ 1885
Tkalčić, Ivan Krstitelj, *Prvostolna crkva nekoć i sada*, Zagreb, 1885.
- TOMIČIĆ 1996
Tomičić, Željko, »Monasterium – Monuštar – Nuštar – korijeni prošlosti«, *Zbornik Nuštar*, Zagreb, 1996., pp. 9–18.
- TÓTH 2001
Tóth, Sandor, *Paradisum Plantavit, Benedictine Monasteries in Medieval Hungary*, Pannonhalma 2001.
- VALENTIĆ 1969
Valentić, Mirko, *Kameni spomenici Hrvatske, 13.–19. stoljeća*, Povijesni muzej Hrvatske, Zagreb 1969
- VALENTIĆ-PRISTER 2002
Valentić, Mirko–Prister, Lada, *Zbirka kamenih spomenika*, Hrvatski povijesni muzej Zagreb 2002.
- VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA 1993
Vukičević–Samaržija, Dijana, *Gotičke crkve Hrvatskog zagorja*, IPU, Zagreb, 1993.
- ŽUGAJ 1969
Žugaj, Augustin, »Crtice iz prošlosti novogradiškog kraja«, *Jubilarni izvještaj gimnazije u Novoj Gradiški, 1919–1969*, Gimnazija Nova Gradiška, Nova Gradiška 1969, pp. 10–44.
- ŠTRK 1990
Štrk, Vjekoslav, »O novim nalazima sakralne arhitektonske plastike u Čazmi«, *Muzejski vjesnik* 13, Glasilo muzeja SZH, Bjelovar, 1990, pp. 24–29
- ŠTRK 2006
Štrk, Vjekoslav, »O problemu vremena i mjesta ukopa slavonskog hercega Kolomana u Čazmi«, »Rusan« časopis za književnost, kulturu i druga društvena zbivanja Matice hrvatske Bjelovarsko-bilogorske županije 1–2/2006, Bjelovar, 2006, pp. 101–106
- TKALČIĆ 1885
Tkalčić, Ivan Krstitelj, *Prvostolna crkva nekoć i sada*, Zagreb, 1885.
- TOMIČIĆ 1996
Tomičić, Željko, »Monasterium – Monuštar – Nuštar – korijeni prošlosti«, *Zbornik Nuštar*, Zagreb, 1996, pp. 9–18.
- TÓTH 2001
Tóth, Sandor, *Paradisum Plantavit, Benedictine Monasteries in Medieval Hungary*, Pannonhalma 2001.
- VALENTIĆ 1969
Valentić, Mirko, *Kameni spomenici Hrvatske, 13.–19. stoljeća*, Povijesni muzej Hrvatske, Zagreb 1969.
- VALENTIĆ-PRISTER 2002
Valentić, Mirko–Prister, Lada, *Zbirka kamenih spomenika*, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb 2002.
- VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA 1993
Vukičević–Samaržija, Dijana, *Gotičke crkve Hrvatskog zagorja*, IPU, Zagreb, 1993.
- ŽUGAJ 1969
Žugaj, Augustin, »Crtice iz prošlosti novogradiškog kraja«, *Jubilarni izvještaj gimnazije u Novoj Gradiški, 1919–1969*, Gimnazija Nova Gradiška, Nova Gradiška 1969, pp. 10–44.

